

La competència comunicativa:

Un repte a l'aula

ICE Josep Pallach
Juliol 2010

Miquel-Àngel Ruiz
Marta Guillaumes

La **llengua** és el vehicle indispensable per interactuar i formar. Els **filòlegs** estan acostumats a treballar conscientment seguint unes **competències comunicatives**. La fita d'aquest curs és **prendre consciència** d'aquestes competències, **aplicar-les** a les classes i adonar-nos de les **modalitats lingüístiques** que poden **adoptar** cadascuna d'elles. Això és vital, perquè així sabrem fins a on **podem exigir** a cada nivell en funció del desenvolupament de **l'abstracció** de l'alumnat.

Trencar la **limitació** de **llegir** o **escriure** dins l'aula i estimular el **treball cooperatiu** per impulsar **parlar** i **escoltar** millora la **comunicació** i **millora l'aprenentatge**. Aprenem mentre compartim socialment. I més ara que tenim

tanta riquesa d'alumnat pel que fa a l'origen. L'activitat és un procés en si, per això us presentem unes propostes per estimular-ne la creació d'altres.

SUMARI

1.2.1. Objectius.....	4
1.2.2. Continguts	4
1.2.3. Metodologia	4
1.2.4 Estructura	4
2.3.1. Competència comunicativa lingüística i audiovisual	7
2.3.2. Competència artística i cultural	10
2.8.1. La societat del segle XXI i la nova literacitat	12
2.8.2. Competències comunicatives i currículum	13
2.8.3. Referències Bibliogràfiques	14
4.3.1. Fons d'imatges documentals	34
4.4.1. Fons de videos i películes.....	43
4.5.1. Objectius.....	44
4.5.2. Fons d'anuncis.....	44
6.1.1. Introducció.....	68
6.1.2. Objectius	69
6.1.3. Continguts.....	69
6.1.4. El procediment lector	75
6.1.5. Els nivells de lectura	79
6.1.6. Lectura cooperativa.....	82
6.1.7. Lectura crítica.....	85
6.1.7.1. Llegir webs críticament: La lectura digital i la literacitat crítica	86
6.1.7.2. Fons documental.....	88
6.2.1. Introducció: Aprendre a escriure millor des de totes les àrees.....	95
6.2.2. Objectius.....	96
6.2.3. Continguts.....	96
6.2.4. Competència en expressió escrita	96
6.2.5 Comunicació escrita prêt-à-porter	98
6.2.6. Tipologia textual: quadre i exemples.....	102
6.2.6. La descripció, la definició i el resum	111
6.2.6.1. La descripció.....	111
6.2.6.1. La definició.....	111
6.2.6.3. El resum. Estructura	112
6.2.7. El Llenguatge no verbal.....	118

1. INTRODUCCIÓ DEL CURS

1.1 Presentació dels assistents

Els assistents s'han de seure en rotllana i per ordre de dia i de mes de naixement. Tot seguit per parelles s'han d'explicar on treballen, quina matèria imparteixen, quant fa que es dediquen a ensenyament i què esperen aprendre en aquest curs.

1.2. La competència comunicativa

La competència comunicativa vol promoure el desenvolupament d'habilitats lingüístiques i audiovisuals de les àrees curriculars, amb la finalitat d'afavorir la comunicació i la construcció del coneixement.

1.2.1. Objectius

- Potenciar l'èxit escolar i el creixement personal de l'alumnat
- Promoure el desenvolupament d'habilitats lingüístiques i audiovisuals des de les àrees curriculars amb la finalitat d'afavorir la comunicació i la construcció del coneixement.
- Impulsar canvis metodològics que millorin la comunicació professorat/alumnat i entre l'alumnat, especialment amb l'ús de mètodes actius i cooperatius.
- Implicar el professorat en el procés de reflexió i millora de la pràctica docent.
- Recollir i posar en comú les experiències dels participants.
- Proposar i valorar algunes activitats i instruments per a l'aula

1.2.2. Continguts

- El treball competencial i la competència comunicativa.
- Les habilitats cognitivolingüístiques i les àrees curriculars.
- La lectura en diferents formats i la interpretació de produccions audiovisuals com a eines de construcció de coneixement.
- La comunicació audiovisual, oral i escrita: escoltar, parlar, llegir i escriure.
- La producció de textos escrits i/o audiovisuals a les àrees respectant les normes adequades a cada situació, text i suport: descripció, argumentació, explicació...
- La conversa entre iguals i el treball cooperatiu com a mitjà de construcció compartida del coneixement.
- L'ús de les TIC i els mitjans de comunicació.

1.2.3. Metodologia

Presentació i discussió de recursos i propostes d'aula a partir de la reflexió de la pròpia experiència. S'afavoreix l'aplicació i l'intercanvi d'experiències entre el professorat assistent i el professorat formador. Es treballarà a partir d'exposicions, de treballs pràctics, de jocs socioafectius, amb l'anàlisi de materials didàctics i amb la identificació de les bones pràctiques del professorat assistent.

1.2.4 Estructura

La durada del curs és de 20 hores. Les sessions tractaran les unitats següents:

- Unitat 1: Presentació del curs. Funcionament del Moodle. La competència comunicativa a les diferents àrees i la comunicació audiovisual.
- Unitat 2: La comunicació oral.
- Unitat 3: La comunicació escrita: la lectura.
- Unitat 4: La comunicació escrita: l'escriptura.
- Unitat 5: Tipologia textual i llenguatge no verbal.

Formalment el dossier està distribuït de la següent manera:

- a) Contingut teòric: pàgines blanques
- b) Exemples d'activitats: pàgines blaves
- c) Activitats: en ocre

1.3 Projecte

Els docents participants han de presentar les activitats en ocre resoltes.

2. EL TREBALL COMPETENCIAL: MARC TEÒRIC

La competència comunicativa com a base del procés d'ensenyament-aprenentatge

2.1. Competència

En un article de la revista Aula trobem dues definicions que ens aproximen al concepte de competència:

- **D'acord amb el projecte DeSeCo de la OCDE (2002):**

Una competencia es la capacidad para responder a las exigencias individuales o sociales o para realizar una actividad o una tarea [...] Cada competencia responde a una combinación de habilidades prácticas y cognitivas interrelacionadas, conocimientos, motivación, valores, actitudes, emociones y otros elementos sociales y de comportamientos que pueden ser movilizados conjuntamente para actuar de manera eficaz.

▪ **De la Comissió Europea (2004):**

Se considera que el termino “competencia” se refiere a una combinación de destrezas, conocimientos, aptitudes y actitudes, y a la inclusión de la disposición para aprender, además del saber cómo.[...] Las competencias clave representan un paquete multifuncional y transversal de conocimientos, destrezas y actitudes que todos los individuos necesitan para su realización y desarrollo personal, inclusión y empleo.

Coll,C (2007): “Las competencias en la educación escolar”. Aula de Inovación educativa. Num. 161 pp.34-39

L'actual decret de l'ESO (DECRET 143/2007, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments de l'ESO), defineix competència en l'article 7 en els termes següents:

S'entén per competència la capacitat d'utilitzar els coneixements i habilitats, de manera transversal i interactiva, en contextos i situacions que requereixen la intervenció de coneixements vinculats a diferents sabers, cosa que implica la comprensió, la reflexió i el discerniment tenint en compte la dimensió social de cada situació.

2.2. Les competències bàsiques

L'annex 1 de l'actual decret de l'ESO diu la finalitat de l'educació [...]. A més de desenvolupar els coneixements, capacitats, habilitats i actituds (el saber, saber fer, saber ser i saber estar) necessaris, els nois i les noies han d'aprendre a mobilitzar tots aquests recursos personals (saber actuar) per assolir la realització personal i esdevenir així persones responsables, autònomes i integrades socialment, per exercir la ciutadania activa, incorporar-se a la vida adulta de manera satisfactòria i ser capaços d'adaptar-se a noves situacions i de desenvolupar un aprenentatge permanent al llarg de la vida.

La necessitat de plantejar com a finalitat educativa la millora de les capacitats de les persones per poder actuar adequadament i amb eficàcia fa que sigui imprescindible centrar el currículum en les competències bàsiques per aconseguir, en primer lloc, integrar els diferents aprenentatges tot impulsant la transversalitat dels coneixements. En segon lloc, centrar-se en les competències afavoreix que l'alumnat integri els seus aprenentatges, posant en relació els distints tipus de continguts i utilitzant-los de manera efectiva en diferents situacions i contextos.

2.3. Les competències comunicatives (Decret 143/2007 de 26 de juny)

Atès que les persones van construint el seu pensament en les interaccions amb les altres persones, aprendre és una activitat social, i saber comunicar esdevé una competència clau per a l'aprenentatge, que es va desenvolupant i matisant en totes i cadascuna de les activitats educatives. Comunicar, per tant, és fonamental per a la comprensió significativa de les informacions i la construcció de coneixements cada vegada més complexos.

Aquesta competència suposa saber interaccionar oralment (conversar, escoltar i expressar-se), per escrit i amb l'ús dels llenguatges audiovisuals, tot fent servir el propi cos i les tecnologies de la comunicació, amb gestió de diverses llengües, i amb l'ús de les eines matemàtiques (operacions fonamentals, eines aritmètiques i geomètriques o útils estadístics). El desenvolupament de tots aquests

àmbits facilitarà el de la competència intercultural per poder valorar la diversitat cultural que fa comprendre i expressar la seva percepció del món, la d'altri i la de la seva pròpia realitat.

Aprendre a comunicar vol dir saber expressar fets, conceptes, emocions, sentiments i idees. És fonamental l'habilitat per expressar, argumentar i interpretar pensaments, sentiments i fets i l'habilitat d'interactuar de manera adequada en contextos socials i culturals diversos, amb atenció a les conseqüències que comporta la presència de dones i homes en el discurs. En la comunicació s'interpreta de forma significativa la informació que es rep i, fent servir els processos cognitius adequats, es desenvolupa la capacitat per generar informació amb noves idees, saber-les combinar amb d'altres i avaluar la informació rebuda més enllà del seu significat. Aprendre a comunicar també és saber utilitzar diferents llenguatges i tecnologies de la informació i la comunicació. Aquestes tecnologies condicionen la comunicació i, per tant, modifiquen la manera de veure el món i de relacionar-se, canviant alhora els hàbits en les relacions comunicatives personals, laborals i socials.

Comunicar-se a més, afavoreix el desenvolupament de les altres competències bàsiques: les metodològiques de la cerca i gestió de la informació, treballar de manera cooperativa i ser conscient dels propis aprenentatges, la interpretació de la realitat, habitar el món i viure, en definitiva, afavoreix la construcció del coneixement i el desenvolupament del pensament propi i de la pròpia identitat.

Dues són les competències comunicatives que considerarem a continuació: la lingüística i audiovisual, i l'artística i cultural.

2.3.1. Competència comunicativa lingüística i audiovisual

Com s'ha dit abans, la lingüística i audiovisual és saber comunicar oralment (conversar, escoltar i expressar-se) per escrit i amb els llenguatges audiovisuals, fent servir el propi cos i les tecnologies de la comunicació (anomenada competència digital), amb gestió de la diversitat de llengües, amb l'ús adequat de diferents suports i tipus de text i amb adequació a les diferents funcions.

La competència comunicativa lingüística és a la base de tots els aprenentatges i, per tant, el seu desenvolupament és responsabilitat de totes les àrees i matèries del currículum, ja que en totes elles s'han d'utilitzar els llenguatges com a instruments de comunicació per fer possible l'accés i gestió de la informació, la construcció i comunicació dels coneixements, la representació, interpretació i comprensió de la realitat, i l'organització i autorregulació del pensament, les emocions i la conducta.

Cal una atenció molt focalitzada en com utilitzen aquesta competència en les diverses activitats escolars de totes i cadascuna de les àrees curriculars. Cal que en tots aquests àmbits es trobin solucions creatives que ajudin a superar tota mena d'estereotips i a prendre actituds crítiques davant dels continguts de risc que denigren les persones per motius de sexe o que l'associen a imatges tòpiques que es converteixen en vehicle de segregació o desigualtat, així com els continguts violents que representen accions d'agressió directa o indirecta a la integritat de les dones. Només així els nois i les noies esdevindran progressivament competents en l'expressió i comprensió dels missatges, tant orals com escrits, visuals o corporals, que s'intercanvien en situacions comunicatives diverses que es generen a l'aula i podran adaptar la seva comunicació als contextos, si es vol que siguin eficaços en la comprensió del món que el farà actuar amb coherència i responsabilitat.

D'una manera general els coneixements, les habilitats i les actituds propis d'aquesta competència han de permetre interactuar i dialogar amb altres persones de manera adequada i apropar-se a altres cultures; expressar observacions, explicacions, opinions, pensaments, emocions, vivències i argumentacions; gaudir escoltant, observant, llegint o expressant-se utilitzant recursos lingüístics i

no lingüístics; aprofundir en la interpretació i comprensió de la realitat que ens envolta i el món. D'aquesta manera es potencia el desenvolupament de l'autoestima i confiança en si mateix per esdevenir un ciutadà o ciutadana responsables que estiguin preparats per aprendre al llarg de tota la vida.

Per tot això, aquesta competència és essencial en la construcció dels coneixements i pensament social crític: en el tractament de la informació (tècniques per memoritzar, organitzar, recuperar, resumir, sintetitzar, etc) i el domini dels recursos comunicatius específics de les diverses àrees han de facilitar la comunicació del coneixement i compartir-lo: descrivint, explicant, justificant, interpretant o argumentant els fenòmens que es plantegen en els projectes d'estudi a les aules. **Per fer-ho, cal tenir molt present la varietat de textos que s'usen o que es construeixen en aquestes activitats. Com a exemple pot servir aquest llistat:**

- **Textos que contenen:** reportatge, testimoniatge, anècdota...
- **Textos que descriuen:** informe d'observacions, acta, llistats, descripció d'un lloc, d'una situació, d'un personatge, d'un objecte, fulletó informatiu...
- **Textos que expliquen:** presentació d'un objecte, article d'enciclopèdia, llibre de text, reportatge, notícia periodística...
- **Textos que organitzen informació o idees:** quadre, esquema, mapa conceptual, mural, maqueta...
- **Textos que diuen com fer:** recepta, instruccions de muntatge, consells o suggeriments, protocol de laboratori o dossier sortida de camp, consignes, normes o regles d'un joc...
- **Textos per a convèncer o fer actuar:** anunci, cartell de promoció, text d'opinió, debat...
- **Textos que impliquen interaccions verbals:** entrevista, conversa, dramatització, còmic...
- **Textos que serveixen d'eines de referència:** diccionari, atlas, catàleg, anuari, banc de dades, glossari...

Cal tenir en compte que aquests textos es poden presentar amb l'ús de llenguatges audiovisuals que, en l'àmbit de la divulgació de determinades disciplines, tenen uns codis que cal reconèixer, i també cal contemplar que poden aparèixer en suport paper o digital, cosa que els confereix unes formes diferents que s'han de considerar en el procés d'aprenentatge.

En el desenvolupament de les activitats escolars el paper de la llengua oral és fonamental, cal aprendre a parlar, escoltar, exposar i dialogar per aprendre. Això implica ser conscient dels principals tipus d'interacció verbal, ser progressivament competent en l'expressió i comprensió dels missatges orals que s'intercanvien amb utilització activa i efectiva de codis i habilitats verbals i no verbals i de les regles pròpies de l'intercanvi comunicatiu en diferents situacions. S'aprèn a llegir i comprendre millor els textos, i a escriure i reflexionar i revisar com s'escriu, s'aprèn a pensar, a partir d'unes bones interaccions orals. En això juguen un paper clau les preguntes, les que realitza el professorat i les que han d'aprendre a formular els nois i les noies. En la llengua parlada per aprendre, el paper central és per a qui aprèn i cal que el professorat sàpiga orientar-los perquè l'ús de les habilitats de la llengua parlada vagi generant l'hàbit de fer reflexionar sobre com es fan les coses.

En el desenvolupament d'aquesta competència juga un paper essencial saber seleccionar i aplicar determinats propòsits o objectius a les accions pròpies de la comunicació lingüística (el diàleg, la lectura, l'escriptura, etc.). Per aprendre a fer-ho, cal que en les diferents àrees curriculars es generin situacions comunicatives i projectes o tasques en la resolució dels quals calgui emprar habilitats per a representar-se mentalment, interpretar i comprendre la realitat, i organitzar i autorregular el coneixement i l'acció dotant-los de coherència.

Aquesta competència comunicativa cal que s'apliqui també en la cerca, selecció i processament de la informació provinent de tot tipus de mitjans, convencionals o digitals, i de tota mena de suport; la comprensió i la composició de missatges diferents amb intencions comunicatives o creatives diverses, i en suports diversos, així com donar coherència i cohesió al discurs i a les pròpies accions i tasques, per resoldre les situacions pròpies de cada àmbit curricular.

A més la competència comunicativa i audiovisual inclou, evidentment, tant el llenguatge verbal com l'ús adequat dels recursos no verbals que afavoreixen la comunicació: recursos visuals, gestuals, corporals... De manera especial cal reflexionar sobre les representacions gràfiques específiques de cada construcció disciplinària.

Comprendre i saber comunicar són sabers pràctics que han de recolzar-se en el coneixement i reflexió sobre el funcionament del llenguatge i dels recursos comunicatius específics de cada àrea curricular, i impliquen la capacitat de prendre el llenguatge com objecte d'observació i anàlisi. En aquesta línia pot ser de gran ajut les precisions que sobre la competència comunicativa es fan en el currículum de les àrees de llengua, apartat en què totes les àrees són competents i que en la de llengua s'ha desenvolupat d'una manera més detallada i precisa.

Els continguts que apareixen en aquests apartats del currículum, pròpiament, s'han de tenir presents, amb les seves especificitat, en tots i cadascun d'ells.

Aprendre a expressar i interpretar diferents tipus de discursos adequats a la situació comunicativa i en diferents contextos socials i culturals, implica el coneixement d'alguns aspectes de la diversitat lingüística i cultural, així com algunes de les estratègies necessàries per a interactuar d'una manera adequada en contextos plurals. Aquesta dimensió plurilingüe i intercultural de la comunicació suposa poder comunicar-se en diverses llengües amb distint nivell de domini i formalització – especialment en l'escriptura–, amb la qual cosa, s'afavoreix l'accés a noves i més variades fonts d'informació, comunicació i aprenentatge. El coneixement d'altres llengües i cultures dona, a més, una major obertura cap a l'altre que és clau per al desenvolupament d'una societat solidària i que s'enriqueix amb les aportacions de tots els seus ciutadans i ciutadanes.

La competència comunicativa també és imprescindible per adoptar decisions i cohesionar els grups humans; acceptar i realitzar crítiques constructives; posar-se en el lloc d'altri de manera empàtica; respectar opinions diferents a les pròpies amb sensibilitat i esperit crític; desenvolupar l'autoestima i la confiança en un mateix o mateixa; treballar en grup de manera cooperativa. Comunicar-se i conversar són accions que suposen habilitats per a establir vincles i relacions constructives amb les altres persones i amb l'entorn, i apropar-se a noves cultures, que adquireixen consideració i respecte

en la mesura en què es coneixen. Per això, la competència de comunicació lingüística està present en la capacitat efectiva de conviure i de resoldre conflictes.

En síntesi, el desenvolupament de la competència lingüística i audiovisual suposa el diferent domini de llengües, tant oralment com per escrit, en múltiples suports i amb el complement dels llenguatges audiovisuals en varietat de contextos i finalitats, com a eina per aprendre a aprendre.

2.3.2. Competència artística i cultural

La competència artística i cultural és un complement necessari de la competència comunicativa i com a tal, cabdal per al desenvolupament de la ciutadania, crítica i solidària, de la nova societat del segle XXI. Aquesta competència suposa conèixer, comprendre, apreciar i valorar críticament diferents manifestacions culturals i artístiques, tradicionals o no, utilitzar-les com a font d'enriquiment i gaudi i considerar-les com a part del patrimoni dels pobles. A més, és saber crear

amb paraules, amb el propi cos, amb tota mena de materials, suports i eines tecnològiques, tant individualment com col·lectiva les representacions i anàlisi de la realitat que facilitin l'actuació de la persona per viure i conviure en societat. Tot i que es pot relacionar especialment amb àrees i de l'educació artística, d'alguns camps de les ciències socials o la literatura, és una competència interdisciplinària que cal tenir en compte i desenvolupar en les activitats de totes les àrees i en la vida del centre escolar.

Apreciar el fet cultural en general, i el fet artístic en particular, porta implícit disposar d'aquells coneixements, procediments i actituds que permeten accedir a les seves diferents manifestacions, així com capacitats cognitives, perceptives i comunicatives, sensibilitat i sentit estètic per a poder comprendre-les, valorar-les, emocionar-se i gaudir-les.

Aquesta competència implica posar en joc habilitats de pensament divergent i convergent, ja que comporta elaborar idees i regular sentiments propis i aliens; trobar fonts, formes i vies de comprensió i expressió: planificar, avaluar i ajustar els processos creatius necessaris per aconseguir uns resultats, ja sigui en l'àmbit personal com en l'acadèmic. Es tracta, per tant, d'una competència que facilita tant expressar-se i comunicar-se com percebre, representar, comprendre i enriquir-se amb diferents realitats i produccions del món de l'art i de la cultura considerat en el sentit més ampli del terme.

Requereix posar en funcionament la iniciativa, la imaginació i la creativitat per expressar-se mitjançant codis artístics i, en la mesura que les activitats culturals i artístiques suposen en moltes ocasions un treball col·lectiu, disposar, d'habilitats de cooperació, i tenir consciència de la importància de donar suport i apreciar les iniciatives i contribucions d'altri en la consecució del resultat final.

La competència creativa artística i cultural ha de mobilitzar, també, el coneixement bàsic de les principals tècniques, recursos i convencions dels diferents llenguatges artístics, així com de les obres i manifestacions més destacades del patrimoni cultural, de manera especial el de la cultura tradicional. A més comporta identificar la importància representativa, expressiva i comunicativa que els factors estètics han tingut i tenen en la vida quotidiana de la persona i de les societats.

Implica igualment una actitud d'estima de la creativitat implícita en l'expressió d'idees, experiències o sentiments a través de diferents mitjans artístics, com la música, la literatura, les arts visuals i escèniques, o de les diferents formes que adquireixen les anomenades arts tradicionals populars. Exigeix també valorar el diàleg intercultural i la defensa de la llibertat d'expressió en un marc de respecte i empatia per les persones.

En síntesi, el conjunt de destreses que configuren aquesta competència es refereix a: l'ús d'aquells recursos de l'expressió i representació que faciliten la realització de les creacions individuals i socials; el coneixement bàsic de les diverses manifestacions culturals i artístiques i l'habilitat per apreciar i gaudir amb l'art i d'altres manifestacions culturals; l'aplicació d'habilitats de pensament divergent i de treball col·laboratiu; una actitud oberta, respectuosa i crítica cap a la diversitat d'expressions artístiques i culturals; el desig i voluntat de cultivar la pròpia capacitat estètica i creadora; i, finalment un interès per participar en la vida cultural i per contribuir a la conservació del patrimoni cultural i artístic, tant de la pròpia comunitat, com de les altres comunitats i cultures, de manera especial aquelles a les quals pertanyen persones de l'entorn del centre educatiu.

2.4. Què implica un currículum orientat a l'assoliment de competències?

1. Implica assumir que la finalitat de l'educació obligatòria és aconseguir que els nois i noies adquireixin les eines necessàries per entendre el món i esdevinguin persones capaces d'intervenir activament i crítica en la societat en la que viuen i conviuen.

2. Comporta una concepció de l'aprenentatge centrada en la integració i relació de les noves informacions amb els coneixements preexistents per tal de que el coneixement nou sigui significatiu i aplicable.

2.5. Quines claus poden fer possible l'assoliment de competències?

- a) **Funcionalitat:** contextualitzar, crear situacions didàctiques que permetin la transferència de continguts, veure la utilitat d'allò que s'aprèn, aplicació dels aprenentatges en situacions i contextos reals....
- b) **Autonomia:** protagonisme de l'alumnat, prendre consciència de com s'aprèn, prendre decisions, reflexionar sobre els encerts, els dubtes, els errors, ser assertiu, adquirir seguretat en un mateix....
- c) **Transversalitat:** interrelacionar variables diverses, compartir opinions i dades, connectar allò après amb altres disciplines, fer "projeccions" d'allò que s'ha après...

2.6. Quines reflexions hauríem de fer els professors/res?

- a) Quines situacions comunicatives es generen a partir de les activitats de les diferents àrees (educ. física, matemàtiques, educ. artística...)?
- b) Com es gestionen les converses (durada, intervencions, interaccions, respecte...)?
- c) Quina diversitat de textos es treballen per facilitar la comunicació del coneixement (textos que expliquen, que contenen, que convencen...)?
- d) Com es tracta la informació (fonts de procedència, selecció...) que gestiona l'alumne?
- e) Es fomenten interaccions entre diversos interlocutors?
- f) Es fomenta l'adequació del discurs a les diverses situacions comunicatives?
- g) Es tenen en compte els processos d'adquisició del llenguatge verbal i no verbal?
- h) Com s'avalua la competència comunicativa en totes les àrees curriculars?
- i) Es fomenta la participació de l'alumnat en els diferents tipus d'avaluació?
- j) Les activitats que presenten els llibres de text fomenten situacions comunicatives?

2.7. Quines implicacions comporta a l'hora de dissenyar les activitats d'aula?

- Dissenyar activitats amb caràcter d'autenticitat.
- Les activitats i els contextos d'aprenentatge han de reflectir la complexitat de la realitat.
- Ancorar les activitats en tasques de més envergadura.

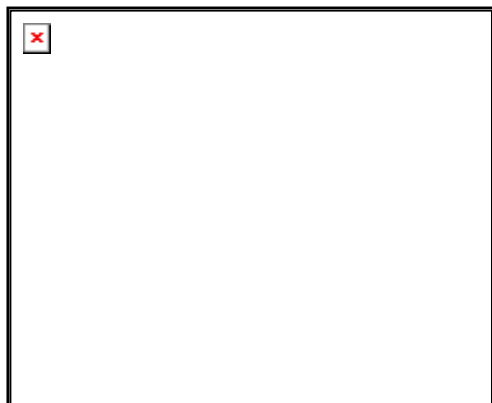
2.8. Les competències comunicatives aplicades a les àrees curriculars

L'objectiu de les matèries o àrees de coneixement a l'escola obligatòria és formar **ciutadans competents**. El desenvolupament competencial implica, segons el nostre currículum, la capacitat d'utilitzar els coneixements i habilitats, de manera transversal i interactiva, en contextos i situacions que requereixen la intervenció de coneixements vinculats a diferents sabers, cosa que implica la comprensió, la reflexió i el discerniment tenint en compte la dimensió social de cada situació.

L'aprenentatge, lluny de ser un procés d'adquisició de coneixements elaborats, és un **procés d'elaboració i reconstrucció del propi coneixement**. La interacció amb l'entorn, ja sigui a través de l'acció o la comunicació, estimula i permet la interpretació dels fets i fenòmens amb els que hom es va trobant. És un **procés individual i social** alhora. És **individual** en la mesura en què cada persona construeix les **pròpies representacions** i, per tant, el propi coneixement, i és **social** perquè el **diàleg** entre les idees pròpies i les dels altres permet, per una banda, la **modificació** i el creixement del **propi** coneixement i, per l'altra, l'avenç del **coneixement comú**.

En el procés d'ensenyament - aprenentatge dels coneixements **la comunicació és fonamental**. Entre les diferents formes de comunicació, gestos, imatges, etc. el llenguatge verbal té un paper protagonista tant en la **socialització** dels coneixements dins l'aula com en el **procés individual d'estructuració** i

elaboració del pensament de cada estudiant. El **llenguatge** és el mitjà d'aprenentatge que s'utilitza a l'aula per comprendre, **relacionar** els coneixements previs amb els nous aprenentatges i per **expressar**, **reestructurar** i **construir** el coneixement (Edwards i Mercer, 1988).

El coneixement construït per l'alumne és una reconstrucció mediada per representacions mentals que evolucionen progressivament al llarg de l'escolarització (Jorba et al, 1998). Tant la construcció de les idees científiques com les personals s'expliquen com el resultat de l'evolució dels models mentals, entenent aquests com la representació interna que hom fa de la realitat per a una finalitat determinada (Giere 1999). Per afavorir l'evolució cap a models que expliquin més fenòmens, més complexos, més coherents i més estables cal un procés de regulació. Aquest procés, es produeix a partir de les interaccions entre experiències, maneres de pensar, cultura científica, emocions i llenguatge. ***El llenguatge és el que permet aquesta interacció***, perquè permet verbalitzar, explicitar i contrastar. És, per tant, una eina fonamental en la regulació del procés de construcció del coneixement (Sanmartí, 1997). D'aquesta manera, ensenyant a l'alumnat a construir el discurs propi de cada àrea de coneixement mitjançant el desenvolupament de les habilitats cognitivolingüístiques es contribueix a l'adquisició de les competències bàsiques (Sanmartí, 2007).

En l'ensenyament de les diverses disciplines, les formes i la utilització del llenguatge tenen unes característiques pròpies que van més enllà del vocabulari. Cada àrea com diu Lemke, J.L. (1997), té la seva pròpia forma d'organitzar i presentar informació i significats i els seus propis patrons lingüístics.

2.8.1. La societat del segle XXI i la nova literacitat

En la societat del coneixement, la introducció de ***nous mitjans, tècniques i estratègies de comunicació***, ha obert nous horitzons, vies d'aprenentatge i d'accés a la informació, que fan necessària una formació adequada i crítica per a interpretar la realitat en què vivim (D. Cassany 2006).

És evident que els grans canvis que ha experimentat la nostra societat en tots els sentits tenen una forta incidència en els interessos, motivacions i circumstàncies d'aprenentatge dels joves. Per respondre a les necessitats i als reptes del món d'avui cal una pràctica docent que els contempli i intenti apropar aquesta nova realitat a l'àmbit escolar. Aquesta integració demana, entre altres, ***potenciar l'aprenentatge de les competències lingüístiques i audiovisuals i les competències digitals***.

La formació integral de l'alumnat, especialment en la educació obligatòria, demana la instrucció tecnològica necessària per tal de processar i comunicar la informació. Aquest procés genera coneixement quan s'integra de forma reflexiva i crítica. Un altre element a tenir molt present en la formació dins una societat globalitzada, és el caràcter multicultural i multimodal del coneixement i de la cultura, fenomen que afecta profundament el procés d'ensenyament i aprenentatge a les aules (Noguerol, 2004).

2.8.2. Competències comunicatives i currículum

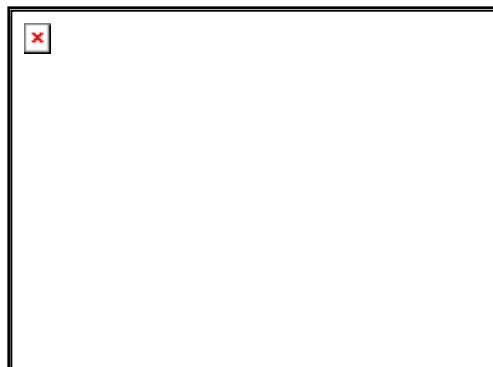
D'acord amb el decret 143/2007, de 26 de juny, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments de l'ESO, la finalitat de l'educació secundària obligatòria és proporcionar a tots els nois i les noies una educació que els permeti assegurar un desenvolupament personal sòlid, adquirir les habilitats i les competències culturals i socials relatives a l'expressió i comprensió oral, a l'escriptura, al càlcul, a

la resolució de problemes de la vida quotidiana, al rebuig de tot tipus de comportaments discriminatoris per raó de sexe, la igualtat de drets i oportunitats entre dones i homes, l'autonomia personal, la corresponsabilitat i la interdependència personal i a la comprensió dels elements bàsics del món en els aspectes científic, social i cultural, en particular aquells elements que permetin un coneixement i arrelament a Catalunya(...).

Per altra banda i en parlar concretament de la **competència comunicativa** diu: **Aprendre a comunicar** vol dir saber **expressar fets, conceptes, emocions, sentiments i idees**. És fonamental l'habilitat per expressar, argumentar i interpretar pensaments, sentiments i fets i l'habilitat d'interactuar de manera adequada en contextos socials i culturals diversos, amb atenció a les conseqüències que comporta la presència de dones i homes en el discurs. En la comunicació s'interpreta de forma significativa la informació que es rep i, fent servir els processos cognitius adequats, es desenvolupa la **capacitat**

per generar informació amb noves idees, saber-les combinar amb d'altres, i avaluar la informació rebuda més enllà del seu significat. Aprendre a comunicar també és saber utilitzar diferents llenguatges i tecnologies de la informació i la comunicació. Aquestes tecnologies condicionen la comunicació i, per tant, **modifiquen la manera de veure el món i de relacionar-se**, canviant alhora els hàbits en les relacions comunicatives personals, laborals i socials.

Aquest programa de formació incideix en una de les idees del nou currículum, això és, la de **potenciar la comunicació**: lectura, la comprensió i l'expressió oral, així com la comunicació audiovisual i la competència digital.

És un programa que, des d'un vessant interdisciplinari, potencia **la integració dels coneixements i la funcionalitat dels aprenentatges**, de manera que encaixa perfectament en el nou marc curricular competencial. Les activitats que es proposen incideixen en totes les fases del procés d'aprenentatge, des de l'exploració d'idees prèvies fins a l'aplicació del coneixement, passant per la introducció de nous continguts i l'estructuració dels sabers.

La consideració de les competències bàsiques, i de manera molt destacada les comunicatives, com a eix del procés educatiu implica canvis metodològics que cal que tinguem presents en la nostra pràctica docent.

El programa de formació facilita, doncs, eines, recursos, estratègies, orientacions metodològiques i se centra en definitiva, en **les activitats d'aprenentatge** de l'aula per tal d'afavorir l'adquisició de les competències comunicatives a totes les àrees curriculars.

2.8.3. Referències Bibliogràfiques

- BUCKINGHAM, D. (2005). Educación en medios. Paidós. Barcelona.
- CASSANY, D. (2006). Rere les línies. Sobre la lectura contemporània. Editorial Empúries. Barcelona.
- EDWARDS, D. et MERCER, N (1988) El conocimiento compartido. El desarrollo de la comprensión en el aula. Paidós/MEC. Barcelona.
- FERRÉS, J. (2000). Educar en una sociedad del espectáculo. Paidós. Barcelona
- FERRÉS, J. (1994). Televisión y educación. Paidós. Barcelona.
- FERRÉS, J. (2005). Com veure la TV? (Relats de ficció. Els informatius. La publicitat. Altres formats). CAC. Barcelona

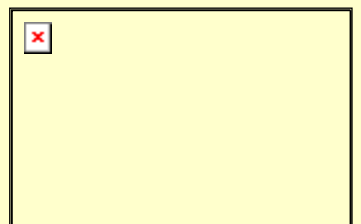
- GIERE, R. N. (1999). “Un Nuevo marco para enseñar el razonamiento científico”. Enseñanza de las ciencias, número extra, p. 63-70.
- JORBA, J. et al (1998). Parlar i escriure per aprendre. ICE UAB. Barcelona
- LEMKE, J. L.(1997), Aprender a hablar ciencia. Lenguaje, aprendizaje y valores. Paidós. Barcelona.
- MAQUINAY, A (1992). Parlem d'anuncis. Departament d'Ensenyament. Barcelona.
- MAQUINAY, A (1997). Mitjans de comunicació social i educació. UOC. Barcelona.
- NOGUEROL, A. (2004). “Ensenyar llengua en una societat multilingüe” dins Perspectiva Escolar, núm. 290. Pàgines 4-15.
- Quaderns del CAC, nº 25 (l'educació en comunicació audiovisual):
<http://www.cac.cat/web/recerca/quaderns/hemeroteca/detall.jsp?NDq%3D&MQ%3D%3D&Jyc%3D&MTQ%3D>
- SANMARTÍ, N. (1997) “Enseñar a redactar textos científicos en las clases de ciencias”. Alambique n 12.
- SANMARTÍ, N (2002) Aprender ciències tot aprenent a escriure ciència. Premi Rosa Sensat, 2002. Barcelona. Edicions 62
- VESLIN, J. (1988). “Quels textes scientifiques espere-t-on voir les élèves écrire?” Ater, V6. Les élèves et l'écriture en sciences, pàg 91-127
- VIVANCOS, J (2008). Tratamiento de la información y competencia digital. Alianza Editorial. Madrid.

Activitat 1 – Característiques de les competències comunicatives

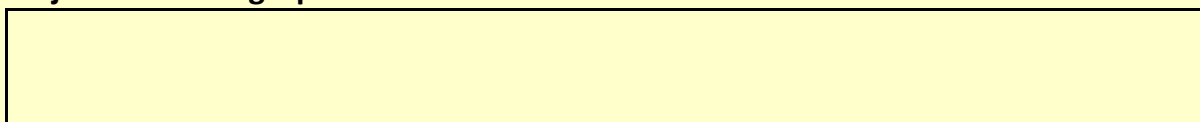
Quan preparem l'alumnat per assolir la competència comunicativa, què pretenem? Quins trets hauria de tenir aquest alumnat?

En el llenguatge col·loquial referit a l'àmbit professional s'utilitza habitualment el terme “competència”; per exemple es diu d'una professora, d'un metge o d'un electricista que és “competent”. Però mirem més enllà de l'àmbit professional i cerquem les característiques que haurien de tenir les persones competents per viure en el segle XXI.

En grups de 4 o 5 persones feu una pluja d'idees i feu una selecció de les característiques que tenen més consens.

Pluja d'idees del grup

--

Posada en comú i recull dels resultats amb tothom:

3. APROXIMACIÓ AL MOODLE

3.1. Com accedir al campus virtual de l'ICE?

Una part de les hores d'aquest curs corresponen a formació no presencial, i l'eina principal que utilitzarem per dur-les a terme és la plataforma Moodle. La primera tasca que cal fer és donar-se d'alta a l'entorn Moodle de formació de l'ICE de la Universitat de Girona (UdG).

El Moodle de formació (entorn virtual) s'ubica a la següent adreça:

<http://moli2.udg.edu/>

Una vegada aquí, cal que aneu a *Entrada*, situat a la part superior dreta de la pantalla

No heu entrat

Us enviarà a la següent pantalla on us demana el nom d'usuari i contrasenya:

The image shows a login interface with the title "Esteu tornant a aquest lloc?". Below the title, it says "Entreu aquí amb el vostre nom d'usuari i la contrasenya de la XTEC (Les galetes han d'estar habilitades en el vostre navegador) ?". There are two input fields: "Nom d'usuari" and "Contrasenya". To the right of the "Contrasenya" field is a button labeled "Entrada". Below these fields, there is a link that says "Heu oblidat el nom d'usuari o la contrasenya?" and a button labeled "Sí, ajuda'm a entrar-hi".

El nom d'usuari i la contrasenya, en principi, l'haureu d'haver rebut prèviament per correu electrònic. Anireu a parar a una pàgina on us demanaran que empleneu el vostre perfil. Cal que empleneu tots els camps obligatoris (*) i cliqueu el botó *Actualitza dades* per desar-ho.

Un cop dins del sistema, ja podeu entrar al vostre curs clicant directament sobre el seu nom, en aquest cas: *"La competència comunicativa. Un repte a l'aula"*.

- **Editeu el vostre perfil** afegint-hi una petita descripció i pujant una fotografia. La fotografia ha d'estar en format .jpg i tenir una mida de 100x100 píxels. Podeu també canviar la vostra contrasenya d'accés al campus. Hi ha una pàgina que us pot ajudar a donar la mida adequada a la foto: www.mypictr.com

3.2. Comencem a navegar

A la pantalla principal d'un curs Moodle podeu veure diversos blocs, cadascun d'ells amb la seva funció:

The screenshot shows a Moodle course interface with the following annotated blocks:

- Accés a la pàgina principal del curs:** Points to the course URL in the browser address bar.
- Opció de desconnexió:** Points to the 'Logout' button in the top right corner.
- Barra superior:** Points to the top navigation bar.
- Úlimes notícies:** Points to the 'Recent news' block, which shows a list of recent course events.
- Esdeveniments pròxims:** Points to the 'Upcoming events' block, which shows a list of upcoming course events.
- Usuaris en línia:** Points to the 'Users online' block, which shows a list of users currently online.
- Activitat recent:** Points to the 'Recent activity' block, which shows a list of recent course activities.
- Calendari:** Points to the 'Calendar' block, which shows a calendar of course events.
- Mòduls:** Points to the 'Modules' block, which shows a list of course modules.
- Espai general del curs:** Points to the 'Course overview' block, which provides a general overview of the course.
- Persones:** Points to the 'People' block, which allows access to course participants (teachers and students) and personal information.
- Activitats:** Points to the 'Activities' block, which allows access to all course activities grouped by type.
- Cerca:** Points to the 'Search' block, which allows searching for a word or a group of words in all course forums.
- Administració:** Points to the 'Administration' block, which shows information about course activities and qualifications, and allows changing the password and canceling course enrollment.
- Cursos:** Points to the 'Courses' block, which shows a list of courses that can be accessed and where new courses can be added.

Font: "Edició i gestió d'un curs en Moodle", curs 2006-2007. Irene Martínez Pérez.

3.3. Recomanacions

En general, el primer que haurem de fer en entrar al curs és consultar el **Fòrum de notícies**, on podrem trobar les indicacions per anar seguint el curs.

Trobarem també informació d'utilitat als blocs **Calendari** i **Esdeveniments pròxims**, que ens indicaran quines són les activitats que estan previstes properament. També és recomanable consultar el bloc **Activitat recent** cada vegada que entrem al curs. Podrem veure quins canvis hi ha hagut des de la darrera vegada que vàrem entrar. És particularment interessant per saber si hi ha hagut noves intervencions als fòrums que encara no hem llegit.

3.4. Algunes consideracions generals

Ens aturarem aquí en dues eines que utilitzarem sovint: els fòrums i l'editor de textos.

▪ Els fòrums 🗣️

Són els espais en els quals es desenvolupa la major part dels debats i intercanvis d'informació del curs. Els fòrums poden ser espais per a la comunicació formal o informal. Mitjançant els fòrums posem a l'abast de la comunitat del curs allò que volem comunicar, generalment un missatge de text, tot i que també hi podem adjuntar arxius diversos.

OS'identifiquen fàcilment a través de la icona 🗣️. L'accés als fòrums es pot fer a través de:

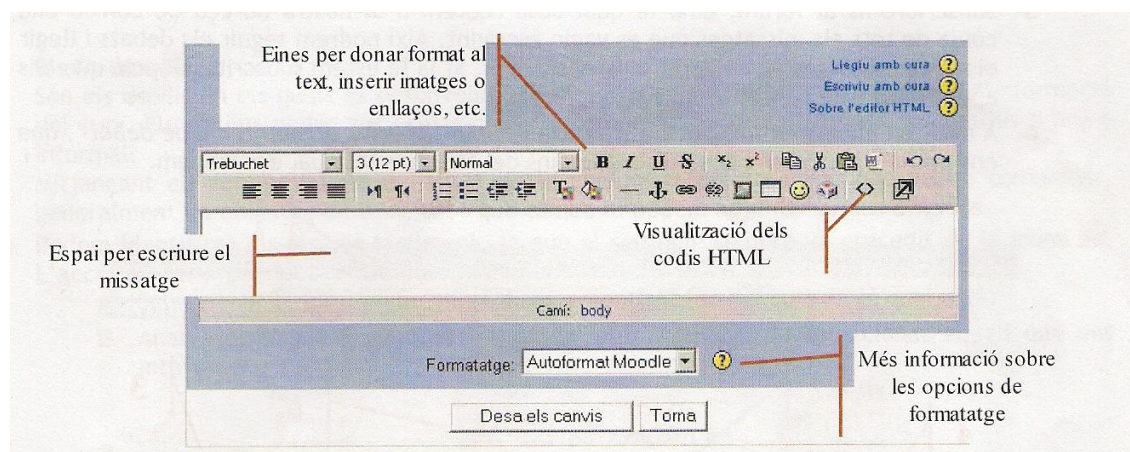
Seleccionar el fòrum directament al tema del curs en el qual està.

Anar a la secció *Fòrums* (a través del bloc *Activitats*, situat a l'esquerra de la pantalla) i seleccionar aquell que ens interessa.

Els missatges dels fòrums ens poden oferir diverses opcions. Si el missatge l'hem escrit nosaltres, podem *editar-lo* (durant 15-30 minuts) o *suprimir-lo*. Podem escriure un missatge de resposta, clicant sobre l'opció *Contesta*, que ens durà a una nova pantalla en la qual podrem escriure i editar el nostre missatge.

▪ L'editor de textos

Quan responem a un missatge dels fòrums o realitzem altres activitats, se'ns obrirà un editor de textos com el de la figura següent:

Font:

"Edició i gestió d'un curs en Moodle", curs 2006-2007. Irene Martínez Pérez

La finestra per escriure els missatges de resposta als fòrums mostra bàsicament el mateix, però a més té un espai per escriure l'assumpte del nostre missatge i les opcions de subscripció al fòrum i l'adjunció de fitxers.

Més informació:

Per conèixer amb més detall les característiques de la Moodle podeu:

- A. Accedir a la pàgina principal de la Moodle ([http:// moodle.org](http://moodle.org)). Per entrar al sistema haureu de sol·licitar tenir un compte actiu (*New account*). Aleshores us enviaran un missatge amb el vostre nom d'usuari i la contrasenya que heu d'utilitzar per entrar al sistema i donar-vos d'alta als cursos que us interessin.
- B. Llegir el document "Introducció a Moodle" de Joan Queralt Gil que teniu penjat a l'apartat "Comencem!" del curs.

4. COMUNICACIÓ AUDIOVISUAL

La competència comunicativa més immediat és la competència audiovisual. Aquest fet es produeix perquè a priori som receptors i perquè després de l'estímul podem interactuar amb la imatge. En aquest apartat es donaran unes propostes d'anàlisi d'imatges convencionals, la fotografia de reportatge, les imatges en moviment i el cinema, la publicitat documentals, sense oblidar la lectura crítica d'imatges. Un altre punt a acordar en aquest apartat és l'avaluació de la competència audiovisual.

4.1. Objectius d'aquest apartat

- Aprendre a llegir imatges des de la comprensió crítica i la reflexió.
- Conèixer el potencial que ens ofereix la imatge, en diversos formats, en l'aprenentatge de les àrees curriculars.
- Treballar diversos exemples de treball a classe amb els tractaments digitals de la imatge fixa.
- Avaluar la comunicació audiovisual.

4.2. Imatges i dibuixos

Som la generació de la imatge. L'alumnat que tenim encara més. Les propostes didàctiques prenen vida i desenvolupen un potencial educatiu que pot suggerir camins nous a la nostra tasca. Intentarem aprofitar aquest recurs tot seguit.

Activitat 2 - La lectura d'imatges

Les imatges, soles o acompanyades de text, estan molt sovint presents en els documents que fem servir a classe i en els mitjans de comunicació i la publicitat. La lectura d'aquestes imatges pot ser el punt de partida per fer reflexionar els alumnes.

Per grups busqueu exemples de lectura d'imatges a les vostres classes

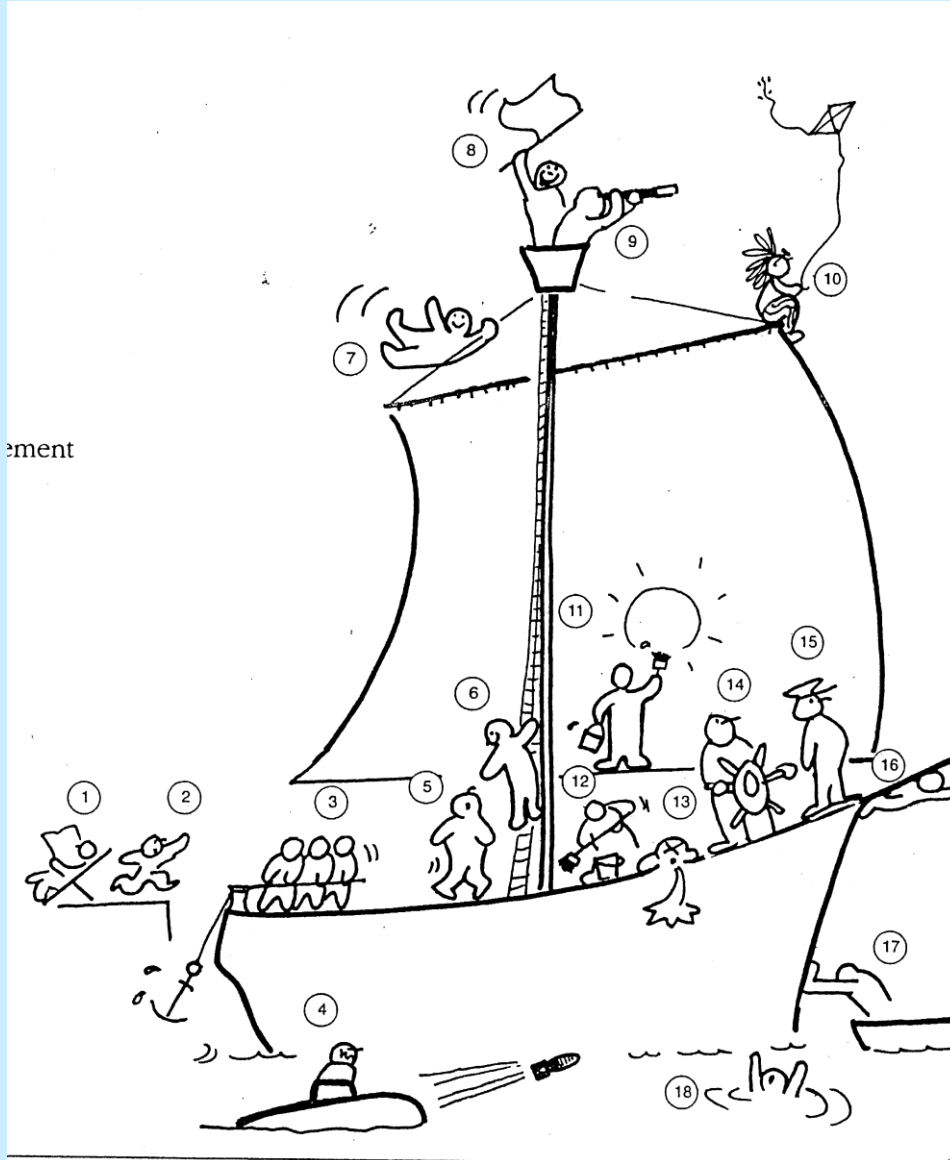
Com valoreu el fet de fer servir imatges a classe?

Avantatges	Inconvenients

Com queda reflectit en el procés avaluador? Poseu-ho en comú.

Exemple 1 - Activitat del vaixell

Blobbies at sea...

Amb quin personatge t'identifiques?

Exemple 2 – Marat

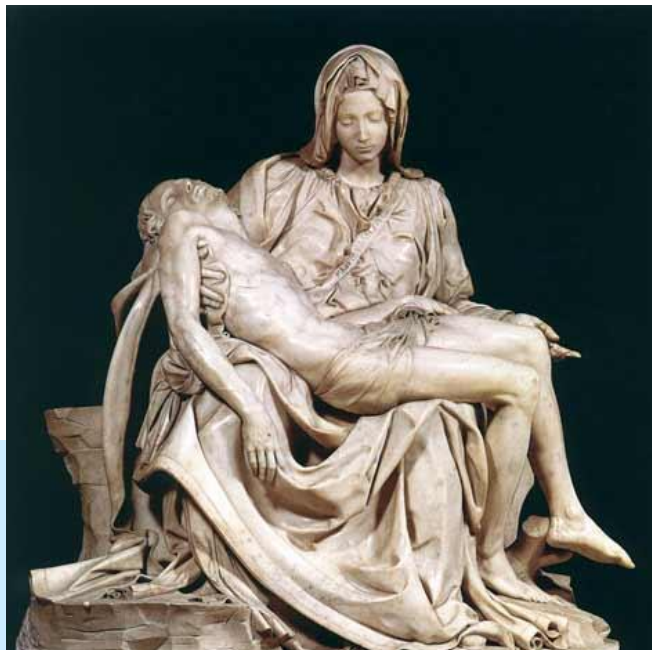
Proposta didàctica per a treballar la lectura d'una imatge des de l'àrea de llengües estrangeres, català o castellà. **Passos a seguir:**

1. Contemplar.
2. Expressar sensacions
3. Emocions rebudes (lliurement, però no explicacions)
4. Narrar la historieta amb llenguatge verbal.
5. Revisonar el document ara verbalitzant els diàlegs
6. Una segona versió dels mateixos diàlegs.
7. Es pot afegir alguna anècdota curiosa.

Qu'est-ce qui s'est passé? Imagineu què ha passat?

El pintor David “pica l'ullet” a la Pietat de Miquel Àngel. Com?

Exemple 3 - Darwinisme

Sabeu que l'evolucionisme va tenir molts detractors a finals del segle XIX. Un exemple el tenim en una marca comercial de casa nostra. Observeu-la i ompliu per grups la graella següent:

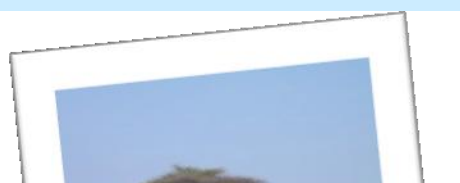
1. Identifiqueu la imatge	
2. Descriviu-la	
3. Amb quin aspecte tractat a classe fa referència?	
4. Amb quina intenció es va fer?	
5. Busqueu a Internet com s'estudia aquest tema als Estats Units.	

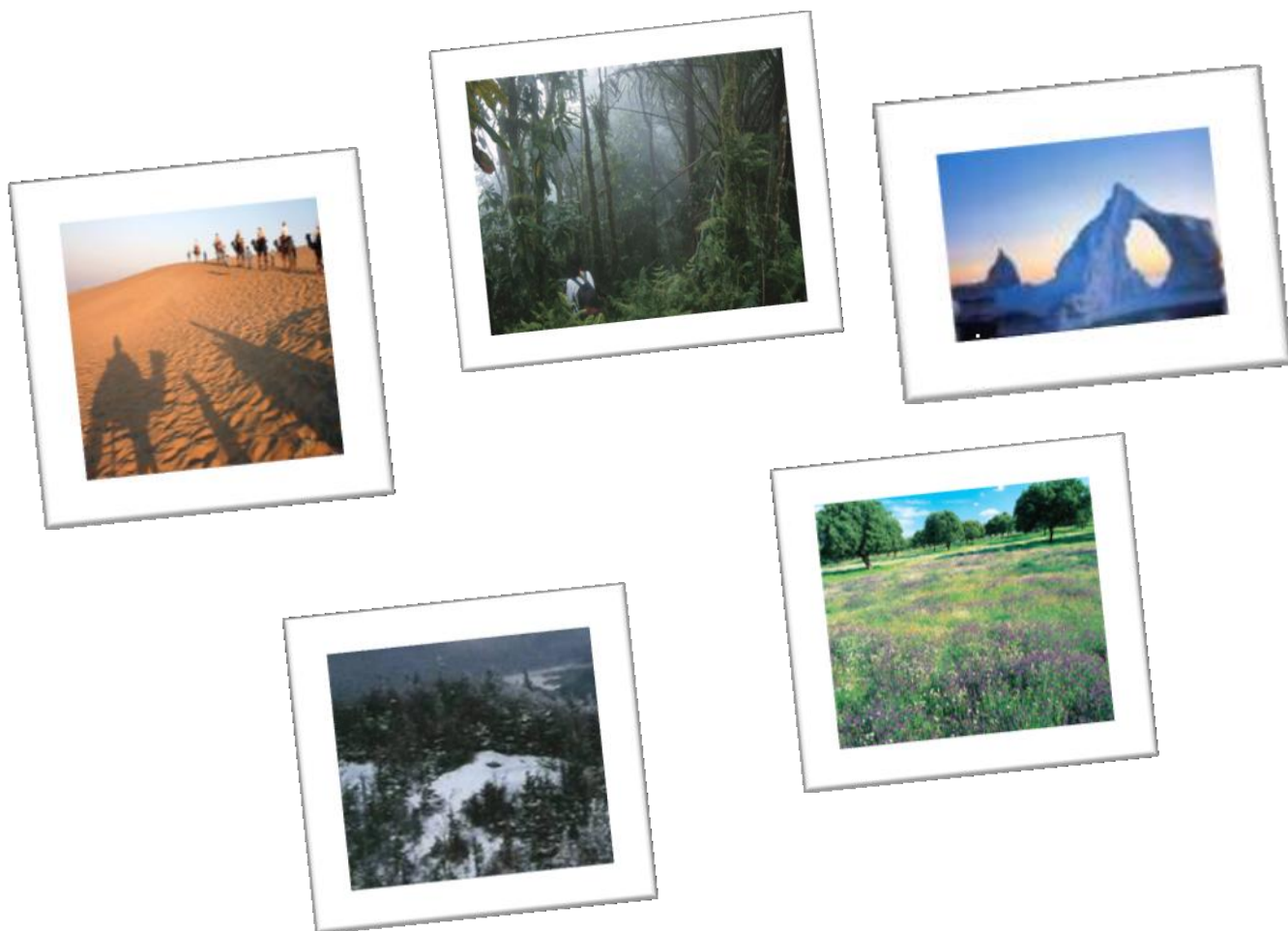
Exemple 4 - L'evolucionisme

Aquí teniu dos parells d'imatges. Feu el llistat dels canvis anatòmics que observeu entre aquests avantpassats de l'home, el seu cosí germà i l'Homo sapiens sapiens actual.

M'encanta viatjar. Odio fer fotos i encara menys posar-les en un àlbum. M'han caigut a terra, ordeneu-les per mi: identifiqueu a quin tipus de paisatge correspon cadascuna, **imagineu-vos quin país he visitat en cadascuna i expliqueu per grups les característiques de cada zona climàtica.**

Exemple 6 - L'art il·lustra l'època.

~~Aquí teniu dues de les obres d'art estudiades aquest curs. La primera correspon al Matrimoni Arnolfini de Jan Van Eyk del 1432. La segona a una de les obres de R. Hamilton.~~

Observeu-les bé i responeu:

- Qui té el poder?
- Fixa't en el posat de les dones.
- Fixa't en les mirades.
- En el submissió.
- En la moral religiosa.
- La dona és una possessió més del ric burgès?
- Què simbolitza indirectament el gos?
- Quins objectes es valoren en cada quadre?
- Identifica el canvi de mentalitat del s. XX, que reflecteix el quadre del Pop Art a partir d'aquests conceptes:

juxtaposició d'egoïsmes, ignorància mútua, agnosticisme/ateïsmes, buit moral, tecnologia, consumisme, publicitat, emancipació de la dona, culte al cos, al sexe explícit, a l'erotisme i a la provocació.

Activitat 3 – Treballar una imatge

- **Elaboreu una activitat on es treballi la imatge.**

Activitat 4 - Proposta d'avaluació de la comprensió audiovisual

La dificultat de les activitats audiovisuals ve donada per l'avaluació. Acordeu per grups una graella d'avaluació que reculli els aspectes a tenir en compte.

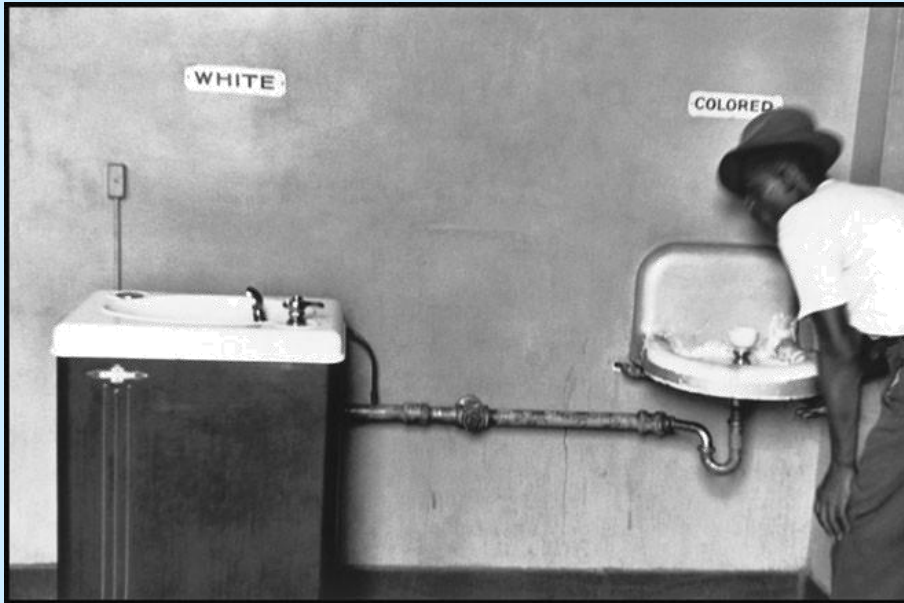
Ítems	Idioma estranger	Castellà	Matemàtiques	C. Experimentals	Clàssiques	C. Socials	Tecnologia	Química

4.3. Fotografia documental

La fotografia documental ens permet apropar-nos a fets històrics, malgrat que de vegades les imatges no sempre responen a la realitat.

- **NIVELL:** ESO i Batxillerat.
- **ÀREES:** ciències socials i visual i plastic.
- **CONNEXIONS AMB D'ALTRES MATÈRIES:** LLENGUA. La fotografia documental, però, és una eina que es pot utilitzar a qualsevol àrea de coneixement.
- **AGRUPAMENT:** Grup classe, treball individual i treball petit grup (4 alumnes).

Exemple 7 – Treballar una imatge documental

En petits grups:

- Mireu la imatge detingudament. Què veieu? (Esforceu-vos a descriure-la: figura, fons, detalls, línies...)
- Què us suggereix? Què sentiu? Quina opinió en traieu del que passa?
- Repartiu aquestes quatre tasques entre els membres del grup i realitzeu una recerca a diferents fonts documentals (internet, enciclopèdies....) sobre:
 - L'autor de la fotografia (trets biogràfics)
 - Els fets històrics que es documenten en la imatge.
 - La polèmica sobre la veracitat de la fotografia.
 - L'evolució del fotoperiodisme a través de la història de la fotografia.
- Poseu el vostre treball en comú i, sintetitzant la informació recollida, elaboreu una presentació en format Powerpoint o similar. Cal posar de relleu les conclusions a les què heu arribat

A nivell individual:

- Com ho fa el fotògraf per transmetre aquesta sensació?
- Des d'on ha fet la foto? Quin tipus de pla agafa? En quin angle s'ha situat el fotògraf?
- Quina llum, hi ha clara, fosca...? Hi ha ombres?
- Quin color té la fotografia?
- Com és la composició? (simètrica, asimètrica, horitzontal, inclinada, vertical)
- Quin pensament devia tenir el fotògraf quan volia fer aquesta foto?
- Què mires primer? Cap a on mires?
- La imatge aporta un sentiment particular? Quin peu de foto posaries?

Activitat 5 – trobar una imatge documental

Busqueu una fotografia que es pugui treballar des de la vostra àrea a cada curs de l'ESO.

4.3.1. Fons d'imatges documentals

- **Guia per a la lectura d'imatges.** Aquesta guia s'ha pensat per sistematitzar l'observació de les fotografies. Es pot adaptar als diferents nivells didàctics. El més important és que el docent la tingui ben assimilada i la sàpiga transmetre als alumnes. No es tracta d'una plantilla ni d'una pauta de comportament.
http://www.xtec.net/formacioc/dvdformacio/materials/tdsvp/media/modul_5/guia_per_a_la_lectura_d_imatges.pdf
 - **Introducció a l'ús de la imatge digital.** Als materials de formació fets per Lorza/Magrans/Poveda podeu trobar, a més de totes les informacions útils sobre el llenguatge de la fotografia, una introducció a la lectura de les imatges.
http://www.xtec.cat/formacioc/dvdformacio/materials/dv16/dv16_pdfs/dv16-s1.pdf
 - **Javier Marzal**, professor de la universitat Jaume I, posa a la disposició de tothom aquesta guia de lectura de les imatges que pot aportar moltes idees a l'hora d'abordar la interpretació de la fotografia. Destaquem la metodologia, segons diferents nivells semàntics amb el suggeriment de proves pràctiques desenvolupades amb imatges concretes.
<http://www.analisisfotografia.uji.es/root2/intr.html>
 - **Colecció de fotografia del MNAC.** Malauradament els nostres museus encara no estan a l'alçada dels americans que tenen gairebé tota la col·lecció online. Però és obligat recórrer al patrimoni de la nostra història i cultura mitjançant la col·lecció del Museu Nacional d'Art de Catalunya. Hi trobareu poquetes fotografies reproduïdes, però tindreu coneixement del contingut de la col·lecció i podreu accedir al museu per tal de visitar amb els alumnes les seves sales i gaudir de la fotografia directament.
http://www.mnac.es/coleccio/col_fotografia.jsp?ambit=1&lan=001
- Photography Collections Online de la George Eastman House.** Una de les millors col·leccions de fotografia del món que ha posat el seu fons a disposició de tothom a la web:
<http://www.geh.org/>
- **L'agència CORBIS.** Fundada per Bill Gates, el magnat de Microsoft, el 1989. Té la seva seu a Seattle, USA, però té obertes oficines a tot el món. És una de les agències més poderoses del món. Pots jurar que la majoria d'imatges que veus diàriament en la publicitat, il·lustracions de llibres, diaris, revistes, televisió i fins i tot al cinema, tenen el copyright d'aquesta agència. A la seva pàgina web els clients podem consultar tota la seva base de dades. Solament t'has d'habituar a conèixer amb la marca d'aigua de la casa, omnipresent (els socis no han de veure-la). Pots fer consultes per temes, dates, autors, països... A més pots veure les grans col·leccions de fotografia que ha anat comprant Corbis, com ara la col·lecció Bettmann una de les més antigues i amples del món. Un avantatge... és que també comptem amb l'opció de buscar en castellà, donat la pàgina està traduïda a totes les llengües occidentals.
<http://pro.corbis.com/creative/personalities/default.aspx>
 - **MAGNUM PHOTOS.** Per a molts fotògrafs professionals, aquesta pàgina web és una escola de fotografia... i si és per a ells, què no serà per a nosaltres! La mítica agència fundada per Cartier-Bresson, Robert Capa, George Rodger i Chim al 1947, no ha parat de créixer durant tots aquests anys, tot incorporant nous fotògrafs. El leiv-motiv fundacional és el caràcter personal, la visió forta i distintiva dels fotògrafs per captar la realitat i els fets importants de la història. Martin

Parr, Miguel Rio Branco, Raimond Depardon, Paul Fusco...Hi són representats els millors fotògrafs documentalistes amb els seus llibres publicats, on pots accedir al seu contingut. Aquesta hauria ser una pàgina de capçalera i o deixar mai d'accedir-hi!
<http://www.magnumphotos.com/>

- **Informació recollida del curs telemàtic.** Educació visual i plàstica a secundària. Competència digital i comunicativa audiovisual. Mòdul 1. Autora: Laura Terré.
<http://www.xtec.net/formaciotic/dvdformacio/materials/tdsvp/index.html>
- **El cinema i els reportatges.** La cultura cinematogràfica dels nostres alumnes, que té com a mitjancer el model televisiu, és plena de mancances. Això fa que bona part de les propostes d'educació cinematogràfica que ha de fer el professorat sigui molt bàsica. Podem utilitzar a l'aula cinema comercial que resulti atractiu per a l'alumnat i a més que ens aporti elements de treball a l'aula. És així com podem introduir progressivament la cultura cinematogràfica en el nostre treball docent.
<http://www.cinescola.info/>.
- Abans de plantejar les activitats, esmentar un enllaç molt important per trobar tot allò que ens pot ajudar a treballar el cinema i amb el cinema a l'educació.
<http://phobos.xtec.cat/audiovisuals/cinema/>

4.4. Imatges en moviment

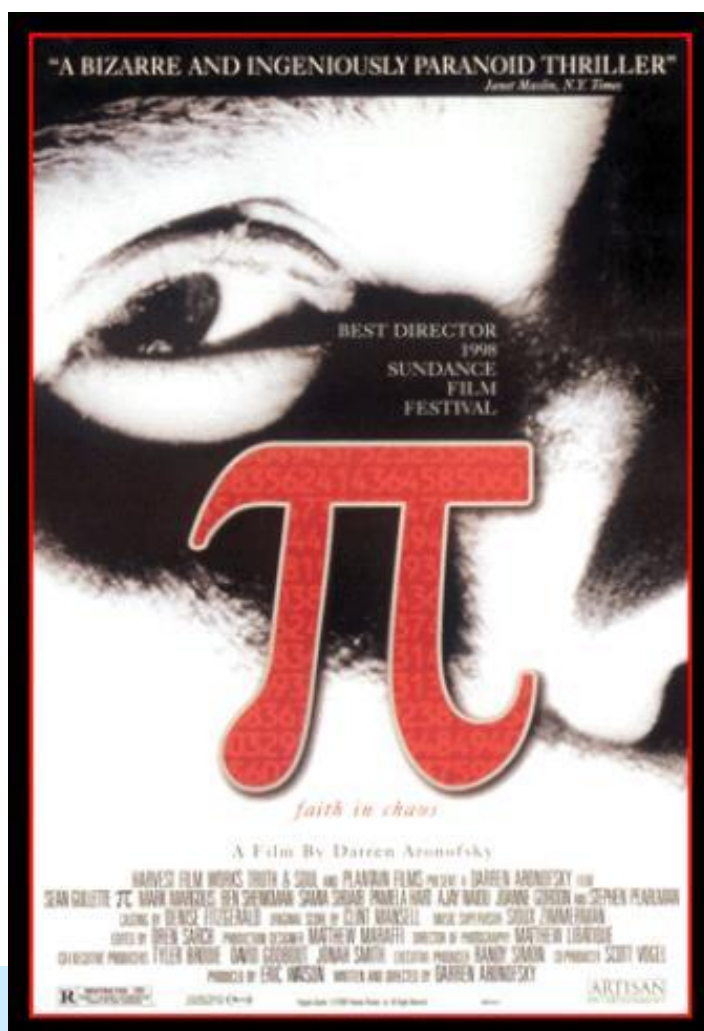
Com les treballem les imatges en moviment?

Un problema que tenim als centres és que cal treballar correctament els reportatges, cinema, etc. que es passen a l'aula perquè siguin constructius. Es pretén així que l'alumne no sigui un agent passiu i receptor únicament.

Se sol fer un abús d'aquest recurs, per això proposem que es faci sempre una elaboració prèvia per part del professorat. Aquesta preparació passa per triar els reportatges o pel·lícules que s'adaptin al programa que s'imparteix. En molt casos no cal visualitzar la totalitat d'ells ja que se sol perdre massa temps. Sovient amb un tràiler ben fet és suficient. Mireu, si no, el *enigma de los caramelos* de la **Habitación de Fermat** o el de la pel·lícula **Pi**, relacionat amb les matemàtiques. Mirem alguns exemples

http://www.youtube.com/watch?v=jrHvw_y0Fggc

<http://www.youtube.com/watch?v=xHz2RrnXT0g&feature=related>

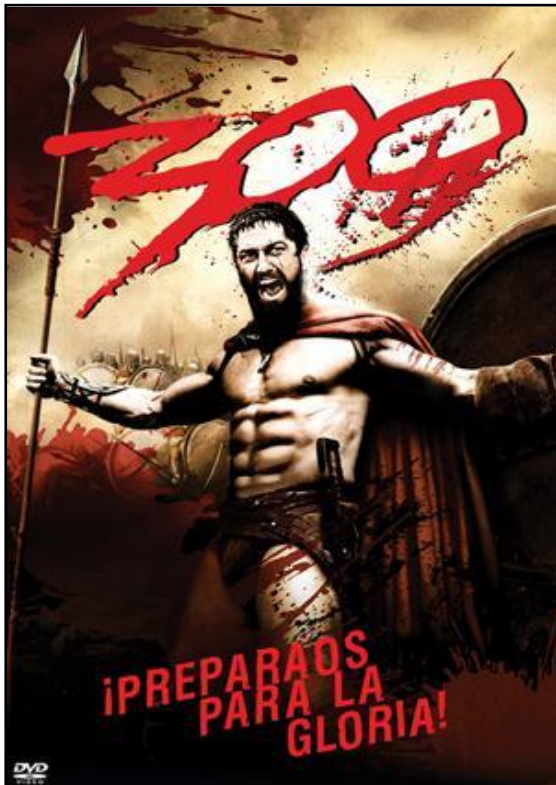
Exemple 8 - El Gran Dictador

Identifica quins d'aquests trets del feixisme/nazisme apareixen en aquesta pel·lícula de Charles Chaplin.

Trets del feixisme	Escenes de la pel·lícula
L'antidemocràcia, l'antiparlamentarisme	
L'anticomunisme	
L'estat totalitari	
L'obediència inqüestionable al cabdill	
El control de les ments a través dels mitjans de comunicació	
Existència de policia secreta i forces d'assalt	
El culte a la violència, al militarisme	
La imposició del nacionalisme agressiu i imperialista	
L'autosuficiència econòmica	
La supressió de llibertats	

Exemple 9 – 300: Realitat i ficció

Mentre la seva flota intentava **obrir-se pas per mar**, el rei persa Xerxes llançà un atac per terra contra els defensors de l'estret pas de les Termòpiles. Allà el rei espartà Leònides manava 300 "iguals" espartans i 9 000 aliats grecs. Durant dos dies els "immortals" perses caigueren sense clemència davant les sòlides línies gregues, però durant la segona nit un traïdor local mostrà a Xerxes un petit camí de muntanya d'esquenes als grecs. Leònides s'adonà del moviment dels perses, que envoltaven el seu exèrcit, amb temps per fer que els 9 000 aliats marxessin del cul-de-sac de les **Termòpiles**. Ell i els seus espartans se sacrificaren per entretenir el gruix de l'exèrcit persa. Tots moriren i l'airat **Xerxes** va fer **empalar** el cos decapitat de Leònides.

STARR, Història del món antic.

Després de veure la pel·lícula, quins dels aspectes descrits per l'historiador STARR apareixen en ella.

1. Quins aspectes canvia o no descriu Hollywood.
2. No es nomena el Mont Taiget però si que hi apareix. Quan?
3. Segons la pel·lícula explica en què consistia l'educació espartana.
4. La Pítia era molt visitada pels governants d'aquell temps. Com apareixen representadaes.
5. a què es devien les seves visions. Hi ha expressions.
6. A classe hem tractat expressions d'aquest moment. Aquí les tens. Explica-les.
 - *Laconisme*
 - *Educació espartana*
 - *Taparem el Sol amb les nostres fletxes.*
 - *Lluitarem a l'ombra.*
 - *Si vas a la guerra, destruiràs un gran exèrcit*

Exemple 10 – Franquisme, Transició, Youtube i Viquipèdia

ACTIVITAT	RESPOSTES
Busqueu un vídeo anomenat NO-DO y Franco. Visualitzeu-lo i preneu nota de les frases amb què descriu la Segona República Espanyola. A qui pertany els pòsters que apareixen als carrers de Madrid. Pren nota de les frases on valora el triomf de les tropes franquistes.	
Busca la imatge al google.com titulada: Universitat de Barcelona i Nazisme. Què apareix presidint el 1943 el Paranif de la Universitat? Per què va passar això?	
Busqueu a la Viquipèdia informació sobre els maquis.	
Busqueu a Youtub el trailer de la pel·lícula de Berlanga Bienvenido Mr. Marshall. Després de visualitzar-la explica què significa que passi de llarg el cotxe de Mr. Marshall?	
Intenteu trobar la imatge on apareix el lema: Si ellos tienen ONU, nosotros tenemos DOS. Què significa aquest lema?	
Busqueu informació sobre el Contubernio de Munic.	
Descarregueu i escolteu aquestes dues cançons: L'Estaca de Lluís Llach i Què vol aquesta gent de Maria del Mar Bonet. Tot seguit contesteu: què és l'estaca? Què passa a la cançó cantada per Maria del Mar Bonet?	
Descarregueu el video on Arias Navarro anuncia la Mort de Franco. Tot seguit explica qui era Arias Navarro.	
Descarrega i visiona l'intent de cop d'estat del 23-F de Tejero. Quin uniforme porta Tejero? Quines frases han perdurat d'aquest vídeo?	

Exemple 11 – Fitxa a omplir

1. Què hem vist?

- Anàlisi del vídeo. Tema.
- Resum de l'argument general. Tema principal.
- Nuclis argumentals.
- Històries dins de la història general.

2. Com ho diu?

- Anàlisi de l'estructura del vídeo: com està construït a nivell formal. Parts: arrencada, desenvolupament i desenllaç.
- Anàlisi de com està tractat el llenguatge.
- Anàlisi dels elements plàstics.
- Color, efectes...
- Anàlisi dels elements sonors.
- Música. El seu valor dramàtic.
- Efectes.
- Anàlisi del muntatge.
- Tipus de narració, ritme, el valor dramàtic i l'ideològic del muntatge.

3. El missatge o els continguts

- Temes i qüestions que aborda.

4. Valoració del missatge o dels continguts

- Definir la tesi del vídeo. Allò que realment diu el vídeo.
- Valoració de les actituds i comportaments dels personatges.
- Valoració sociològica.
- Valoració estètica.
- Valoració tècnica.
- Valoració ideològica global.

Exemple d'aplicació: cursa de Jesse Owen als Jocs Olímpics de Berlín de 1936.

Exemple 12 – Fitxa d'anàlisi de reportatges

Programa de divulgació: “Què, qui, com” - Capítol emès el 18/2/2009: “Bacteris, de l'intestí a Mart”

Àrees: ciències experimentals, tecnologia i matemàtiques.

Objectiu

Millorar la comprensió de textos en format audiovisual.

Paraules Clau

Microorganisme, bacteri, Mineral, Mart, cèl·lula, simbiosi, reciclatge, tècniques d'ADN (o DNA), ecosistema, placa de Petri, microscopi electrònic, tapís microbià, biota bacteriana (o flora bacteriana) i malaltia de Khron.

Treball previ al visionat

1. Contextualització

Aquest audiovisual ens proporciona informació sobre el paper dels bacteris en diferents àmbits de la nostra vida.

2. L'objectiu del visionat és:

Reconèixer alguns fenòmens en els quals intervenen els bacteris i saber explicar científicament aquests fenòmens.

3. Coneixements inicials:

- Què saps dels microorganismes? Quins tipus de microorganismes es diferencien? Són éssers vius els microorganismes?.

4. Primeres hipòtesis:

Fixa't en el títol de l'audiovisual. De què tracta aquest audiovisual? Quin és el tema principal?.

5. Algunes paraules que potser desconeixes:

Mentre es realitza el visionat

- Assenyaleu les paraules que desconexeu.

- En relació a les paraules que desconexeu mireu si podeu deduir el seu significat del context.

- Quina és la idea principal de l'audiovisual?

- Quina organització té l'audiovisual? Podeu identificar una introducció, un desenvolupament i una conclusió?.

Després del visionat

a) Després del visionat de l'audiovisual elaboreu un resum.

b) Quina pregunta li faries a un company/a per a comprovar que ha comprès l'audiovisual?

c) Un cop hagueu llegit el text haureu d'exposar davant dels vostres companys/es el que heu entès del text. Els vostres companys/es hauran de prendre nota de la informació que vosaltres exposeu.

Activitat 6 – Busqueu una pel·lícula o reportatge

⁴²
Tinguent en compte l'exemple anterior, busqueu per grups una pel·lícula que s'adapti a la vostra àrea i feu una fitxa de treball per a l'alumnat. Si ho preferiu podeu utilitzar un reportatge, video de Youtube, etc.

Per inspirar-vos:

Vídeo: “Usa protector solar” Aproximadament dura 8 minuts.

Vídeo: “El sueño del caracol” Aproximadament dura 15 minuts.

Vídeo: “El columpio” Aproximadament dura 8,31 minuts

<http://www.youtube.com/watch?v=a45dXztokZM> (*World of Chemistry*) Aproximadament dura 1,31 minuts

<http://www.youtube.com/watch?v=erbd9cZpxps> (*L’habitació de Fermat-Caja de caramelos*) Aproximadament dura 5,35 minuts.

4.4.1. Fons de videos i pel·lícules

- **Àrees: Filosofia, Història, Tutoria**

Pel·lícula: *Good Bye Lenin!*

Anàlisi del film i propostes de treball:

1. <http://www.aulamedia.org/cinema/cine15.htm>
2. http://www.cinehistoria.com/good_bye_lenin.pdf
3. <http://www.zinema.com/pelicula/2003/goodbyel.htm>
4. http://www.dracmagic.com/pdf_descargas/goodbye.pdf

- **Àrees: Llengua Estrangera, Educació Física, Educació per a la Ciutadania, Ciències Socials, Tutoria**

Pel·lícula: Bend it like Beckham (Quiero ser como Beckham)

Anàlisi del film i propostes de treball:

1. <http://www.aulamedia.org/cine8.htm>
2. http://phobos.xtec.net/audiovisuals/cinema/wp-content/uploads/2007/11/quiero-ser-com-beckham_xtec-1.pdf
3. http://www.auladecine.com/recursos/Quiero_ser_Beckham_2004.pdf

- **Àrees: Ciències de la Naturalesa, Tutoria**

Documental: Supersizeme

Anàlisi del documental i propostes de treball:

1. http://phobos.xtec.net/audiovisuals/cinema/?page_id=40
2. http://www.cinebaix.com/educa08/fitxes_didactiques/supersizeme.pdf
3. <http://portal.aragon.es/portal/page/portal/SALUDPUBLICA/CATALOGO/Programa%20Cine%20y%20Salud/GPROF E+%E2%80%A2+SUPERSIZE.PDF>
4. http://www.juntadeandalucia.es/averroes/cepdeelejido/moodle/file.php/43/MANOLO_E.FISICA/SUPER_SIZE_ME.pdf

- **Altres fonts**

<http://phobos.xtec.cat/audiovisuals/sav/?q=node/33>
<http://www.xtec.cat/audiovisuals/pagines/recursos/monograf/cinema/cine-1.htm>
<http://www.grupiref.org>
<http://www.amnistiacatalunya.org/edu//pelis/index.html>
<http://www.cinemaencurs.org/>
<http://www.dracmagic.com/>

4.5. La publicitat

Cada dia reben missatges publicitaris a la radio, la televisió, la premsa, el cinema o al carrer. Aquests missatges volen captar la nostra atenció per a influir en la nostra conducta o hàbits. Per exemple:

- La publicitat comercial, que ens invita al consum.
- La política que vol aconseguir el suport a un programa o a un candidat.

- La publicitat institucional que pretén informar o persuadir-nos de seguir determinades conductes com actuar de manera cívica, conduir amb responsabilitat o tenir cura del medi ambient entre moltes altres, etc.

4.5.1. Objectius

- Reflexionar sobre la importància de treballar els missatges publicitaris per a educar el pensament crític.
- Conèixer i saber llegir els missatges que ens arriben a través dels mitjans audiovisuals.

4.5.2. Fons d'anuncis

<http://www.xtec.net/formaciotic/dvdformacio/materials/tdv36/m3/dv343p3.htm>

http://www.edu3.cat/Edu3tv/Fitxa?p_id=23719&p_ex=mira%27m%20b%E9&p_alg=la%20publicitat

<http://www.xtec.cat/audiovisuals/pagines/publicacions.html>

Activitat 7 – Trobar un anunci

Treballem amb imatges publicitàries: Busca una imatge a anunci relacionat amb la teva àrea susceptible de treballar a l'aula.

4.6. La lectura crítica d'imatges

Tot seguit us oferim un mètode per llegir les imatges críticament. Aquest mètode C.R.I.T.I.C el reprendrem quan fem la comunicació escrita: la lectura, però hem considerat adient avançar-vos-el.

L'esquema que hi ha a continuació vol ser una eina d'ajuda per promoure la lectura crítica d'un document. Es va confeccionar partir de les propostes de W Bartz, de D. Cassany, i de les aportacions del seminari LIEC (especialment de J. L. Estaña) durant el curs 2005 2006.

C- Consigna

- Quina idea s'exposa al document?
- A quina àrea o matèria correspon?
- Imagina't que has d'explicar aquest text a una companya o a un company en poques paraules. De què li diries que parla?
- Aquesta idea té relació amb alguna cosa que hagi llegit o vist? Quina?
- Qui hi pot estar interessat?
- Es parla d'aquests temes en la societat actual?
- I tu, hi ha cap cosa que no entenguis? Quina?
- Has trobat que és un document clar, directe, de doble sentit...?

R- Rol de l'autor

- Per què et sembla que algú ha elaborat aquest document?
- Només llegint el text i mirant la imatge, ens podríem imaginar algunes característiques de qui l'ha escrit: si és home o dona, l'edat, la professió, la ideologia (de dretes o d'esquerres, ecologista...)?
- L'autor del document està d'acord amb la idea que exposa o més aviat n'és crític? Com ho saps?

I - Idees

- Quines creences porten l'autor a elaborar aquest document (defensa de l'ecologia, creure en l'atzar, entendre que el paper de la dona i de l'home són diferents...)?
- L'autor del document utilitza paraules o frases d'altres persones per reforçar les seves idees (cites, referències...)? Quines?

T- Test

- Què faries per comprovar si els arguments que utilitza són vàlids i fiables?
- Es fonamenten en evidències, proves o experiments?

I - Informació

- A vegades el mateix document conté proves que allò que s'hi exposa és cert. Et sembla que passa en aquest text? Són proves fiables?
- Què et fa pensar que et pots creure el que exposa el document? (coneixement de l'autor, el tipus de revista, llibre o diari on ha sortit editat...)?
- Hi has trobat alguna incoherència, error o contradicció? Digues quines.

C – Conclusions

- En aquest document, hi has après alguna cosa?
- Per la temàtica de què parla, diries que és 'interessant, que aporta alguna cosa als coneixements actuals? Explica per què
- Quins coneixements t'han faltat per poder entendre el document i valorar-lo.

Exemple 13 - Aplicació de la visió crítica: El Hijab

Aquesta imatge penjada a internet fa referència a la necessitat que les noies musulmanes portin el hijab. A partir d'aquest document narratiu visual, per grups:

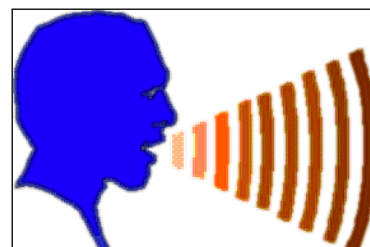
- 1 . Contempleu.*
- 2. Expresseu sensacions i les mocions rebudes (lliurement, però no explicacions)*
- 3. Narreu la idea que es vol expressar amb llenguatge verbal.*
- 4. Opineu, valoreu el contingut, els objectius i discutiu les opinions del grup.*

Tot seguit apliqueu el mètode C.R.I.T.I.C

5. LA COMUNICACIÓ ORAL

5.1. Introducció

Antonio Machado a través de Juan de Mairena diu «Procurad, que no se os muera la lengua viva, que es el gran peligro de las aulas». És imprescindible per al bon funcionament de l'ensenyament-aprenentatge que no matem la comunicació oral. Ens espanta cedir la paraula a

l'alumnat perquè es caotitza la classe. Quan es treballa a través de la comunicació oral és fàcil sentir com l'alumnat diu "avui no hem fet res, només xerrar". Creuen que marxen amb les mans buides. Però el que s'emporten és intangible, no està materialitzat perquè se l'enduen interioritzat.

Ara bé, com a aprenents se'ls ha d'ensenyar a jugar, això és saber posar-se davant un auditori implica saber, però també saber estar, saber fer i saber compartir el torn de paraula. Gràcies a aquesta tasca prenen consciència de la dificultat d'estructurar un discurs, de la por a parlar en públic, del rigor, del llenguatge no verbal i, alhora, de respectar d'altres punts de vista. Això s'ha de fomentar des de totes les àrees, perquè la comunicació oral potser és la més difícil de totes.

5.2. Objectius

- Fomentar l'ús de la llengua a l'aula per aprendre a pensar, a ser, a fer i a conviure.
- Millorar la comunicació i l'aprenentatge mitjançant la cooperació entre iguals.
- Conèixer exemples de treball cooperatiu i valorar els avantatges i les dificultats de la seva posada en pràctica.
- Identificar els aspectes a tenir en compte en la producció de comunicacions orals.
- Valorar el procés d'elaboració d'argumentacions orals i de textos argumentatius.
- Aportar recursos per tal de treballar a les àrees amb un diferent model comunicatiu.
- Desenvolupar metodologies que permetin treballar eficaçment les competències comunicatives a l'aula.

5.3. Continguts

- La comunicació oral: parlar i escoltar tenint en compte la possibilitat d'ús de les TIC i dels mitjans de comunicació.
- La interpretació de produccions audiovisuals com a eina de construcció de coneixement.
- Les comunicacions orals en diferents suports i la interacció a l'aula.
- Coneixement de les bases de la comunicació efectiva a l'aula.
- Parlar entre iguals en equip cooperatiu.
- Els grups d'experts: una modalitat de treball cooperatiu.
- Les exposicions orals formals.
- L'argumentació com a estratègia comunicativa i d'aprenentatge. Els fonaments d'una bona argumentació.
- Les fonts orals: l'aula com a espai de la memòria.

Activitat 8 – Joc del llapis

Els jocs socioafectius ens serveixen per implicar emocionalment els participants, per promoure sentiments positius i per fomentar les actituds cooperatives.

El joc del llapis és un joc socioafectiu que serveix per implicar emocionalment els participants, per promoure sentiments positius i per fomentar les actituds cooperatives.

Fer un dibuix per parelles.

- Es formen parelles i cada una preparar un únic full de paper i un llapis. Cada persona ha de pensar en una figura senzilla (un arbre, un núvol, una casa,...). Després, entre les dues prenen el llapis i comencen a dibuixar allò que han pensat. No poden parlar.
- En acabar, cada una de les parelles o només les que se seleccionin expliquen què havien pensat i com han procedit.
- Dibuixar casa seu mentre s'explica la distribució.

Activitat 9 - Què fem a l'aula?

a) A partir de la teva experiència com a docent descriu breument tres activitats o situacions d'aula en les quals utilitzeu la comunicació oral:

b) Ajudem o dificultem el treball cooperatiu?

L'objectiu del treball cooperatiu és percebre que hi ha rols que afavoreixen el treball en grup i d'altres que el dificulten.

Llegiu els documents adjunts i comenteu el comportament dels components del vostre equip quan treballen en grup. Els rols i les actituds podrien millorar? Milloraria el treball de l'equip? Com es podria fer entendre als estudiants que la col·laboració positiva els beneficia?

Rols afavoridors i rols distorsionadors del treball en grup cooperatiu. Afavoreixen la col·laboració.

INICIA, proposa idees noves, estimula el grup.	1	2	3	4	5	6
DEMANA informació i opinions.	1	2	3	4	5	6
COMUNICA idees, conviccions.	1	2	3	4	5	6
INFORMA, exposa el que sap.	1	2	3	4	5	6
ORIENTA i defineix la posició del grup.	1	2	3	4	5	6
FORMULA de nou les idees.	1	2	3	4	5	6
RESUMEIX, coordina les relacions entre les idees.	1	2	3	4	5	6

Rols de solidaritat. Fomenten la cohesió i el progrés del grup.

FACILITA LA PARTICIPACIÓ dels altres.	1	2	3	4	5	6
ANIMA, manifesta adhesió, afecte, acceptació vers els altres.	1	2	3	4	5	6
AJUDA a establir les finalitats cap a les quals ha de tendir el grup.	1	2	3	4	5	6
HARMONITZA les diferències.	1	2	3	4	5	6
OBSERVA i analitza la dinàmica del grup per a millorar-la.	1	2	3	4	5	6
AFAVOREIX les bones relacions, admet els seus errors.	1	2	3	4	5	6
SEGUEIX passivament els altres.	1	2	3	4	5	6

Rols negatius. Tenen objectius individuals, busquen una finalitat personal.

FALTA D'INTERÈS.	1	2	3	4	5	6
DOMINA EL GRUP .	1	2	3	4	5	6
ATACA sense motiu, menysprea.	1	2	3	4	5	6
VOL CRIDAR L'ATENCIÓ	1	2	3	4	5	6
BLOQUEJA el treball, s'hi oposa.	1	2	3	4	5	6
INSEGURETAT.	1	2	3	4	5	6
UTILITZA el grup com a auditori .	1	2	3	4	5	6

5.4. Actituds que afavoreixen o dificulten la comunicació

Quan s'escolta:

Afavoreix	Dificulta
Escoltar amb interès i atenció.	Distreure's, donar mostres d'avorriment.
Procurar comprendre l'altre, els seus punts de vista, els seus sentiments..	L'objectiu és oposar-se a l'altre, per tant buscar les errades, preparar-se per polemitzar.
La confiança, l'objectivitat, no tenir prejudicis.	Buscar dobles intencions, tenir prejudicis.

Considerar normal que els altres pensin diferent.
Creure que és enriquidor tenir punts de vista diferents.
Acceptar les idees dels altres si són bones.

Rebutjar les opinions dels altres perquè no són pròpies.

Quan es parla:

Afavoreix	Dificulta
La claredat i la coherència, pensar el que es vol dir.	No organitzar el pensament, improvisar de manera desordenada.
Tenir en compte qui escolta, adaptar-se al grup, parlar amb vocabulari senzill, precís, cordial...	No fer-ho.
Centrar-se en allò que s'està plantejant.	No tenir en compte el que diuen els altres.
Recalcar la idea principal, fent aclariments amb exemples sense excedir-se.	Estendre's en detalls, aclariments, mentre que la idea principal queda diluïda.
No voler imposar-se al grup, tot i que es dona el punt de vista propi.	Egocentrisme, fixar-se només en els propis punts de vista i sentiments.
Defensar les idees amb arguments.	Dogmatisme, agressivitat ...
Callar quan no es té res a dir prou sòlid.	Necessitat d'intervenir sigui com sigui, de cridar l'atenció.
Reconèixer la bondat dels arguments dels altres, deixant de banda els detalls erronis que puguin tenir.	Intervenir, no perquè es pensi diferent, sinó per oposar-se a un altre. Posar en relleu els errors dels altres
Procurar no ferir ningú.	Parlar per atacar un altre.

Activitat 10 – Exposició oral

En quines activitats o situacions de les nostres matèries es demana a l'alumnat que faci una exposició oral?

Activitats en les quals els alumnes fan exposicions orals.

Altres activitats de comunicació oral que utilitzem a les nostres matèries.

Aspectes positius (oportunitats) de les exposicions orals

Dificultats que tenim el professorat a l'hora de fer exposicions orals a les nostres classes

Quins criteris apliqueu per avaluar les exposicions orals a l'aula?

5.5. Avaluació d'una exposició oral: exemples de graelles i consells per a l'alumnat.

Exemple a)

L'organització de l'exposició:	Molt ben estructurada i ordenada	Regular	Desorganitzada
La claredat de l'exposició ha estat:	Molt ben explicat Molt entenedor	Regular	No s'entén gaire
Rigor i objectivitat:	Molt	Força	Gens
Els recursos per acompanyar la presentació:	Molt adequats	Regular	Inadequats N'hi falten Escassos Inexistents
El lèxic que utilitza és:	Pertinent	De pertinència	No pertinent

		regular	
El temps d'exposició ha estat :	Adequat	Massa curt	Massa llarg

Exemple b)

ORGANITZACIÓ DE L'EXPOSICIÓ (competències discursives)

Les idees es presenten ordenadament.	Ben estructurada	Acceptable, però amb algunes mancances.	Desorganitzada
Hi ha una introducció (anticipa, motiva), desenvolupament ordenat i una conclusió (sintetitza i tanca l'exposició).	Sí	No clarament	No
Les idees es presenten ben travades, hi ha un fil conductor.	Sí	No clarament	No
PUNTUACIÓ			

ADEQUACIÓ AL CONTEXT COMUNICATIU (registre)

Pel que fa al tema: nivell de desenvolupament.	Molt adequat	Adequat, però amb mancances, errors.	No adequat
Pel que fa a la situació comunicativa.	Molt adequat	Adequat, però amb mancances, errors.	No adequat
Pel que fa als receptors, claredat i precisió.	Molt adequat	Adequat, però amb mancances, errors.	No adequat
PUNTUACIÓ			

CORRECCIÓ LINGÜÍSTICA (competències gramaticals)

El lèxic utilitzat és adient a la situació.	Adequat	Amb algunes mancances i errors	No adequat (imprecisions, barbarismes, errors greus...)
Aspectes de morfosintaxi: concordances, estructura de les frases...	Adequats	Amb alguns errors	No adequat
La pronunciació: vocalisme, sonoritzacions, enllaços...	Adequat	Amb alguns errors	Amb molts errors
PUNTUACIÓ			

EFICÀCIA COMUNICATIVA (competències estratègiques)

Pel que fa al propòsit	Molt eficaç	D'eficàcia	Poc eficaç
-------------------------------	-------------	------------	------------

comunicatiu: explicar, persuadir, justificar...		regular	
S'ajusta al temps previst.	Molt bé	S'ajusta amb dificultats	Massa curt o bé massa llarg
To i modulació de la veu.	Adequada	Acceptable, amb mancances	Inadequada
Ús de recursos no verbals: mirada, gest...(comunicació no verbal)	Adequada	Acceptable, amb mancances	Inadequada
Recursos retòrics: exemplificacions, repeses, preguntes retòriques...	En fa un ús adequat	En fa ús, però amb algunes mancances.	No en fa ús, o bé en fa un ús inadequat.
Altres suports d'il·lustració: power, pissarra...	En fa un ús adequat	En fa ús, però amb algunes mancances.	No en fa ús, o bé en fa un ús inadequat.
PUNTUACIÓ			

QUALIFICACIÓ FINAL:

RECOMANACIONS:

Encerts	Ha de millorar

Exemple 14 – exposició oral

Per preparar l'exposició oral tingueu en compte les indicacions següents:

Llegiu els criteris d'avaluació:

- Procés d'elaboració del treball: 3 punts.
- Contingut: 4 punts.
- Expressió escrita: 1.5 punts
- Exposició oral: 1.5 punts
- En començar saludeu el tribunal.
- Presenteu els membres del grup.
- Indiqueu quina tema heu triat per fer l'exposició.

- Exposeu el motiu pel qual l'heu triada (no serveix dir “perquè ens agradava”, argumenteu la vostra elecció).
- Sobretot feu-vos una planificació o esquema ordenat del que direu davant el tribunal.
- Assageu prèviament la vostra intervenció.
- Recordeu que us heu de repartir les intervencions entre tots els membres del grup.
- Expliqueu com us heu distribuït les tasques de l'exposició i com heu interactuat tots els membres del grup en la seva resolució.
- Expliqueu quins problemes us heu trobat mentre buscàveu la informació.
- Citeu les fonts utilitzades.
- Un membre del grup exposarà les conclusions (per exemple: què us ha aportat de positiu aquest tipus de treball pel que fa al treball en grup i pel que fa a la recerca de dades, què us ha obligat a repassar de les diferents matèries –matemàtiques, llengua, ciències...).
- En acabar, acomiadeu-vos i doneu les gràcies.
- Intenteu controlar els nervis, parlar a un ritme normal, tingueu cura del to, el volum, de moure-us amb correcció i ser naturals, tot mirant els membres del tribunal. En definitiva, tingueu cura del llenguatge no-verbal.

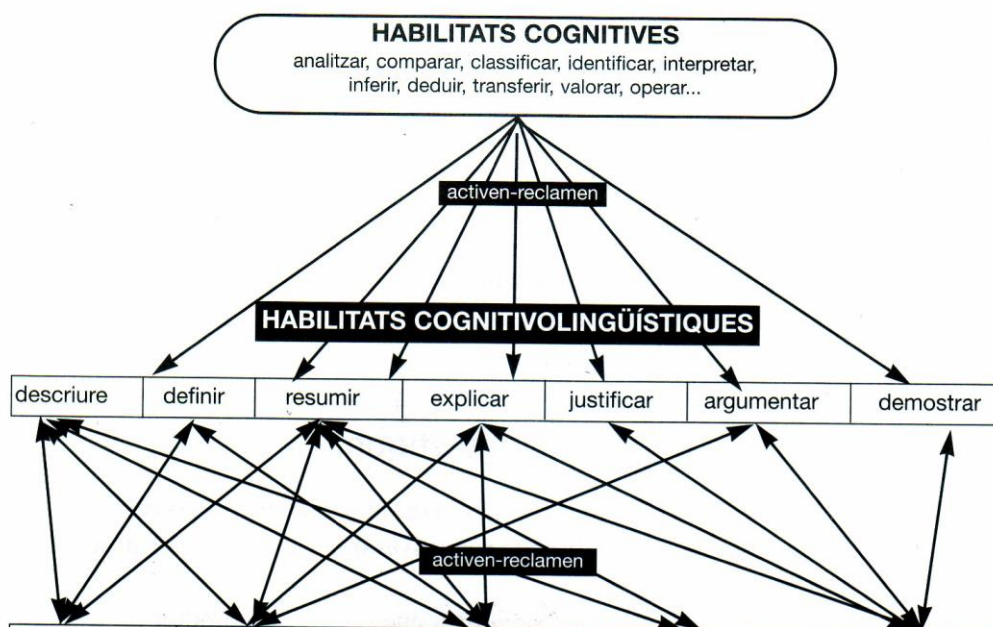
Ànims i molta sort!

Activitat 11 - Elaboració d'una graella d'avaluació més simple

Aquestes graelles són molt completes. Us dividireu en dos grups. Un grup elaborarà una pauta consensuada d'avaluació per al professorat d'una exposició oral més simple i posterior aplicació a classe. L'altre grup elaborarà una graella d'avaluació per tal que l'alumnat avalui els companys que exposen.

5.6. Les habilitats cognitives i lingüístiques.

Les habilitats cognitives són molt àmplies. En un intent de categoritzar-les, us proposem una correspondència molt esquematitzada de com es manifesten aquestes habilitats en àmbit lingüístic amb la tipologia textual. Perquè hem de recordar que la tipologia textual no sols és present en la llengua escrita sinó que prèviament és present en la comunicació oral.

Activitat 12 - Quina és la situació?

a) Penseu individualment:

1. Entre les diverses tasques que l'alumnat fa a les teves classes, els demanes que descriguin, expliquin, argumentin, defineixin o justifiquin?
 - ☐ Mai
 - ☐ Alguna vegada
 - ☐ Freqüentment
 - ☐ Molt freqüentment, ja que la majoria de les tasques i dels exàmens demanen l'ús d'aquestes habilitats
2. Amb l'alumnat arribes a un consens sobre el significat d'aquests termes amb alguna activitat didàctica, analitzant exemples, donant pautes, etc.?
 - ☐ Sí
 - ☐ No
 - ☐ Si la resposta és afirmativa explica com ho fas.
3. En el teu departament o equip educatiu heu compartit el significat d'aquests termes?
 - ☐ Mai ens ho hem plantejat.
 - ☐ Alguna vegada, però sense arribar a acords.

- Hem reflexionat conjuntament, hem consensuat significats i elaborat materials per treballar aquestes qüestions a les classes de les nostres matèries.

4. Amb quins suports i mitjans acostumes a fer aquestes activitats?

b) Posada en comú:

Formeu un grup de 4/5 persones per tal de recollir les respostes individuals amb la finalitat d'establir la situació predominant.

1. Si algun/a component del grup ha contestat afirmativament la pregunta 2, ara pot explicar com ho fa.
2. Mireu de consensuar una definició per a cadascuna d'aquestes habilitats. Hi trobeu diferències, segons si sou d'una matèria o una altra?

c) Reflexió conjunta:

1. Quina és la situació? Es podria fer quelcom per avançar en el desenvolupament de la competència comunicativa des del departament? I en el centre?

2. Quina informació necessitaríeu per tal de millorar la comprensió (oral i escrita) i les produccions escrites i/o audiovisuals de l'alumnat?

3. Aporteu idees sobre les vies que creieu que podrien facilitar el treball d'aquestes competències les aules

Activitat 13 - La metodologia del trencaclosques ("Jigsaw")

Una manera de treballar en grup cooperatiu.

El mètode del trencaclosques és una tècnica d'aprenentatge cooperatiu creada per E. Aronson l'any 1978. L'objectiu d'aquest sistema de treball és posar a l'alumnat davant d'una situació d'interdependència extrema i crear les condicions necessàries perquè el treball de cada membre de l'equip sigui imprescindible per a què la resta dels membres del grup pugui completar la seva tasca.

Seguint les recomanacions que apareixen a:

<http://blocs.xtec.cat/rravento/treball-cooperatiu/>

A continuació us mostrem els passos recomanats per a treballar amb el mètode del trencaclosques:

1. El grup classe es divideix en equips de base, heterogenis, amb un nombre variable de components (de 4 a 6 membres), entre els quals hi ha alumnat amb dificultats d'aprenentatge, que són tutoritzats per algun dels companys del grup.
2. El material que s'ha d'estudiar es divideix en tantes parts o subtemes com membres té l'equip. (ex: "Animals vertebrats" es pot dividir en 5 subtemes: peixos, amfibis, rèptils, aus i mamífers).

3. Cada un dels membres de l'equip base ha de treballar sobre una part de la informació del tema que estan estudiant conjuntament tots els equips

4. Cada membre de l'equip base es reuneix amb els membres dels altres equips que treballen el mateix subtema i forma un equip d'experts: en el si del qual s'intercanvien la informació, l'aprofundeixen, construeixen esquemes o mapes conceptuals, etc. (a partir de la informació que li ha facilitat el professor o la que ell ha pogut buscar); així s'especialitzen, esdevenen experts en el seu subtema.

5. Després cada un d'ells torna al seu equip de base i es responsabilitza d'explicar als altres la part que ell ha preparat al seu equip d'experts. D'aquesta manera tots es necessiten i es veuen "obligats" a cooperar, perquè cada un té només una peça del "trencaclosques" i els companys d'equip tenen les altres peces, totes imprescindibles per culminar amb èxit la tasca proposada: el domini global d'un tema objecte d'estudi prèviament fragmentat.

Per tant, al llarg de l'estudi d'un tema determinat o d'una unitat didàctica es van alternant els equips de base i els equips d'experts.

Més informació i exemples a:

<http://www.xtec.cat/~rgrau/exemples/experts.htm>

5.7. Què és argumentar?

La comunicació oral és un dels pilars de la vida social de tota comunitat. Esdevé, per tant, un eix fonamental per a la supervivència i el desenvolupament de la societat. Així ho reconeix, de fet, el nou currículum: saber expressar-se oralment és una de les competències bàsiques i gairebé una necessitat per poder créixer de manera completa i autònoma en ple segle XXI.

Sorprèn que, massa sovint, aquesta necessitat primària es treballi tan poc en l'educació secundària (veure article Suspenso en expresión oral, de Mercè Beltran:

<http://hemeroteca.lavanguardia.es/preview/2008/11/15/pagina-26/75254855/pdf.html>

<http://hemeroteca.lavanguardia.es/preview/2008/11/15/pagina-27/75434631/pdf.html>

Per això volem presentar tot un seguit de propostes i recursos per treballar el parlar a l'aula. Entenem que en tot aprenentatge el llenguatge oral hi té un paper molt important. Parlem per iniciar una unitat didàctica; parlem per compartir nous coneixements; parlem per compartir i contrastar opinions (treballs en grup, debats, etc)... en definitiva, utilitzem la llengua com una eina per construir coneixement. En aquest sentit, volem destacar la importància de potenciar el parlar des de totes les àrees curriculars, ja que entenem que el desenvolupament de la competència comunicativa de l'alumnat és responsabilitat de tot el professorat, independentment de l'assignatura que imparteixi. Així podrà l'alumne explorar nous coneixements, verbalitzar noves idees, discutir parers i arribar a fer aprenentatges més competencials.

A més de recuperar la paraula oral en totes les matèries del currículum, hem de procurar que el nostre alumnat s'expressi de la millor manera possible i aconsegueixi, d'aquesta forma, comunicar-se adequadament en situacions, interlocutors i contextos diversos. Els centres educatius han de ser entorns on es parli, això és, espais que fomentin la necessitat d'exposar, argumentar, reflexionar, explicar, debatre.... en definitiva, llocs que impulsin l'ús de la llengua oral i l'examen sobre aquest ús. En aquest sentit, és important que la producció de discursos orals es faci dins d'un context competencial - real i proper.

PER SABER-NE MÉS: Per veure des de quines perspectives podem pensar la planificació del treball a l'aula amb la llengua oral, us aconsellem el llibre següent: Barragán, C. i altres, *Hablar en clase. Cómo trabajar la lengua oral en el centro escolar*. Barcelona, Graó, 2005. També resulten molt interessants els materials del curs CLO sobre expressió oral: [http://www.xtec.cat/lic/centre/professorat/documenta/competencia llengua oral 0910.pdf](http://www.xtec.cat/lic/centre/professorat/documenta/competencia_llengua_oral_0910.pdf)

Esquema de l'argumentació.

Encapçalaments que poden ajudar a elaborar un discurs argumentatiu:

La meva argumentació

La meva idea és que...
Les meves raons són...
Arguments en contra de la meva idea poden ésser...
Convenceria a algú que no em creu amb...

L'evidència que donaria per a convencer a d'altres és que...

Exemple 15 - Elaborar un discurs argumentatiu

Per preparar l'argumentació teniu una graella amb informació i un esquema que podeu omplir abans de fer-ne la presentació oral definitiva.

El meu argument:	
Punts clau:	Evidències i exemples que donen suport als meus punts clau, o raons o arguments en contra:
Altres punts de vista:	Evidències i exemples que poden ser utilitzats per donar suport a altres punts de vista, o raons o arguments en contra:
Per què penso que el meu argument és millor?	
conclusió:	

Exemple 16 - Joc del globus

Situació:

Cadascun de vosaltres representa un personatge històric importantíssim que es troba dins d'un globus aerostàtic. El problema és que hi ha sobrepès i hauran de saltar dos de vosaltres esborrant així el vostre pas per la història.

Actuació:

Heu d'argumentar el vostre rol dins la història i perquè no podeu desaparèixer d'ella en el cas de saltar del globus. A través dels vostres arguments heu de convèncer els vostres companys perquè al final de les intervencions l'alumnat votarà els dos personatges que han argumentat pitjor el seu pes per a la Humanitat.

En petit grup comenteu les següents qüestions:

Què ha passat?

Quin objectiu tenia, aquest diàleg?

Què pretenia, per part dels uns i dels altres?

Variants:

El joc admet múltiples variants:

Tutoria:

En comptes de personatges històrics poden ser invents indispensables. Penseu com es podria adaptar a cadascuna de les vostres matèries aquest mateix joc.

Exemple 17 - La zòdiac

Un avió es desplaça de Nova York a París amb 240 passatges. A mig Oceà Atlàntic pateix una avaria i s'estavella. Només se'n salven 14 passatgers...i una zòdiac. Llegireu en veu alta la fitxa de cada supervivent i en acabar direu quin creieu que ha de pujar a la zòdiac. Només hi ha cabuda per a 7 passatgers! **Argumenta la teva tria.**

1. Venedor.

Cinquanta-sis anys. Cinc fills de nou a disset anys. Va a l'Àfrica negra per cooperar en el desenvolupament de la zona.

2. Metge.

Seixanta-tres anys. Tres fills de més de vint-i-un anys. Es creu que ha descobert una possible vacuna contra el sida.

3. Hostessa de vol.

Vint-i-dos anys. Soltera.

4. Músic.

Trenta-quatre anys. Negre. De viatge a Europa fent una gira de concerts.

5. Estudiant.

Vint-i-dos anys. Solter. Estudiant de medicina. Voldria treballar al tercer món.

6. Jugador de bàsquet.

És un excel·lent jugador. Trenta anys. Casat. Juga a la NBA. Fa dos anys es va descobrir que era portador del sida.

7. Secretaria.

Vint-i-nou anys. Està embarassada de quatre mesos.

8. Agent secret.

Trenta-vuit anys. Divorciat. Dos fills d'onze i vuit anys. Va memoritzar informació molt important sobre l'enderrocament d'un govern democràtic.

9. Actor de cinema.

Vint-i-vuit anys. Sense família. Es pensa que és una de les promeses de la nova generació d'actors.

10. Sacerdot.

Quaranta-tres anys. Representant dels Drets de l'Home a Amèrica Llatina. Va a Europa a rebre el premi Nobel de la Pau.

11. Professora.

Vint-i-sis anys. Soltera. Ha obtingut una beca per estudiar a París. Acaba de publicar un llibre. És considerada una de les millors escriptores actuals.

12. Mestressa de casa.

Vídua. Seixanta-tres anys. Viatja a França per complir la promesa del seu difunt marit de visitar l'antiga llar familiar. El viatge li ha costat tots els estalvis de la seva vida.

13. Exconvicte.

Trenta-set anys. Solter. Acaba de sortir de la presó on va ser condemnat per tràfic de drogues. Intenta refer la seva vida a l'estranger.

14. Mestressa de casa.

Quaranta anys. Dos fills de 10 i 12 anys. El seu marit està a l'atur i es mantenen gràcies al subsidi d'atur.

14. Adolescent.

Tretze anys. De família benestant. Els seus pares l'internen en un institut suís durant tot l'ESO.

15. Mare soltera.

Quaranta anys. La seva filla de 6 anys ha anat de colònies infantils a França. Va a recollir-la després de 12 dies fora de casa.

Activitat 14 - Comparació de tres discursos històrics

L'objectiu d'aquesta activitat és comparar discursos i veure de quina manera podríem fer-ne una avaluació. Segurament a partir de la graella proposada podem treballar com avaluar i millorar l'expressió oral del nostre alumnat. Per analitzar els discursos us proposem la graella següent:

Actituds comunicadores	Elements d'anàlisi	Observació		
		A	B	C
Naturalitat	Analitzar: sobreactuació, ampul•lositat, afectació			
Sinceritat	Analitzar: engany, exageració			
Interès, implicació	Analitzar: motivació, respecte a les expectatives del grup			
Seguretat	Analitzar: convicció, expressió de les opinions pròpies sense agredir ni ofendre			
Credibilitat	Analitzar: confiança en si mateix i en el missatge			
Respecte	Analitzar: acusacions, si es desacredita altres persones			
Claredat	Analitzar: llenguatge clar, si s'eviten les divagacions i les generalitzacions			
Emotivitat	Analitzar: sintonia amb els receptors, mostra d'emocions positives			
El comportament gestual	Elements d'anàlisi			
Postures i moviments	Analitzar: mans, braços, postures de desequilibri o tensió, desplaçaments...			
Gestos	Analitzar: gestos facials, assentiments, indicacions...			
Mirades	Analitzar: orientació, indicacions...			
La veu	Elements d'anàlisi			
Volum	Analitzar: si és alt, mitjà o baix			
Velocitat	Analitzar el ritme del discurs, la fluïdesa de la parla...			
To	Analitzar si és greu o agut, seriós o alegre, segur o insegur...			
Estratègia discursiva	Analitzar la imatge de l'orador, si controla el temps del discurs, si anuncia el motiu del discurs, si organitza el seu parlament per ordre d'importància, si l'exposició és clara (amb exemples, connectors adients...)			
Tècniques d'argumentació	Experiència personal, criteri d'universalitat o singularitat, criteri d'autoritat, criteri de sentiment...			

Els discursos han estat recollits de la pàgina:

<http://www.retoricas.com/search/label/Discursos%20Hist%C3%B3ricos>

A) Martín Luther King, Whashington, 28 d'agost de 1963.

Part1: <http://www.youtube.com/watch?v=DPzgW3cOws4>

Part 2: http://www.youtube.com/watch?v=zKYIBelAG_8&feature=related

B) Salvador Allende, Universitat de Guadalajara, desembre de 1972

<http://www.youtube.com/watch?v=cA1PHmsg08A>

C) Barack Hussein Obama, Investidura a Chicago, 20 de gener de 2009

<http://www.retoricas.com/2009/06/discurso-investidura-obama-20-enero.html>

5.8. Anàlisi i comparació de diferents argumentacions

Es tracta de crear un estat d'opinió o punt de vista propi davant el problema de limitar o no el creixement de la població mundial i justificar-lo amb raons de pes basades en el coneixement científic.

Per a això tindrem en compte:

- Escriure un títol que indiqui amb claredat de què tracta el text. Es pot construir afirmativament o en forma interrogativa.
- Presentar breument les teories existents sobre el tema: teories poblacionista, neomalthusiana i creixement sostenible.

- Formular la tesi o punt de vista propi sobre la base dels coneixements que tenim sobre el tema. Cal recordar la diferent problemàtica segons es tracti de països pobres o rics.
- Exposar les raons o arguments que justifiquin el punt de vista exposat. Les raons han de ser pertinents, és a dir, fonamentades en les teories estudiades i no raons subjectives sense fonament científic.
- Cal utilitzar el major nombre possible de raons i triar entre les més rellevants.
- És recomanable realitzar un esquema en esborrany que ajudi a seleccionar i ordenar les raons que justifiquen el propi punt de vista perquè la justificació sigui clara, convincent i estigui ben estructurada. Exposar, a manera de conclusió, quines accions o decisions es podrien plantejar per a materialitzar la tesi formulada sobre el creixement de la població, tenint en compte que la finalitat és aconseguir una bona qualitat de vida per a la humanitat alhora que es garanteixi el respecte per l'equilibri ecològic del planeta.
- Utilitzar el vocabulari propi de la demografia amb precisió.
- Revisar el text i comprovar que:
 - Estigui ben estructurat.
 - No hi hagi faltes d'ortografia.
- S'hagin utilitzat correctament els enllaços sintàctics:
 - Conjuncions coordinades adversatives: però, sinó, encara que...
 - Conjuncions subordinades causals: perquè, ja que, a causa de...
 - Conjuncions subordinades consecutives; així, per tant...

Font: R. Canals: "Las capacidades lingüísticas en el aprendizaje de la geografía...." Iber, 28, 2001

Fenomen	Idea o teoria defensada	Justificació

Podeu trobar altres propostes per treballar la justificació a:

<http://www.xtec.cat/sgfp/licencias/200102/resums/ecustodio.html>

6. COMUNICACIÓ ESCRITA

6.1. Lectura

6.1.1. Introducció

- La lectura comprensiva és una eina bàsica en qualsevol àrea d'aprenentatge i un instrument fonamental en el desenvolupament de la vida quotidiana de les persones: la

comunicació amb els altres a través dels textos i la comprensió de la realitat passen per un bon domini de la lectura.

- Per aquestes raons, els docents hem de compartir la responsabilitat de treballar amb els alumnes la comprensió escrita, entesa com a vehicle indispensable per l'assoliment de les competències bàsiques, l'ampliació i aprofundiment dels aprenentatges i, en general, per el desenvolupament integral de la persona.
 - Tanmateix, abans d'arribar a acords entre el professorat sobre la manera de treballar els processos que faciliten l'adquisició d'aquesta competència, seria bo considerar alguns aspectes com els següents:
 - És condició de la comprensió escrita que els alumnes hagin adquirit una bona mecànica lectora. Ara bé, la competència en comprensió escrita va més enllà de l'habilitat de llegir, ja que requereix posar en funcionament estratègies cognitives que molts alumnes no saben aplicar: fer prediccions sobre el contingut dels textos, identificar el tema, l'estructura i les idees principals, fer deduccions a partir del context, etc.
 - Quan parlem de "comprendre la lectura", les nostres expectatives poden ser diverses, però hauríem de prioritzar el fet que l'alumnat sigui capaç d'interioritzar allò que llegeix, per tal de relacionar la nova adquisició amb els coneixements que ja posseeix i donar-los projecció envers nous aprenentatges.
 - Els nostres alumnes habitualment s'han d'enfrontar a diverses tipologies de text, tant en la seva vida quotidiana com en el context escolar. La situació ideal podria ser presentar-los i treballar textos molt diversos, tant des del punt de vista formal com de contingut.
 - La utilització de textos no és aliena a cap àrea del currículum, tant si es tracta d'àrees instrumentals, com científiques, tècniques, socials o d'expressió: en un moment o altre de l'aprenentatge de totes les àrees (proves, documents de suport, instruccions...) el text escrit és el vehicle primordial de comunicació amb l'alumnat.
 - Finalment cal considerar que els textos que presentem als alumnes responen a uns objectius i una planificació i que, en conseqüència, per tal d'extreure'n el màxim profit, haurien d'acomplir algunes condicions com les següents:
 1. La informació que proporcionen els textos ha de tenir en compte els coneixements previs de l'alumne, per tal de facilitar-ne la comprensió i ajudar-lo a integrar nous aprenentatges.
 2. L'estructura del text ha de tenir relació amb la seva funció comunicativa.
 3. La idea principal del text s'ha de fer palesa després de fer-ne una primera lectura.
 4. Els organitzadors textuais (títols, subtítols, negretes...) han de facilitar la comprensió del text.
 5. L'estructura global del text ha de ser de fàcil reconeixement.
 6. El text ha de contenir elements que manifestin les relacions entre les idees.
 7. La relació entre la informació coneguda i la nova ha de ser fluïda.
 8. El registre lingüístic ha de ser l'adequat. (...).
- FONT: Xarxa CB secundària.*

6.1.2. Objectius

- Valorar la complexitat del procés lector i la necessitat de practicar-ho desde les diverses àrees curriculars a l'ESO.
- Analitzar i valorar diferents activitats i formats de lectura que poden millorar l'aprenentatge de les àrees.
- Conèixer estratègies per millorar la lectura de diferents textos.

- Prendre consciència de la tipologia dels textos, dels moments, dels procediments i de les finalitats de llegir a les classes en les diverses àrees curriculars.
- Aprendre a llegir imatges en diversos formats.
- Analitzar diferents tipologies de textos i de materials audiovisuals.

6.1.3. Continguts

- La lectura a les aules de secundària: aproximació a l'estat de la qüestió a partir de l'experiència del propi grup.
- La comprensió de textos a les àrees curriculars. El procediment lector (abans, mentre i després de llegir).
- Lectura literal, inferencial, avaluativa i creativa d'un text.
- La lectura d'imatges.
- La lectura digital.
- Lectura cooperativa.
- Lectura crítica.
- Reflexió a partir de la revisió dels propis procediments lectors (metareflexió)
- Recapitulació i síntesi. Llegir a les àrees curriculars a l'ESO: moments, finalitats, tipologia, estratègies al llarg d'una seqüència didàctica.

Activitat 15 – Lectura dels alumnes

A partir de la reflexió individual, anem les dificultats i els encerts de fer llegir l'alumnat.

L'objectiu és recollir l'experiència del grup en relació a la lectura de textos a les classes de diferents matèries.

Dificultats que trobeu en fer llegir l'alumnat

- 1.
- 2.
- 3.

Els encerts, allò que us funciona bé

- 1.
- 2.
- 3.

Què podem dir sobre la lectura en les nostres classes. Què? Quan? Com? Per què? fem llegir a l'alumnat d'ESO.

Intenteu separar quins són els encerts o aspectes que "funcionen" i quines són les dificultats.

	Encerts	Dificultats
Què? Llibres de text Notícies Problemes Informes		
Quan?		
Com?		
Per què?		

Activitat 16 - Proposta per àrees

Seria molt constructiu de cara a la transversalitat que cada àrea proposés una lectura que ajudés a treballar la matèria des de diferents àrees.

Proposeu una lectura relacionada amb la vostra àrea.

Activitat 17 – Preparar les lectures

Com preparem les lectures? Què podríem fer per optimitzar la lectura a l'aula?

Moments	El/ La professor/a	L'alumnat
Abans de llegir		

Mentre es llegeix		
Després de llegir		

Exemple 18 – Fibonacci

Fibonacci i el número d'or

FONT: <http://www.portaleureka.com/content/view/117/109/lang.ca/>

Leonardo da Pisa, conegut pòstumament com a Fibonacci, va ser un matemàtic il·lustre del seu temps i un dels primers europeus a advocar per l'ús del sistema de numeració aràbiga. Després de viatjar durant anys, el 1202 va publicar Liber Abaci, llibre que recollia els coneixements que havia acumulat durant els seus viatges.

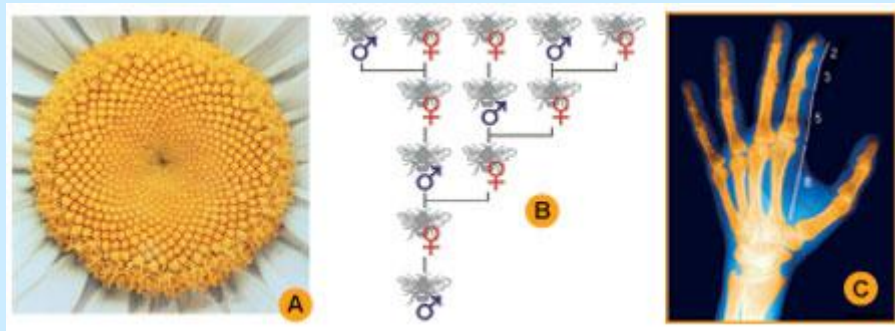
En aquest apareixia el següent problema:

El problema dels conills

	1 Suposant que una parella de conills cria una altra parella cada mes, i que els conills són fèrtils a partir del segon mes, quants conills es poden tenir al cap d'un any?
	2 La solució que va donar Fibonacci va ser que cada mes hauria les mateixes parelles de conills que ja havia el mes anterior (se suposava que no havia mort cap) més un nombre nou de parelles igual al nombre de parelles fèrtils, que són les quals ja havia 2 mesos abans. Si escrivim una sèrie amb el nombre de parelles que hi ha cada mes, obtenim: 1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21, 34, 55, 89...
	3 Aquesta seqüència rep el nom de successió de Fibonacci, i cada número és un número de Fibonacci, que resulta de sumar els dos números anteriors.
	5
	8

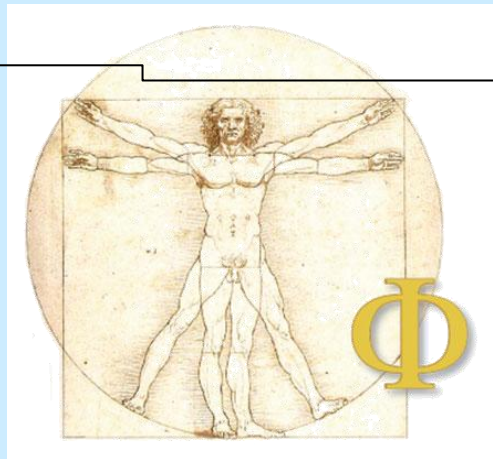
Successió natural

Els números de Fibonacci apareixen sovint en la naturalesa. Per exemple, se sap que dels ous que posa l'abella regna en un rusc, si estan fecundats neixen abelles obreres o reines, mentre que dels no fecundats neixen abellots. Així doncs, les reines tenen dos progenitors, mentre que els abellots tenen només un. El nombre d'individus en cada generació d'ancestres d'un abellots segueix la successió de Fibonacci. També segueixen la successió de Fibonacci les ramificacions d'algunes espècies d'herba, flors, arbustos o arbres, així com la disposició dels pinyons en la pinya, o de les floretes que formen les flors compostes com les margarides. I en el cos humà, els ossos que formen el dit índex de la mà estan en la mateixa proporció que els números 2, 3, 5 i 8.

- A) Les floretes que formen les flors compostes de les margarides es disposen formant sèries d'espitals de 21 i 34 floretes.
- B) El número d'individus en cada generació d'ancestres d'un abellot segueix la successió de Fibonacci.
- C) Els ossos del dit índex de la mà estan en proporció 2,3,5,8.

El Número d'Or: proporcions divines

Els números de Fibonacci tenen propietats matemàtiques interessants, i moltes operacions aritmètiques entre ells tornen a donar nombres de Fibonacci. Una d'elles, apuntada per l'astrònom Johannes Kepler és la següent: si anem dividint entre ells números de Fibonacci consecutius cada vegada majors, el seu quocient s'acosta al valor 1.618033... Aquesta constant es denomina número d'or, número auri o divina proporció, i històricament se li han atribuït propietats estètiques. Un rectangle el costat menor del qual estigui en la mateixa proporció respecte al major, que el costat major respecte a la suma dels dos costats, segueix les proporcions àuries. Hi ha estudis psicològics que consideren que la proporció àuria està relacionada amb la percepció de la bellesa pel cervell humà. Així es creu que obres com les piràmides o l'acròpoli van poder ser construïdes seguint aquesta proporció. També apareix en la disposició dels elements en quadres com L'Últim Sopar de Leonardo, o en la façana de Nôtre-Dame de París. Ja en el segle XX, l'arquitecte Le Corbusier va prendre el número auri com a base per al seu sistema d'arquitectura Modular. I com aplicació més propera, la proporció dels costats de les targetes de crèdit és molt propera al nombre auri. També hi ha qui apunta a la divina proporció en la naturalesa, com per exemple en la relació entre l'altura d'una persona i l'altura del seu llombrígol, o en les proporcions del cos de molts animals.

6.1.4. El procediment lector

Treball previ a la lectura:

- Contextualització

El text ens proporciona informació sobre com es momificaven el cossos a l'Antic Egipte i per analogia comprendre millor com podia ser la vida i la preparació de la mort de les civilitzacions antigues.

- **Els objectius de la lectura són:**

Llegir el text per processar la informació, fent un esquema i un resum.

Exemple 19 – Lectura d'un text

El Procés de Momificació a l'Antic Egipte.

La momificació era un procés de gran complexitat en que es duia a terme un seguit de minucioses operacions i de cerimònies.

Primerament es rentava i purificava el cadàver, tot extraient els òrgans peribles: s'extreia el cervell a través del nas mitjançant un trepà allargat de metall, posteriorment s'obria el costat esquerre del cos per extreure el fetge, els pulmons, l'estómac i els intestins. El cor que era on residia el pensament per als antics egipcis, es deixava al lloc corresponent. Tot seguit, es rentaven els òrgans extrets i es procedia a eixugar-los per separat amb natró –carbonat sòdic-, s'hi aplicaven resines i olis aromàtics, s'embolcallaven amb un teixit de lli i s'introduïen en els quatre vasos canopis. Cada un d'aquests vasos canopis s'encomanava a un dels quatre fills d'Horus, que segons creien estava present en el moment del judici final de l'ànima davant Osiris. Així, el fege s'encomanava a Imseti, que tenia cap humà, els pulmons, a Hapi, que tenia cap de babuí; l'estómac, a Duamutef, que tenia cap de txacal; i els intestins, a Qebehsenuef, amb cap d'àliga. Per aquest motiu, es decorava cada tapa dels flascons amb aquests motius.

Després d'extreure les vísceres, l'interior del cos es rentava, es perfumava i es reomplia amb natró per accelerar el procés de deshidratació. Amb aquest mateix producte es recobria el cos sencer durant quaranta dies. En aquesta fase de la momificació, el cos del difunt arribava a perdre tres quartes parts del seu pes. Més endavant, tot el natró que s'havia introduït a l'interior es retirava i es reomplia amb natró fresc i teixits xops de resina per retornar al cos la seva forma original. Arribats a aquest punt s'embellia amb productes cosmètics. Finalment, després de banyar el cos en oli de cedre i resines aromàtiques, s'embenava, mentre els sacerdots llegien els salms del Llibre dels Morts.

C. SCOT LITTELTON, *Antologia Il·lustrada de Mitologia*, Blume, Barcelona, 2007.

Exemple 20 - Aplicació

Què saps dels antics egipcis: on vivien? de què vivien? coneixes noms de faraons o d'algun déu egipci? Saps per què era important la vida d'ultramort per als egipcis?

A quina època situes aquesta civilització? Amb quins altres pobles van coincidir?

Primeres hipòtesis:

- Fixa't en el títol, en les frases que estan en negreta, les il·lustracions, la procedència del text...
- Quina informació et proporcionen? De què tracta aquest text? Quin és el tema?
- Algunes paraules que potser desconeixes: mòmia, txacal, vísceres, natró, babuí, Llibre dels Morts.....

Mentre es llegeix el text:

- Després de llegir el text sencer en veu alta (professor/a, alumne)
- Llegeix en silenci un paràgraf, assenyalà-hi les paraules que desconeguis, subratlla allò que consideris essencial.
- En relació a les paraules que desconeguis mira si pots deduir el seu significat pel context.
- De què tracta el paràgraf? Quin és l'assumpte principal? Podries resumir-lo amb un títol que en reflectís bé el contingut? Escriu-lo al marge.
- Procedeix de la mateixa manera amb els altres paràgrafs.
- Quina és la idea principal del text?
- Quina organització té el text? Hi pots identificar una introducció, un desenvolupament i una conclusió? Pots fer-ne un esquema.
- Fes-ne un mapa conceptual o un resum

Després de llegir el text:

- Quin pregunta faries a un company/a per comprovar que ha entès el text?
- Quin procés hem seguit per llegir comprensivament aquest text? Quines orientacions donaries a un company/a que hagués de fer la mateixa tasca?

Activitat 18 – Adaptació de text

Busqueu un text de la vostra àrea on es pugui aplicar una adaptació de la fitxa anterior.

6.1.5. Els nivells de lectura

Identificar diferents nivells de lectura i analitzar la tipologia de les preguntes que es poden fer, tot valorant el nivell de lectura que impliquen.

Especialistes en el procés lector assenyalen l'existència de diferents nivells de lectura. Alguns en proposen tres: lectura **literal**, lectura **inferencial** i lectura profunda, i també hi ha qui dins aquest darrer distingeix la lectura **avaluativa** i la **creativa**. Aquests diferents nivells es poden resumir en:

- **Lectura literal.** Què diu el text? Les respostes es troben en el text.
- **Lectura inferencial.** Quines coses no diu el text però em cal saber per entendre'l? Quines coses no diu el text però es poden deduir o inferir? Cal establir relacions i deduccions a partir del text.
- **Lectura avaluativa.** Què opino sobre el que diu el text? Valora i avalua les aportacions que fa el text.
- **Lectura creativa.** Per a què em serveix aquest text? Aquestes idees poden ser útils per interpretar altres fenòmens? La lectura fa que es plantegin nous dubtes o noves idees, fa anar més enllà.

Més informació a:

http://reec.uvigo.es/volumenes/volumen5/ART5_Vol5_N2.pdf

Exemple 21 - Diari d'Anna Frank

Apliqueu els nivells de lectura a l'extracte següent de Diari d'Anna Frank.

Després del maig de 1940, els bons temps van quedar definitivament enrere: primer la guerra, després la capitulació, la invasió alemanya, i així van començar les desgràcies per a nosaltres els jueus. Les mesures antijueves se succeïren ràpidament i se'ns va privar de moltes llibertats. Els jueus han de de portar una estella de David; han de lliurar les seves bicicletes; no els està permès viatjar amb tramvia; no els està permès viatjar amb cotxe, tampoc amb cotxes particulars, els jueus només poden comprar de les 15:00 a les 17:00 hores; només poden anar a la perruqueria jueva; no els està permesa l'entrada als teatres, cinemes i altres llocs d'esbarjo públic; no els està permesa l'entrada a les piscines ni a les pistes de tennis, d'hoquei ni cap altre esport; no els està permès practicar rem; no els està permès practicar cap esport en públic; no els està permès asseure's als seus jardins després de les 20:00 hores, com tampoc als jardins dels seus amics; els jueus no poden entrar a casa dels cristians; han d'anar a col·legis jueus, i altres coses per l'estil. Així transcorrien els nostres dies: que si no podíem fer això, que si allò altre tampoc. En Jacques sempre em diu: "Ja no goso fer res, perquè em fa por que no estigui prohibit".

Anna Frank. *Diari.*

Per grups feu un llistat del que faríeu un dia qualsevol en cas de ser de religió jueva per estar dins la legalitat nazi.

Creieu que encara es prohibeixen algunes d'aquestes activitats en algun indret del món?

Exemple 22 – One Dollar.

Proposeu dues preguntes literals, dues d'inferencials, una d'avaluativa i una de creativa:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Activitat 19 : Nivells de lectura

Exercici: Com a professors és important que formulem preguntes per avaluar els diferents nivells de lectura de l'alumnat. Practiquem-ho. Després de llegir el text següent formuleu una pregunta de cada tipus.

El codi del ous

Haureu observat que d'un temps ençà tots els ous duen un codi imprès a la closca. Aquest codi obeeix a una normativa que obliga als envasadors a indicar la procedència exacta de l'ou. I per a què ens serveix això? Doncs a més de la granja, i el lloc en el qual es troba, un dels nombres indica el tipus de granja que es crien les gallines que posen aquests ous. El codi dels ous ve a ser alguna cosa com 9AA99999-99999.

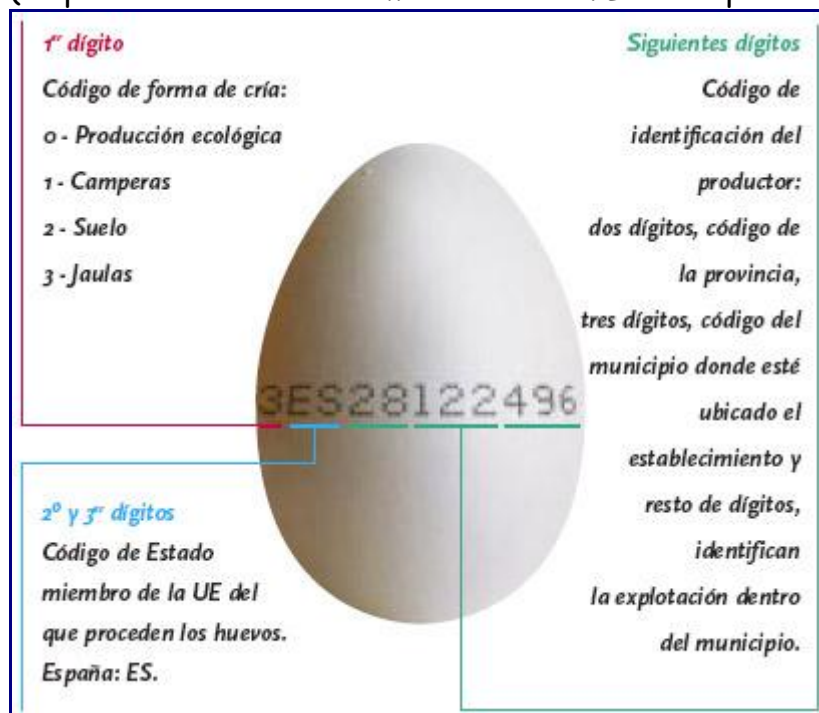
El primer nombre ens indica el tipus de granja, les lletres corresponen al país de procedència, mentre que la resta de nombres identifiquen l'explotació ramadera: dos nombres que informen de la província; altres tres nombres referits al municipi; i la resta de dígitos que informen de la granja d'on provenen els ous dintre d'aquest municipi. Els tipus de granges que indiquen el primer nombre poden ser:

0 - Gallines de producció ecològica : Les aus tenen llibertat de moviment i una densitat de població baixa, poden sortir a l'aire lliure. Es restringeix l'ús d'antibiòtics i altres medicaments i almenys un 80% de l'alimentació ha de procedir d'agricultura ecològica.

1- Gallinas camperes: Es crien en naus, però tenen la possibilitat de sortir a l'aire lliure on poden furgar i donar-se banys de sorra. No es controla la procedència dels aliments.

2- Gallines criades en sòl: Es crien a l'interior de naus, tenen llibertat de moviment, però no poden sortir a l'aire lliure.

3- Gallines criades en gàbies: És el mitjà més comú. Permet un control directe dels aliments i medicaments subministrats a costa d'una capacitat de moviment limitada de l'au (disposen de cicles de llum de 22 hores. Les aus pateixen trastorns. Tenen el bec amputat).

Font: Instituto Huevo

El principal problema, especialment en les gallines criades en naus i gàbies, és la cria intensiva que, per a augmentar la producció, utilitza tècniques que afecten negativament als animals: amuntegament i superpoblació, augment de les hores de llum artificialment, mutilacions, etc... Circumstàncies que provoquen un fort estrès, degeneració física, tensió, agressivitat i frustració. Tot això es transmet als ous i finalment a nosaltres quan ens els mengem.

Aquests problemes són comuns a la criatura intensiva de qualsevol tipus animals.

- **Lectura literal.** Què diu el text? Les respostes es troben en el text.

- **Lectura inferencial.** Quines coses no diu el text però em cal saber per entendre'l? Quines coses no diu el text però es poden deduir o inferir? Cal establir relacions i deduccions a partir del text.

- **Lectura avaluativa.** Què opino sobre el que diu el text? Valora i avalua les aportacions que fa el text.

- **Lectura creativa.** Per a què em serveix aquest text? Aquestes idees poden ser útils per interpretar altres fenòmens? La lectura fa que es plantegin nous dubtes o noves idees, fa anar més enllà.

6.1.6. Lectura cooperativa.

Procés a seguir per a una lectura cooperativa:

a. Preparació de l'activitat:

- Es formen equips de 4 alumnes (heterogenis) que es reparteixen els diferents aspectes a treballar (el repartiment també el pot fer el professorat).

b. Lectura en silenci i realització individual de la tasca següent:

- Buscar la idea principal del text.
- Buscar les preguntes que el text exposa.
- Buscar les respostes que dona el text.
- Plantejar preguntes que sorgeixen a partir d'aquesta lectura o pensar com podria continuar el text.

c. Posada en comú a cada equip, contrast i valoració de les aportacions.

d. Posada en comú de tota la classe.

e. Finalment cada alumne/a :

- Pren nota sobre quina és la idea principal.
- Resumeix la informació més rellevant.
- L'alumnat es planteja quines noves preguntes es fa després de llegir el text
- Valora aquesta manera de compartir la lectura. Valora aquesta manera de treballar per fer més fàcil la comprensió del text. Per què?

Exemple 23 – El semen del catalans

Tasca (grupal).

Fer una lectura cooperativa del text aparegut a “La contra” de La Vanguardia el 18 d’abril de 2009: “El semen de los catalanes es el más infértil de España”.

També es poden utilitzar els textos sobre:

- Els “cracks” del fútbol. (La Vanguardia, 3/2/2001).
- Els meteorits. (La Vanguardia, 20/1/2004).

John Aitken, autoridad mundial en el estudio del semen humano

Tengo 62 años. Nací en Bath (Inglaterra) y vivo en Newcastle (Australia). Soy profesor laureado de Ciencias Biológicas de la Universidad de Newcastle. Estoy casado, tengo tres hijos y un nieto. Soy liberal y presbiteriano. El semen de los daneses es el de peor calidad de Europa

“El semen de los catalanes es el más infértil de España”

Qué pasa con el semen? Que su calidad reproductiva decrece año a año.

¿Seguro? Es una evidencia entre varones del mundo industrializado: su capacidad fecundativa mengua y mengua.

¿Por qué? Parece relacionado con la industria química, y estamos investigando los detalles.

¿Qué tienen claro? Los países con mayor concentración de fábricas químicas y más agricultura intensiva presentan más infertilidad masculina.

¿La agricultura intensiva influye? El empleo masivo de fertilizantes, pesticidas, fungicidas y plaguicidas sintéticos...

Esta química deja trazas en lo que comemos y en el agua, y se acumula en el organismo.

¿Desde cuándo sucede esto? Desde 1946 asciende la curva del crecimiento de la industria química, los plásticos... y al mismo tiempo la curva de la esterilidad.

¿Más en el hombre que en la mujer? En similares porcentajes. Aunque el hombre se lo toma más a la tremenda. Un héroe del rugby neozelandés, macho fornido, se negaba a aceptar en mi laboratorio la pobre calidad de su semen analizado...

¿En qué país tienen el peor semen? Dinamarca. Entre los daneses se da el mayor índice de varones infértiles de Europa.

A causa de... En poco territorio, alta densidad de población y alta concentración industrial.

¿Quiénes siguen en el ranking? Eslovacos, alemanes, barceloneses...

¡Alto! Mucha industrialización cerca de mucha población. Los índices también son altos en el Delta de l'Ebre, por su agricultura intensiva.

Los varones españoles con semen más infértil son catalanes, y valencianos y vascos.

¿Y los españoles con mejor semen? Gallegos, andaluces y madrileños. Zonas de industrialización más tardía.

¿Cómo dañaría al semen esa química industrial? Algunas de sus moléculas, en la cadena alimenticia, son disruptores endocrinos.

¿Perdón? Estrógenos: feminizan al embrión varón.

¿Y cómo llegan al embrión? Por lo que la madre ha ingerido, je, incluso por los cosméticos! Algunos llevan estrógenos, y pasan a la sangre de la mujer. Y de esta, al feto. O, acumulados en el tiempo en el tejido adiposo de la madre, acaban liberándose y pasando también al feto. Lo mismo

Meca mundial

Converso con una autoridad mundial en el estudio del deterioro de nuestro semen, como lo es también el doctor Juan G. Álvarez, que me asiste durante la charla (gestiona un banco de semen). España es una meca de la reproducción asistida, y media docena de excelentes bancos de semen ibérico coadyuvan a Aitken lo invita a conferenciar el Institut Marquès de Barcelona, con uno de esos bancos de semen al que acuden parejas de todo el mundo: uno de sus médicos me cuenta que una pareja australiana -el hombre era estéril- se prendió del atezado color de su piel... Bromo: “De haberse usted prestado, podrían haberse ahorrado el tratamiento”. Me ataja: “Imposible: estoy vasectomizado”.

mo puede suceder también durante la lactancia natural del recién nacido.

¿Y qué le pasará a ese bebé varón? Que se disparen sus posibilidades de ser estéril cuando sea adulto.

¿En qué parte de Europa estarían más seguros mis espermatozoides?

En Finlandia. Por rasgos genéticos y por su población dispersa y sin vecindad con industrias químicas o agroquímicas, dada su gran superficie de tundra no cultivable.

Me quedo aquí. Ya me he reproducido. Son varones: ¿qué les digo a mis hijos?

Que sus espermatozoides, generados en los testículos, están protegidos por ciertas enzimas, mientras son atacados por ciertos ciertos misiles biológicos: los radicales libres.

¿Qué es eso? Sustancias reactivas del oxígeno, metabolitos potencialmente tóxicos. Oxidan los espermatozoides, lo que llega a dañar su material genético.

¿Cómo evitarlo? Podemos minimizar esa oxidación con dietas ricas en antioxidantes: vitaminas E y C, selenio, licopenos (moléculas antioxidantes presentes en el tomate). Come tomate.

Oxidaciones, ataques químicos... ¿Alguna otra amenaza para nuestro semen?

El tiempo: a partir de los 35 años, la calidad del semen decrece. Y las radiaciones electromagnéticas. En ratones, más de cuatro horas al día dañan la calidad de su ADN.

¿Ay, acabaremos estériles todos! En España, el 2% del total de los nacidos lo son ya gracias a la reproducción asistida. En Australia, el 3,5%. En Dinamarca, el 4,5%.

¿La reproducción asistida alcanzará en las próximas décadas cotas hoy inconcebibles? Pero no me pida hoy un porcentaje...

¿Podríamos acabar extinguiéndonos como especie por simple esterilidad? Deberíamos frenar la contaminación química...

Pero, vaya, quiero suponer que habrá adaptaciones al entorno hostil y que la selección natural perpetuará esas resistencias.

Si no, pasaremos a ser una especie que sólo se reproduce artificialmente. Pero sólo en Occidente, porque eso es caro. Lo cierto es que cada vez hay más bancos de semen en el mundo desarrollados.

¿Qué requisitos debe reunir el donante de semen ideal?

No fumar: el semen de fumador quintuplica las posibilidades de que el bebé engendrado desarrolle cáncer! Al donante se le practican analíticas de marcadores genéticos, y para descartar patologías. Pero lo decisivo es eyaculación abundante, con alta concentración de espermatozoides de alta motilidad. Ah, y ese esperma debe congelar bien.

Un mismo semen congelado ¿permitirá distintas inseminaciones? Si. Y la ley española garantiza el anonimato: el nacido jamás podrá saber de quién era aquel semen que le engendró... No es así en Australia y otros países: por eso muchas parejas infértiles se vienen a España.

VICTOR M. AMELA

LA VANGUARDIA
LIBERTAD DE OPINIÓN

24 de abril
Compendio de la Ley de Protección de Datos y Privacy
9,90€

25 de abril
Tercera parte del libro
TARJETA DE CREDITO
9,90€

26 de abril
SABADO 18
DOMINGO 19
9,90€

ILLES QUALITAT
MALLORCA/MENORCA
EIVISSA/FORMENTERA

Vine a gaudir de les Illes de la Qualitat

Jornades de promoció de productes agroalimentaris de les Illes Balears
Obertes només per a professionals

20 i 21 d'abril
a la Casa Llotja de Mar de Barcelona
horari de 11 a 21 hores

GOVERN DE LES ILLES BALEARS
Consell de Govern, Presidència, Treball

CUPÓN
4,50€

Exemple 24 – Una família i un ruc

Aplicació de la lectura cooperativa (tutoria).

Hi havia una vegada un matrimoni amb un fill de dotze anys i un ase, que van decidir viatjar, treballar i conèixer món. Així varen marxar tots tres amb el ruc.

En passar pel primer poble, la gent comentava:

-Mira aquest noi malcriat, ell a sobre el ruc i els pobres pares, ja grans, portant-lo de les regnes!

Aleshores, la dona va dir al marit:

-No permetem que la gent parli malament del nen.

L'home el va baixar i se'n va pujar ell. En arribar al segon poble, la gent murmurava:

-Mira que pocavergonya aquest tipus; deixa que la criatura i la pobra dona estirin de l'ase, mentre ell va molt còmode a sobre.

Aleshores, van prendre la decisió de pujar-la a ella a l'ase, mentre pare i fill estiraven de les regnes. En passar pel tercer poble, la gent deia:

-Pobre home . Segur que després de treballar tot el dia, encara ha de portar a la dona sobre el ruc. I pobre fill, quina vida li espera amb aquesta mare!

Es varen posar d'acord i van decidir de pujar tots tres a l'ase per seguir amb el seu pelegrinatge. En arribar al poble següent, van escoltar que els habitants s'exclamaven:

Mare de déu, que en són de bèsties aquests tres. Tots tres a sobre del pobre animal. Li trencaran l'esquena!

~~Finalment, van decidir de baixar tots tres i caminar al costat del ruc. Però en passar pel següent poble van escoltar que la gent se'n reia:~~

Mira tu aquests tres idiotes: van caminant, quan tenen un burro que podria portar-los.

Llegiu en silenci el text anterior i per grups discutiu i preneu nota del que us suggereix:

6.1.7. Lectura crítica

L'esquema que hi ha a continuació vol ser una eina d'ajuda per promoure la lectura crítica d'un document. Es va confeccionar partir de les propostes de W Bartz, de D. Cassany, i de les aportacions del seminari LIEC (especialment de J. L. Estaña) durant el curs 2005 2006.

C- Consigna

- Quina idea s'exposa al document?
- A quina àrea o matèria correspon?
- Imagina't que has d'explicar aquest text a una companya o a un company en poques paraules. De què li diries que parla?
- Aquesta idea té relació amb alguna cosa que hagi llegit o vist? Quina?
- Qui hi pot estar interessat?
- Es parla d'aquests temes en la societat actual?
- I tu, hi ha cap cosa que no entenguis? Quina?
- Has trobat que és un document clar, directe, de doble sentit...?

R- Rol de l'autor

- Per què et sembla que algú ha elaborat aquest document?
- Només llegint el text i mirant la imatge, ens podríem imaginar algunes característiques de qui l'ha escrit: si és home o dona, l'edat, la professió, la ideologia (de dretes o d'esquerres, ecologista...)?
- L'autor del document està d'acord amb la idea que exposa o més aviat n'és crític? Com ho saps?

I - Idees

- Quines creences porten l'autor a elaborar aquest document (defensa de l'ecologia, creure en l'atzar, entendre que el paper de la dona i de l'home són diferents...)?
- L'autor del document utilitza paraules o frases d'altres persones per reforçar les seves idees (cites, referències...)? Quines?

T- Test

- Què faries per comprovar si els arguments que utilitza són vàlids i fiables?
- Es fonamenten en evidències, proves o experiments?

I - Informació

- A vegades el mateix document conté proves que allò que s'hi exposa és cert. Et sembla que passa en aquest text? Són proves fiables?
- Què et fa pensar que et pots creure el que exposa el document? (coneixement de l'autor, el tipus de revista, llibre o diari on ha sortit editat...)
- Hi has trobat alguna incoherència, error o contradicció? Digues quines.

C – Conclusions

- En aquest document, hi has après alguna cosa?
- Per la temàtica de què parla, diries que és 'interessant, que aporta alguna cosa als coneixements actuals? Explica per què
- Quins coneixements t'han faltat per poder entendre el document i valorar-lo.

6.1.7.1. Llegir webs críticament: La lectura digital i la literacitat crítica

Avui a més de llibres, revistes o premsa també llegim a internet: wiquis, blocs, fòrums, pàgines web, correu electrònic... Llegir té ara una nova dimensió i cal que sapiguem moure'ns-hi i sobre tot cal aprendre a analitzar la informació críticament.

La revolució que suposa per a la comunicació i l'aprenentatge l'extensió de Internet i d'altres mitjans multimèdia, precisa un plantejament crític i reflexiu en la forma d'abordar la lectura digital, que a més de missatges de text inclouen sovint imatges i sons. Això suposa que cal treballar i desenvolupar amb els estudiants les destreses necessàries per tal de cercar i processar amb eficiència els documents digitals en els seus diversos formats i també, orientar-los en uns criteris que els ajudin a valorar les fonts i documents de manera crítica.

Per valorar les webs heu de considerar:

- Quin dels documents us mereix més credibilitat i confiança.
- Heu de ser crítics, és a dir, descobrir les intencions de l'autor o autors i valorar la seva fiabilitat.

- Elaboreu els criteris que considereu més importants per decidir si una web té credibilitat.
- Consensueu i valoreu la vostra tria amb l'alumnat.

Aquí us presentem alguns criteris i alguns exemples per justificar la vostra decisió i tot seguit uns exemples extrets de la publicitat o d'internet.

Criteris a considerar sobre la fiabilitat de la web.

+ Credibilitat	- Credibilitat
Pertany a una organització coneguda; indica els autors	Obscuritat en l'autoria
Disponible amb rapidesa	Poc ràpida, pesada, poc disponible, navegació difícil
La informació està actualitzada	Sense actualitzar
La informació és objectiva	Subjectivitat
Vinculada a una web coneguda	Inclou anuncis
Té vincles amb altres webs	Els vincles no funcionen
Disseny professional	Error ortotipogràfic

Graella d'anàlisi d'una web.

AUTORIA	
1. Qui n'és l'autor?	
2. Qui és el responsable de la pàgina?	
3. Es tracta d'una institució o d'una empresa, o es tracta d'una pàgina personal? Hi ha alguna institució o empresa que se'n faci responsable?	
ADEQUACIÓ	
4. La informació, es pot verificar amb una altra font?	
5. Hi ha bibliografia?	
OBJECTIVITAT	
6. Quin és el punt de vista de l'autor?	

7. Hi ha alguna afirmació sobre el propòsit o la filosofia de la pàgina?	
8. Té com a objectiu vendre un producte o promocionar-lo?	
9. A quin tipus de pàgina porten els vincles proposats?	
10. Hi ha algun aspecte implícit, és a dir, no expressat explícitament?	

6.1.7.2. Fons documental

Enllaços i materials per a treballar la lectura crítica:

<http://www.canalsolidari.org/web/>

<http://www.ekoos.org/cat/>

<http://infoambient.wordpress.com/>

<http://www.vilaweb.cat/>

<http://www.observatoridelesport.net/cat/index.asp>

<http://www.canalcomunica.com/actividad.php?id=51>

<http://www.globalizate.org/sitac.html>

<http://www.cac.cat/>

Atres enllaços interessants relacionats amb la lectura digital:

- CAC ofereix a tots els centres els materials: Com veure la TV? consistents en 4 llibres i DVD amb activitats elaborades i materials audiovisual per treballar a l'aula. (<http://www.cac.cat/>).
- Web dedicada al desenvolupament de pràctiques lectores i habilitats intel·lectuals. Són especialment interessants els apartats relacionats amb la competència informacional i la cultura digital: <http://www.bibliotecaescolar.info/>
- La llicència d'estudis realitzada per Francina Martí ens parla sobre lectura a Internet: <http://phobos.xtec.es/sgfprp/resum.php?codi=1105>

Exemple 25 – Toros

Ninguna tragedia del mundo me había interesado hasta ese punto. Durante mi estancia en España no he perdido ni una sola corrida". Palabras de Merimée, en "Cosas de España", sobre al fiesta nacional española.

Estamos seguros de que usted irá a los oros en su visita a nuestro país. Seria usted un viajero por demás extravagante si resistiese a la tentación de ese espectáculo único.

¿Espectáculo? Los buenos aficionados tuercen el gesto ante la palabra. "Arte", "mito", "rito", dicen. Ya sabe usted: un hombre lucha con un toro, y si no ocurre lo excepcional –cogida y muerte del torero-, lo mata. Mas a esto ya se jugaba en la Creta prehelénica, sin que por ello existiese torero. El toreo no es, como usted sabe, una grosera lucha cuerpo a cuerpo entre el hombre y la fiera. El toreo es realmente un arte, arte difícil y mayúsculo, de emoción impar y un arte españolísimo. No todos los españoles somos toreros, claro, pero es difícil serlo sin haber nacido aquí o sin llevar en la sangre recia herencia humana.

Si usted nos dice que el toreo es cruel, nosotros no nos atreveremos a negarlo, ni utilizaremos tampoco el fácil recurso de decir que más lo es el boxeo o la caza del zorro. Si dice usted que el toro está indefenso, le aconsejamos que no se ponga usted delante de su cornamenta para comprobarlo. El torero, es claro, juega con ventaja: su astucia e inteligencia superiores, pero es frágil y mortal, está solo en la suerte suprema, ante el animal, y no puede matarlo con el desenfado y la naturalidad del matarife. El torero cumple un programa ritual, ejecuta las suerte con el rigor estético de un divo del "ballet", aunque el símil

sea frío y no sirva para comprender la incertidumbre dramática y las variantes imprevistas y geniales del toreo. El matador se enfrenta con su enemigo caballerosamente, si bien sus intenciones sean trágicas para el bicho. El espada “se juega el tipo” –es un eufemismo español para quitarle hierro a la muerte– siguiendo unas reglas de arte y un severo código de valentía y honor. El toreo parece un juego, y quizá lo sea. No es nada siniestro, y de ordinario es alegre como el sol rebrillando en los trajes de luces. Pero el drama puede andar rondando... Alguien preguntó a Manolete, antes de una corrida, que por qué estaba siempre tan serio. Y el gran torero contestó: “¡Más serio está el toro!”
Spain is different.

Llibret promocional del Ministeri de Comunicació y Turisme d'Espanya (1965),
essent ministre Manuel Fraga Iribarne
(text proposat a 4t d'ESO dins la unitat de Franquisme)

1. Per grups apliqueu el mètode C.R.I.T.I.C al text anterior.
2. Feu el llistat d'arguments que presenta aquest text per justificar les curses de braus.
3. Per grups busqueu arguments en contra de cadascuna d'ella. Tot seguit exposeu-les a classe.

Exemple 26 - El miracle del gall i la gallina.

Diu la tradició que entre els pelegrins compostel·lans que s'aturaven en aquesta ciutat per lloar les relíquies de Santo Domingo de la Calzada, va arribar un matrimoni Alemany amb el seu fill de divuit anys anomenat Hugonell.

La cambrera de l'hostal on s'hostatjaven s'enamorà del jove. Com que ell la va rebutjar, ella va decidir venjar-se i ficà una copa de plata dins el seu sarró i tot seguit denuncià el robatori al jutge.

Le lleis de l'època castigaven amb la pena de mort aquest tipus de delictes. Un cop arrestat i jutjat, el pelegrí, que era innocent, va ser condemnat a la forca.

Quan els pares es disposaven a continuar el Camí de Sant Jaume, van anar a acomiadar-se del seu fill i escoltaren que els deia que Santo Domingo de la calzada li havia conservat la vida. Immediatament, es dirigiren a casa del jutge i li explicaren el prodigi. Aquest, incrèdul, els contestà:

El vostre fill està tan viu com aquest gall i aquesta gallina rostits que estic a punt de menjar.

De cop, el gall i la gallina saltaren de la safata i començaren a cantar. Des d'aleshores la gent de la ciutat diu:

“Santo Domingo de la Calzada

Donde cantó la gallina después de asada”

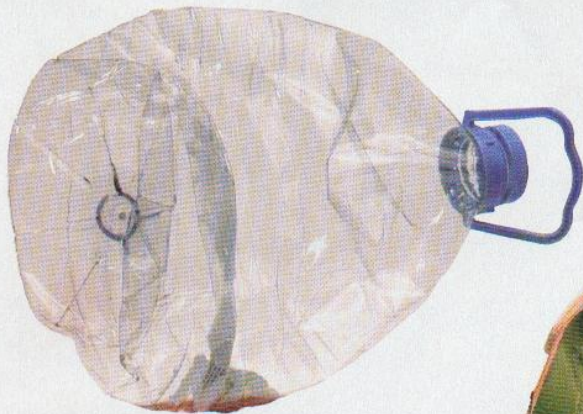
En record d'aquest esdeveniment es mantenen a la catedral un gall i una gallina vius, sempre de color blanc. Són canviats mensualment pel cuidador d'aus del temple. Junt al corral hi ha un tros de fusta de

la força del pelegrí i a l'arxiu de la catedral existeix un document de 1350 que atorga indulgències als pelegrins que preguin al voltant del sepulcre del sant.

Exemple 27 – Anuncis

LES ESPÈCIES MÉS PERILLOSES DEL MEDITERRANI

La garrafa de plàstic

Origen: carrers de la ciutat, platges i rieres.
Conducta: és ingerida per animals i els provoca intoxicacions greus.
Mitjana de vida: de 400 a 600 anys.

L'ampolla de plàstic

Origen: platges, carrers de la ciutat i embarcacions.
Conducta: ocasiona danys greus a la fauna i la flora marines.
Mitjana de vida: de 300 a 600 anys.

La bossa de plàstic

Origen: carrers de la ciutat, platges i embarcacions.
Conducta: fent-se passar per medusa, és ingerida per altres animals i els intoxica.
Mitjana de vida: de 35 a 60 anys.

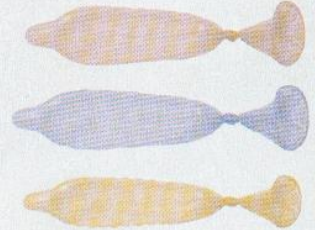
La tapa d'alumini

Origen: platges i embarcacions.
Conducta: té un efecte abrasiu sobre els organismes fixats al fons marí.
Mitjana de vida: 10 anys.

La pila

Origen: carrers de la ciutat, rieres i embarcacions.
Conducta: els líquids que desprèn són altament verinosos.
Mitjana de vida: milers d'anys.

Els preservatius

Origen: vàters i carrers de la ciutat.
Conducta: es deixen ingerir per altres animals i els creen problemes digestius.
Mitjana de vida: 30 anys.

El bric

Origen: platges i carrers de la ciutat.
Conducta: provoca un efecte abrasiu als organismes fixats al fons marí.
Mitjana de vida: de 25 a 50 anys.

La bossa de paper

Origen: platges i embarcacions.
Conducta: dificulta greument la digestió a alguns animals marins.
Mitjana de vida: 4 setmanes.

La llauana

Origen: carrers de la ciutat i platges.
Conducta: causa talls i punxades a la fauna marina i als banyistes.
Mitjana de vida: de 200 a 500 anys.

Les puntes de cigarreta

Origen: vàters, platges, rieres i carrers de la ciutat.
Conducta: impedeix la digestió correcta a alguns animals.
Mitjana de vida: 10 anys.

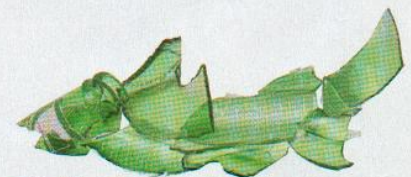
Les anelles de plàstic

Origen: platges i carrers de la ciutat.
Conducta: atrapa organismes marins i els ocasiona ferides greus o la mort.
Mitjana de vida: 450 anys.

El gasoil i l'oli de motor

Origen: embarcacions.
Conducta: la seva toxicitat destrueix l'hàbitat allà on arriba.
Mitjana de vida: varia segons la quantitat abocada.

L'ampolla de vidre

Origen: carrers de la ciutat, platges i embarcacions.
Conducta: ocasiona talls i lesions greus als banyistes i a la fauna marina.
Mitjana de vida: milers d'anys.

El paper d'alumini

Origen: platges, carrers i rieres.
Conducta: provoca un efecte de recobriment en alguns organismes, i els impedeix l'alimentació.
Mitjana de vida: 5 anys.

L'embotall de menjar

Origen: platges, carrers i rieres.
Conducta: ocasiona greus danys a la fauna i la flora marines.
Mitjana de vida: de 20 a 30 anys.

La compresa

Origen: platges, vàters i embarcacions.
Conducta: impedeix la digestió correcta dels animals que la ingereixen.
Mitjana de vida: 25 anys.

A tot el món, 8 milions de tones de residus arriben al mar cada dia. Tota aquesta brutícia s'origina per l'acció humana. Són residus no reciclables llençats al vàter, al carrer, a les rieres, a la sorra de la platja o al mar, que es converteixen en veritables destructors de la vida marina. Però tu pots evitar-ho.

La brutícia fora de lloc amenaça el mar

¡ESPAÑOL!

¡Guerra al Estatuto catalán!

En tanto que el intelectual, el obrero y el profesional castellanos, no podrán ejercer cargos en Cataluña, los catalanes podrán hacerlo en toda España.

¡¡ESO ES EL ESTATUTO CATALAN!!

Mientras las contribuciones e impuestos, graven hasta el límite a los demás españoles, los catalanes, sonreirán magníficos, ante nuestra muerte económica.

¡¡ESO ES EL ESTATUTO CATALAN!!

¡COMERCIANTES! ¡PUEBLO!

Hasta no saber a qué afeneros, no compreis productos catalanes.

Mientras para Cataluña, salieron millones y millones de pesetas y para esa Región, se dictaron leyes proteccionistas, Castilla sucumbía, por falta de toda protección y auxilio.

En este comercio, no admitimos visita de viajantes catalanes o que representen casas catalanas, interin no sepamos el resultado de la discusión del ESTATUTO.

Imp. RAMIRO GÓMEZ, Talavera

Cerqueu una web apta per a la vostra àrea.

Feu grups per àrees i proposeu una lectura apta per a cada nivell d'ESO.

Exemple 28 – Fitxa de valoració

Fitxa per valorar l'activitat lectora a l'aula. Eina per al professorat.

Professor/a:	Crèdit/materia:
---------------------	------------------------

Data:	Nombre d' alumnes:
Centre educatiu:	Unitat didáctica:
Nivell:	
Títol del text	
Per què hem triat aquest text?	
Objectius d'aprenentatge	
Moment de la seqüència didàctica: exploració, introducció, síntesi, aplicació	
Preparació per a la lectura. Breu descripció dels següents aspectes:	
Durant la lectura. Explicar el procés seguit.	
Post lectura. Explicar què ha passat mentre responien les preguntes o feien l'activitat.	

Valoració personal del professor /a:

Sobre la idoneïtat del text.

Sobre la metodologia proposada en relació amb l'objectiu proposat.

Sobre les dificultats i encerts dels lectors.

Repetiries aquesta activitat? Què canviaries en una altra ocasió?

Com t'has sentit mentre feies aquesta activitat?

Altres consideracions

6.2. Escriptura

6.2.1. Introducció: Aprendre a escriure millor des de totes les àrees

Una de les activitats que podem considerar bàsiques durant el procés d'ensenyament-aprenentatge és escriure. Els alumnes escriuen per recordar els continguts treballats a classe, exposar un

raonament, descriure un procés, plantejar i resoldre problemes, mostrar que han entès els conceptes, per ser avaluats... Podem considerar que un alumne ha construït adequadament el seu coneixement si és capaç d'expressar-lo en forma de discurs lingüístic (oral o escrit), matemàtic,.. però avui en dia també, si és capaç de plasmar-ho en una producció audiovisual. Amb un vídeo, una fotografia o una presentació també constatem si l'alumnat ha construït adequadament. Cada mitjà és específic per a un missatge. Hi ha continguts que és millor escriure i d'altres millor fer-ne una producció audiovisual o fins i tot combinar ambdues coses.

Tot i que escriure sigui una activitat habitual a les classes, un cert nombre d'alumnes tenen dificultats a l'hora de redactar els seus textos i produir audiovisualment. Els podem ajudar a escriure i produir millor? No escriuen i no produeixen bé perquè no coneixen el contingut o és que no saben ben bé com afrontar una tasca en què s'hagi d'escriure o produir? S'aprèn a escriure o produir qualsevol tipus de text escrit o audiovisual o cal aprendre específicament a escriure o produir diferents tipus de textos o produccions audiovisuals en cada situació d'aula? Qui ha d'ensenyar a escriure i produir als alumnes? N'aprenen sols? És feina del professor de llengua i dels de tecnologia o dels professors de cada matèria? Podem aprofitar les TIC per aconseguir que els alumnes entenguin i escriguin millor? En aquest capítol intentarem desenvolupar aquestes qüestions. Proposarem diverses activitats que ens poden orientar sobre com ajudar sobretot els nostres alumnes a escriure millor però també a orientar-los en com produir audiovisualment.

A part dels fonaments exposats en el marc teòric, pel que fa a la producció de documents, partim dels punts següents:

- L'aprenentatge dels continguts va estretament lligat al fet de poder expressar-los. L'escriure i la producció audiovisual ajuda als estudiants a reformular la seva pròpia comprensió, reflectint el que s'està aprenent, acceptant les noves idees. Escriure i produir és essencial per documentar les relacions entre evidències, justificacions i afirmacions, i permet tenir temps per reflexionar sobre les idees, imatges mentals i afirmacions.

Perquè l'estudiant pugui adoptar el paper que li demanem i sigui capaç d'escriure textos acadèmics acceptables dins del context escolar o produir audiovisualment, ha de tenir un cert domini dels diferents gèneres de text o produccions audiovisuals habituals en una classe. Per exemple, cal conèixer les característiques d'un text argumentatiu si hem d'escriure una argumentació, o d'una descripció si hem de descriure o definir un concepte.

- Parlant ara de llengua escrita, que és el que bàsicament treballarem en aquest mòdul, sovint partim del supòsit que els alumnes saben llegir i escriure, en termes genèrics, i donem per fet que aquests aprenentatges s'han produït, o sinó s'han de produir, en el marc de les matèries específicament lingüístiques. De vegades, no som prou conscients que una part dels aprenentatges lingüístics, els que es relacionen específicament amb la matèria, no s'ensenyen a les classes de llengua. Difícilment el professor de llengua ensenyarà als alumnes com escriure la interpretació d'un gràfic històric o matemàtic, un informe de pràctiques, o la descripció d'un procés tecnològic. Per tant, a part del treball de base fet des de les àrees lingüístiques, podem ajudar des de les diferents àrees a millorar els nostres alumnes a l'hora d'escriure el que necessiten específicament en la nostra matèria, i per tant, també a reestructurar, organitzar i aprofundir el coneixement de la nostra disciplina. No és que ens haguem de convertir en professors de llengua, sinó que a la vegada que treballem la nostra matèria, podem simultàniament i de forma pràctica, ajudar el nostre alumnat a activar les habilitats necessàries per produir diferents tipus de text.

6.2.2. Objectius

- Conèixer la relació entre llengua oral i llengua escrita.
- Prendre consciència que cada disciplina té el seu patró lingüístic i cal treballar-lo conjuntament amb els coneixements.
- Aprofundir en el coneixement de les habilitats cognitivolingüístiques
- Valorar les dificultats de l'alumnat en l'elaboració de textos.
- Conèixer estratègies per millorar la descripció, la definició, les explicacions i les justificacions.
- Introduir la descripció, definició, explicació i justificació amb ajut de les TIC i mitjançant produccions audiovisuals.

6.2.3. Continguts

- Diferències entre el llenguatge oral i el llenguatge escrit.
- El llenguatge científic: identificació de les seves característiques.
- La descripció, la definició, les explicacions i les justificacions en ciències socials i experimentals.
- Estratègies i activitats d'aula per afavorir la producció escrita
- L'ús de les TIC per aprendre a escriure millor
- Les produccions audiovisuals per poder descriure, definir, explicar i justificar.

6.2.4. Competència en expressió escrita

En parlar d'expressió escrita ens referim a la capacitat que té l'alumne per produir textos adequats a la necessitat comunicativa i al receptor, amb ordre, claredat i suficient detall, tot aplicant correctament els coneixements lingüístics pel que fa al lèxic, ortografia i estructures morfosintàctiques.

No tots els alumnes mostren el mateix domini d'aquesta competència, i és important desenvolupar-la perquè un nivell baix d'expressió escrita condiciona desfavorablement els resultats d'aprenentatge.

A les pàgines següents oferim recursos perquè el professorat reflexioni i arribi a acords sobre la importància de treballar aquesta competència i, fonamentalment, sobre la metodologia més adient per treballar-la.

Si analitzem les proves de competències bàsiques on apareixen activitats que inclouen demandes d'expressió escrita, podem identificar alguns continguts implicats en la resolució satisfactòria de les proves. Són aquests:

Pel que fa als continguts conceptuals, l'alumnat hauria de disposar de vocabulari i coneixements morfològics, sintàctics i ortogràfics per produir textos escrits adequats a la necessitat comunicativa i al receptor, i correctes des del punt de vista lingüístic.

Això equival a estar familiaritzat amb:

- Les normes de l'ortografia i la puntuació.
- Les normes gramaticals i les regles de la morfologia i la sintaxi.
- El lèxic i els seus diferents registres.
- Les propietats del text: adequació, coherència i cohesió.
- Les característiques del text informatiu i argumentatiu.

La superació dels ítems pressuposa també el domini de procediments generals com els següents:

- Lectura i interpretació de textos escrits i d'imatges.
- Producció de textos escrits tenint en compte la necessitat comunicativa i les característiques del receptor.
- Aplicació d'habilitats expressives a l'hora d'escriure textos: selecció de la informació pertinent, ordenació de la informació, ús d'un registre lingüístic apropiat, adequació del vocabulari, coherència lògica, cohesió, correcció morfològica, sintàctica, ortogràfica i de puntuació.
- Aplicació de les fases de pre-escriptura, escriptura i re-escriptura en el procés de producció de textos.

I de procediments específics com el següent:

- Aplicació dels coneixements ortogràfics i lèxics a la producció de textos escrits.
- Aplicació dels coneixements gramaticals i sintàctics.
- Cura a l'hora d'evitar les interferències entre la llengua catalana i castellana.
- Aplicació dels coneixements sobre les propietats del text: adequació, coherència i cohesió.
- Ús de les convencions i estructura formal de diferents tipologies de text.

La resolució correcta de les proves on s'examina la competència en expressió escrita implica el domini d'actituds generals com les següents:

- Constància i perseverança en el procés de resolució de les activitats proposades.
- Interès, atenció i concentració.
- Valoració de les pròpies produccions escrites en relació a les exigències d'adequació, coherència, cohesió i correcció lingüística.
- Hàbit de revisió de la feina, a fi de reelaborar-la segons l'objectiu.

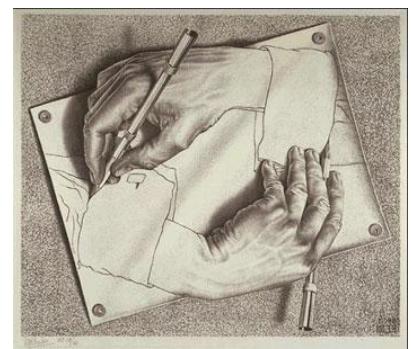
De tot l'anterior es pot deduir que:

- Hi ha procediments específics que caldrà treballar des de l'àrea de llengua. Aquests procediments però cal que siguin treballats amb un enfocament competencial, és a dir considerant la llengua com a eina de comunicació, de manera funcional, adequant-se a les necessitats comunicatives i a les característiques del receptor.
- Hi ha procediments generals que s'hauran de treballar des de les diferents àrees. El treball transversal de la llengua es fa totalment necessari si considerem la llengua com a eina per a la construcció del coneixement i l'estructuració del pensament. Cal que en els equips de nivell es reflexioni i s'acordi com es treballarà l'expressió escrita des de les diferents àrees.
- Hi ha, també, actituds generals que caldrà treballar de manera conjunta, amb la intenció de millorar l'interès i l'atenció dels alumnes, l'aplicació i constància a l'hora de resoldre una activitat i l'hàbit de revisar la feina. (En aquest sentit us adrecem a l'instrument de matemàtiques d'aquest portal, on s'inclouen algunes qüestions per reflexionar sobre l'actitud dels alumnes davant del treball).

Per aquestes raons proposem reflexionar en els equips de professorat a partir dels següents qüestionaris, amb dos objectius bàsics: prendre consciència del treball d'expressió escrita que es realitza a les diferents àrees del currículum i reflexionar si es treballa de la manera adequada, amb la finalitat d'aconseguir-ne una millora.

6.2.5 Comunicació escrita *prêt-à-porter*

"Els professors de llengua, literatura i llengües clàssiques van concloure el 1999 en un congrés a Boston que els estudiants

d'educació secundària i batxillerat tenien problemes per a expressar-se oralment i per escrit. Els costava escoltar, comprendre el món en el qual vivien, i sobretot, llegir. Per a escriure bé i per comunicar amb èxit està molt bé llegir, jo diria que és fins i tot imprescindible, però **sobretot fa falta conèixer el procés de l'escriptura**.

Per entendre el sentit de l'escriptura primerament cal familiaritzar-se amb la seva dificultat i amb el perquè d'aquesta complicació. Així s'elimina aquesta frase tan sentida quan es corregeix un exercici escrit: *"és que jo volia dir que..."* En escriptura un diu el que diu el seu text. No hi ha segones oportunitats.

Vigner va definir l'escriptura com *un tipus de comunicació diferida, distanciada i controlada*. De fet és una **història d'absències**, perquè el temps d'escriure i el temps de llegir són temps diferents. Aquesta asincronia provoca que l'escriptor es trobi sol. En el moment en què l'autor està escrivint el text, el seu públic ho hi és.

Vicenç Pagès diu que *"l'objectiu últim de qualsevol text és el segrest del lector"*. Hem de tenir clar que es pot aprendre a escriure, amb intenció i amb pulcritud.

Toutain afirma que l'objectiu de la retòrica és *formar persones capaces de pensar, redactar i declamar discursos*, mentre la lingüística textual pretén descriure objectivament el discurs. El retòric és proper a la figura de l'entrenador, i el lingüista, més pròxim a la funció del forense.

El **text** és un *arbre comunicatiu*. Ho és perquè **reprodueix una estructura d'idees de diferents nivells de jerarquia** per tal d'aconseguir la intenció desitjada sobre el públic a qui es dirigeix desenvolupant un discurs mitjançant el llenguatge.

Els **textos** estan construïts amb **idees**. La **idea** és la **unitat mínima del text** i sobre ella es contrueix *l'edifici textual*. Tant és així que podem dir que un text és una estructura que té com a base idees de diferent jerarquia. Per tant, per començar a escriure és necessari tenir idees, que en definitiva són les proteïnes que formen les cadenes d'ADN d'un text.

L'ordenació de les **idees** posa en evidència que la comunicació sembla té una intenció. Les idees poden presentar-se en **ordre creixent**: dels arguments més febles als més sòlids, **decreixent** o en ordre **nestorià**. Aquest model pren el nom de l'estratègia que seguia el grec Nèstor per disposar les seves tropes tal com indica Homer al llibre IV de la Il·líada. Aquest model disposa els arguments més febles al centre del discurs i utilitza els més afectius al principi i al final.

El **títol** d'un text respon sempre a la seva **idea motriu congelada**. La seva lectura permet que, en uns segons, el lector *descongeli* la idea principal del text i decideixi si la consumeix o no.

Escriure no és només redactar. L'escriptura és una manera de comunicar-nos que **requereix tres temps** i tres disposicions intel·lectuals diferents: el temps **d'inventar** i **buscar idees**, el temps **d'ordenar-les** i estructurar-les, i el **temps de redactar** a partir de l'estructura obtinguda.

L'estructura és *l'esquelet del text*. Sense els seus ossos el cos no s'aguantaria, és més, sense aquesta estructura no es tractaria d'un cos articulat, sinó d'una faramalla amorfa de pell, músculs i vísceres. La coherència i cohesió estructuraran les idees expressades a les frases del text."

Activitat 20 - Qüestionari

Amb el següent qüestionari es pretén sensibilitzar al professorat del centre sobre la necessitat de treballar l'expressió escrita des de les diferents àrees.

Quin tipus de textos escrits demanes amb més freqüència en les teves classes?

- descriptius i narratius
- explicatius
- interpretatius
- argumentatius
- altres (especificar quins)

Creus que en general els teus alumnes tenen un bon nivell d'expressió escrita?

En quin tipus de textos tenen més dificultats?

- descriptius i narratius (on cal capacitat de seleccionar i organitzar la informació)
- explicatius (on cal capacitat de comprendre i d'elaborar la informació)
- interpretatius (on cal capacitat de dotar de significació pròpia el coneixement)
- argumentatius (on cal capacitat de contrastar interpretacions diverses)
- altres (especificar quins)

Com creus que l'expressió escrita ajuda a estructurar el pensament i a la construcció de coneixement en la teva àrea?

Com creus que l'expressió escrita hauria de ser treballada a la teva àrea?

6.2.6. Tipologia textual: quadre i exemples

Tipus / Aspectes	Descriptiu	Narratiu	Conversacional	Instructiu	Predictiu	Argumentatiu	Justificatiu	Retòric
Intenció comunicativa	Evoquen, representen i situen objectes. Responen a : <u>Com és?</u>	Relaten fets, accions, esdeveniments. Responen a: <u>Què passa?</u>	Representen per escrit converses. Responen a: <u>Què diuen?</u>	Donen instruccions, recomanen operacions, indiquen procediments. Responen a: <u>Com es fa?</u>	Expressen anticipació de fets. Responen a: <u>Què passarà?</u>	Expressen opinions per convèncer. Responen a: <u>Què penso?</u>	Fan comprendre un tema. Responen a: <u>Per què és així?</u>	Impacta formalment en el receptor. Responen a: <u>Com es diu?</u>
Models	Novel·les i contes. Postals i cartes. Catàlegs, guies turístiques, llibres de viatge, suplements setmanals, reportatges, diaris.	Notícies periodístiques, novel·les i cones. Còmics, rondalles, textos d'història, biografies, memòries, dietaris, diaris.	Manuais d'idiomes, diàlegs de contes i novel·les, teatre, entrevistes, debats i taules rodones.	Instruccions d'ús, primers auxilis, receptes de cuina, publicitat, normes de seguretat i legals campanyes preventives.	Previsions meteorològiques, prospeccions socioeconòmiques i polítiques, programes electorals, horòscops.	Articles d'opinió. Crítica de premsa. Discursos. Publicitat. Assajos.	Llibres de text. Llibres i articles divulgatius. Enciclopèdies diccionaris.	Publicitat, poesia, literatura popular, creació literària.
Elements lingüístics	Adjectius, complements nominals, predicats nominals, adverbis, preposicions de lloc, figures retòriques.	Verbs d'acció, varietat de teps, connectors cronològics substantius, adjectius adverbis de lloc.	Frases breus, juxtaposició i coordinació, diversitat d'entonació, interjeccions, interrogacions, el·lipsis, onomatopeies, dixis, rutines.	Oracions imperatives, perífrasis verbals d'obligació, segona persona, connectors d'ordre, signes de puntuació.	Verbs en futur, connectors, temporals, adverbis de probabilitat i locucions (tal vegada, potser...). Subordinació i coordinació.	Connectors, justificatius i explicatius. Connectors de causa i conseqüència. Ordenadors.. Sil·logismes. Raonaments.	Connectors, justificatius i explicatius. Connectors de causa i conseqüència. Ordenadors.	Figures retòriques, repeticions, jocs de paraules. Imperatius.
Estructura	Presentació genèrica. Detallisme amb ordre.	Presentació Nus Desenllaç	Saludo, preparació, tema, desenvolupament i comiat.	Esquema	Temporització, hipòtesi, arguments, conclusions.	Presentació, desenvolupament i conclusió.	Presentació, desenvolupament i conclusió (resum)	Retòrics originals sorprenents.
Registres	Estàndard. Culte.	Estàndard, Culte	Estàndard, col·loquial,	Estàndard	Estàndard.	Estàndard.	Estàndard	Estàndard, culte.
Funcions	Estàndard, culte.	Referencial, Poètica	Referencial, Apel·lativa, Fàtica	Apel·lativa Referencial	Apel·lativa.	Apel·lativa	Referencial	Poètica, Apel·lativa, metalingüística.

	DESCRIPTIU
Intenció comunicativa	Evoquen, representen i situen objectes. Responen a : <u>Com és?</u>
Models	Novel·les i contes. Postals i cartes. Catàlegs, guies turístiques, llibres de viatge, suplement setmanals, reportatges, diaris
Elements lingüístics	Adjectius, complements nominals, predicats nominals, adverbis, preposicions de lloc, figures retòriques
Estructura	Presentació genèrica. Detallisme amb ordre
Registres	Estàndard. Culte
Funcions	Estàndard, culte
Exemple	Text descriptiu (com és?): <u>BERENGUER RAMON</u> Berenguer Ramon sí que era una mica calçasses, o això és el que n'ha dit la posteritat, que el va batejar amb el sobrenom del <u>corbat</u>, no se sap si per un defecte físic o per la seva tendència a <i>dir que sí</i> a tot. Potser seria més just dir que era un <u>home de poc caràcter amant de la pau</u>. El seu regnat va ser <u>curt</u> i sense conflictes interns ni externs, cosa que no està gens malament per a l'època. Toni Soler, Història de Catalunya (Modèstia a part)

	NARRATIU
Intenció comunicativa	Relaten fets, accions, esdeveniments. Responen a: <u>Què passa?</u>
Models	Notícies periodístiques, novel·les i cones. Còmics, rondalles, textos d'història, biografies, memòries, dietaris, diaris
Elements lingüístics	Verbs d'acció, varietat de temps, connectors cronològics substantius, adjectius adverbis de lloc
Estructura	Presentació – Nus - Desenllaç
Registres	Estàndard, Culte
Funcions	Refrencial, Poètica
Exemple	Text narratiu (què passa?): <u>LA UNIÓ CATALANOARAGONESA</u> La unió de Catalunya i Aragó <u>va tenir lloc</u> el 1137, quan Ramon Berenguer IV <u>tenia</u> vint-i-sis anys Peronella tot just dos. Costa d'imaginar què es van dir els promesos quan es van presentar (si és que ho van fer mai). <u>Avui</u> encara ens diuen que les infantes es casen per amor, però <u>en aquella època</u> era clar de què es tractava: d'estratègia pura i dura. La pobra Peronella va créixer sabent qui seria el seu marit i veient com li anaven sortint els mitxelins i les canes). <u>Quan</u> va fer els catorze anys, previsiblement <u>l'endemà</u> que li vingués la regla, el matrimoni es va fer efectiu. Toni Soler, Història de Catalunya (Modèstia a part)

	CONVERSACIONAL
Intenció comunicativa	Representen per escrit converses. Responen a: <u>Què diuen?</u>
Models	Manuale d'idiomes, diàlegs de contes i novel·les, teatre, entrevistes, debats i taules rodones
Elements lingüístics	Frases breus, juxtaposició i coordinació, diversitat d'entonació, interjeccions, interrogacions, el·lipsis, onomatopeies, dxis, rutines
Estructura	Saludo, preparació, tema, desenvolupament i comiat
Registres	Estàndard, col·loquial,
Funcions	Referencial, Apel·lativa, Fàtica
Exemple	Text conversacional (què diuen?): <u>O BISMARCK, O RES!</u> La identitat catalana...-començà a dir Francesc Cambó al Congrés dels Diputats quan Alcalá Zamora l'interrompé de cop. No es pot ser al mateix temps el Bolívar de Catalunya i el Bismark d'Espanya! <i>Toni Soler, Història de Catalunya (Modèstia a part)</i>

	INSTRUCTIU
Intenció comunicativa	Donen instruccions, recomanen operacions, indiquen procediments. Responen a: <u>Com es fa?</u>
Models	Instruccions d'ús, primers auxilis, receptes de cuina, publicitat, normes de seguretat i legals campanyes preventives
Elements lingüístics	Oracions imperatives, perífrasis verbals d'obligació, segona persona, connectors d'ordre, signes de puntuació
Estructura	Esquema
Registres	Estàndard
Funcions	Apel·lativa Referencial
Exemple	Text instructiu (com es fa?): <u>JO NO ENTENC DE POLÍTICA.</u> Franco a un dels seus ministres: - Faci com jo (...)—va dir en certa ocasió Franco a un dels seus ministres-. Jo no em fico mai en política. <i>Toni Soler, Història de Catalunya (Modèstia a part)</i>

	PREDICTIU
--	-----------

Intenció comunicativa	Expressen anticipació de fets. Responen a: <u>Què passarà?</u>
Models	Previsions meteorològiques, prospeccions socioeconòmiques i polítiques, programes electorals, horòscops
Elements lingüístics	Verbs en futur, connectors, temporals, adverbis de probabilitat i locucions (tal vegada, potser...). Subordinació i coordinació
Estructura	Temporització, hipòtesi, arguments, conclusions
Registres	Estàndard
Funcions	Apel·lativa
Exemple	Text predictiu (què passarà?): <u>SITUACIÓ LINGÜÍSTICA L'ANY 1000</u> Alguns textimonis diuen que a les zones rurals de Barcelona encara es parlava íber al segle IV. I als Pallars, el basc va sobreviure fins a l'any 1000, de tal manera que durant alguns segles va haver un bilingüisme real, que va portar a la descomposició del llatí en un <i>poti-poti</i> que, <u>segles més tard es convertiria</u> en la llengua catalana. Amb això no estem dient que el bilingüisme <u>descompongui</u> idiomes. I ara. <u>O sí? Hi ha que pensar-ho.</u> <i>Toni Soler, Història de Catalunya (Modèstia a part)</i>

JUSTIFICATIU	
Intenció comunicativa	Fan comprendre un tema. Responen a: <u>Per què és així?</u>
Models	Llibres de text. Llibres i articles divulgatius. Enciclopècies diccionaris
Elements lingüístics	Connectors, justificatius i explicatius. Connectors de causa i conseqüència. Ordenadors
Estructura	Presentació, desenvolupament i conclusió (resum)
Registres	Estàndard
Funcions	Referencial
Exemple	Text justificatiu (per què és així?): <u>CONCLUSIONS PER A VOTANTS DEL PP</u> <u>Menéndez Pidal va dir que l'Espanya visigòtica ja tenia tendències unitàries. Però</u> es va quedar curt. Els pobles ibers peninsulars <u>ja constituïen</u> –sense saber-ho!– una unitat de destí. Aquesta realitat diàfana i transparent no es pot rebatre pel simple fet anecdòtic que aquí la gent es posés a parlar català. Que avui, en l'era d'Internet, uns quants s'entestin a seguir parlant català, costa més d'entendre. Coses de l'integrisme nacionalista! <u>Després</u> va venir la unitat de facto, amb els Reis Catòlics. <u>I després</u> ens trobem amb uns quants segles de revoltes, no imputables al nacionalisme, <u>com</u> ens ensenyen a les ikastolas pujolistes, <u>sinó</u> a la bravura hispana de les nostres classes populars. Per sort, tota temptació separatista ha desaparegut en els nostres dies, <u>perquè</u> ¿qui voldria separar-se de l'Espanya d'Aznar. <i>Toni Soler, Història de Catalunya (Modèstia a part)</i>

RETÒRIC	
Intenció comunicativa	Impacta formalment en el receptor. Responen a:

	<u>Com es diu?</u>
Models	Publicitat, poesia, literatura popular, creació literària
Elements lingüístics	Figures retòriques, repeticions, jocs de paraules. Imperatius
Estructura	Retòrics originals sorprenents
Registres	Estàndard, culte
Funcions	Poètica, Apel·lativa, metalingüística
Exemple	Text retòric (com es diu?): <u>SANG, SUOR I TINTA (1808-1874)</u> Som en els temps moderns: en l'època en què neixen termes tan familiars com sobirania, liberalisme, moviment obrer, nacionalisme...Conceptes més o menys hereus del gran sotrac europeu de 1789. En aquest festival, per variar, hi vam entrar tard i malament. El Resultat va ser una llarga era d'agitació, de conflictes mai tancats que van posar de manifest, més que mai, el divorci entre la Catalunya de les fàbriques i l'Espanya de l'Antic Règim. A la primera meitat del segle, aquest divorci s'expressarà en la Renaixença cultural. A la segona, amb l'eclosió del catalanisme polític. Toni Soler, Història de Catalunya (Modèstia a part)

	ARGUMENTATIU
Intenció comunicativa	Expressen opinions per convèncer. Responen a: <u>Què penso?</u>
Models	Articles d'opinió. Crítica de premsa. Discursos. Publicitat. Assajos
Elements lingüístics	Connectors, justificatius i explicatius. Connectors de causa i conseqüència. Ordenadors.. Sil·logismes. Raonaments
Estructura	Presentació, desenvolupament i conclusió
Registres	Estàndard
Funcions	Apel·lativa
Exemple	Text argumentatiu (què penso?): <u>ASSORTIMENT D'IBÈRICS</u> <u>Un</u> dels grans problemes dels manuals d'història és que, indefectiblement, comencen per la prehistòria, que és amb diferència el període més sonso i espès de la història de la humanitat. És molt possible que molts estudiants hagin avorrit la història <u>perquè</u> no han estat capaços de pair aquest farragós primer capítol. <u>Però, és clar, no es pot començar la casa pe la teulada. A més,</u> saber coses d'uns protocatalans que vivien com els hippies de Formentera als anys seixanta també pot tenir gràcia. Toni Soler, Història de Catalunya (Modèstia a part)

Activitat 21 – Tipologia textual

Busqueu un exemple de tipologia textual referit a la vostra àrea.

Per grups establiu a quin nivell d'ESO es pot treballar cada tipologia textual.

Activitat 22 - Treballar l'expressió escrita

***Marqueu amb una X el requadre que correspongui:
1 (mai / no); 2 (a vegades); 3 (molt sovint); 4 (sempre / sí).***

	COM TREBALLEM L'EXPRESSIÓ ESCRITA	1	2	3	4
	Funcionalitat i varietat textual				
1	Proposem escriure sobre temes actuals, atractius, útils, variats.				
2	Procurem donar sentit i utilitat als treballs d'expressió escrita.				
3	Suggestim escriure sobre temes relacionats amb les matèries d'estudi.				
4	Treballem diferents tipologies de text (descripció, narració, explicació, interpretació, argumentació).				
	Estratègies per produir textos escrits				
	Abans que l'alumne es posi a escriure:				
5	Fem activitats de contextualització (anàlisi de la situació comunicativa, exposició d'objectius, selecció de la informació pertinent, ordenació de la informació).				
6	Fem activitats de textualització (tria del registre lingüístic apropiat, adequació del vocabulari, coherència lògica, cohesió).				
7	Recordem l'estructura formal i les convencions del tipus de text que volem treballar.				
8	Establim quina és la idea principal que ha de vertebrar un text i anotem les idees secundàries que haurien d'aparèixer.				
9	Demanem una planificació d'allò que es vol escriure i, si cal, fem una esquematització del text a la pissarra.				
10	Demanem dels alumnes una explicació oral d'allò que volen expressar, com pensen fer-ho, quins aspectes tindran en compte,...				
	Mentre que l'alumne està escrivint:				
11	Animem que els alumnes s'ajudin entre ells i puguin interaccionar amb el professor o els seus companys.				
12	Recordem els aspectes lingüístics que cal tenir present a l'hora d'escriure textos (estructura, connectors, lèxic,...)				
13	Repassem coneixements sobre normes d'ortografia, puntuació, morfologia i sintaxi.				
14	Fomentem l'ús del diccionari i altres fonts d'informació i contrast.				
15	Recordem als alumnes que han de rellegir els fragments escrits per comprovar que s'ajusten a allò que volen expressar d'acord amb la tipologia de text (valorant adequació, coherència, cohesió i correcció lingüística).				
	Després que l'alumne ha acabat d'escriure:				
16	Demanem als alumnes que revisin la seva producció, atenent a la planificació inicial (considerant la situació comunicativa, els objectius previstos, la tipologia de text, la informació que volien transmetre, l'ordenació de la informació, l'adequació del vocabulari, la correcció lingüística, etc.)				
17	Deixem temps a l'aula per revisar els exercicis escrits que s'han fet.				
18	Lliurem algun instrument perquè puguin revisar de manera autònoma les seves produccions.				
19	Fem valoracions amables de les produccions dels alumnes i els encoratgem a millorar-les.				
20	Posem en comú algunes produccions dels alumnes i hi reflexionem.				
21	Demanem a alguns alumnes que expliquin oralment a la resta el procés que ha seguit en la producció del seu text escrit.				
22	Demanem a alguns alumnes que proposin a la resta de companys una activitat del mateix tipus, tot variant el receptor, l'objectiu, el punt de vista,...				
		1	2	3	4
108	COM AVALUEM LES PRODUCCIONS ESCRITES				
1	Fem anotacions perquè els alumnes millorin algun apartat. Un cop millorat, posem la nota.				
2	Utilitzem signes convencionals per marcar diferents tipus d'errades.				
3	Posem un parell de notes: una per al contingut i l'altra per la forma (ortografia, presentació,...)				
4	Comentem els resultats individualment.				

5	Reorientem les noves activitats a proposar tenint en compte els resultats generals.				
6	Valorem la correcció ortogràfica i morfosintàctica.				
7	Valorem l'adequació del text				
8	Valorem la coherència i cohesió del text.				
9	Valorem la riquesa del lèxic emprat.				
9	Valorem que s'ajusti a les característiques de la tipologia textual demanada.				
10	Valorem la presentació: marges, cal·ligrafia, disposició del text,...				
11	Valorem l'interès manifestat de superació en la pròpia millora de l'expressió escrita.				

6.2.6. La descripció, la definició i el resum

6.2.6.1. La descripció

En l'escriptura les tres produccions més immediates del nostre alumnat i que es requereixen a totes les àrees són la descripció, la definició i el resum. Aquí les revisarem.

Objectius:

- Veure quin paper ocupa la descripció (observació, comparació,...)a nivell lingüístic a les classes de cadascun dels/de les assistents.

- Comprovar que hi ha diferents descripcions: d'organismes, de fets històrics, de processos...
- En grups
- Penseu en quines activitats d'aula es demana a l'alumnat que facin descripcions.
- Quins objectes, fenòmens o processos han de descriure?
- Per què han de descriure?
- Feu una llista d'aquestes activitats i comenteu-la amb els companys
- la utilitat de l'elaboració o discussió de la graella amb l'alumnat. Es pot tenir en compte aquests ítems:
 - Identificar i categoritzar l'objecte, el procés... que es descriu.
 - Anomenar les propietats o característiques importants.
 - Anomenar suficients característiques.
 - Qualificar i o quantificar les característiques amb qualitats, quantitats, unitats adequades
 - Utilitzar els termes adequats.
 - Fer la descripció seguint un ordre segons l'estructura (tot, parts), temps (primer, després), espai ...
 - Escriure frases completes, clares.
 - Repassar l'ortografia.

Exemple: David de Donatello

David de Donatello és una obra escultòrica datada al segle XV, cap al 1440, que actualment es troba a un Museu de Florència. És una figura masculina d'un adolescent amb formes encara infantils, el material és el bronze i està feta amb la tècnica de la cera perduda. És una figura exempta, a escala humana i pot ser observada des de diferents punts de vista. L'artista ha captat el moment en el qual David ja ha guanyat Goliat i reposa amb indolència i arrogància.

6.2.6.1. La definició

Sovint demanem a l'alumnat que defineixi conceptes sense ensenyar-los com fer-ho . Aquestes graelles ens poden ajudar a guiar-los.

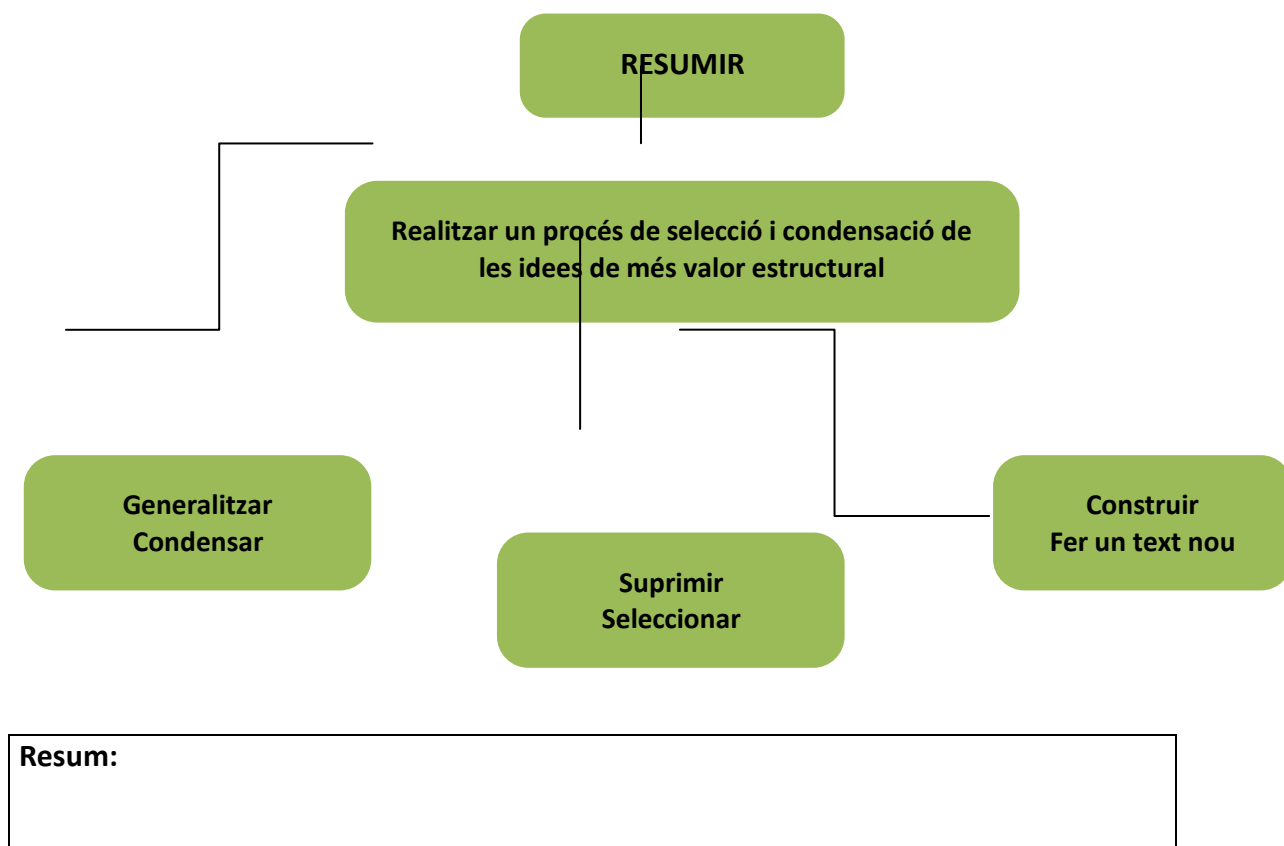
Exemple 1: A classe de llengua segur que han treballat la definició. Gramaticalment, consta d'una primera oració:

Subjecte	verb copulatiu	Paraula de la mateixa categoria gramatical i de categoria conceptual superior	Complements del nom
----------	----------------	---	---------------------

Exemple 2: Definició de neolític

Es demana a l'alumnat que, per grups, elabori una llista dels atributs essencials que permeten diferenciar el neolític d'altres conceptes propers (per exemple, el paleolític). Es posen en comú i es recullen totes les característiques triades a la pissarra. Es demana que per grups triïn les característiques que els semblen "necessàries i suficients". A partir de la tria feta pels diferents grups, es discuteix i s'acorda quines són les característiques que haurien de presentar tots els jaciments que podríem considerar neolítics i es redacta una llista ordenada d'aquestes.

6.2.6.3. El resum. Estructura

Activitat 23 – La flor

Descripció d'una flor des del punt de vista poètic o científic. Activitat per parelles heterogènies.

- Una parella fa la descripció i el dibuix de la flor com ho faria un científic
- Una altra parella fa la descripció i el dibuix de la flor com ho faria un/a escriptor/a o un/a artista

Un cop enllestides les dues descripcions, es comparen i, després, es fa una llista del que cal per fer una bona descripció científica i del que cal fer per fer una bona descripció literaria.

Activitat 24 - Joc del sac definicions i Tabú

Primer es posen d'acord amb unes normes:

Cal que respongui a la pregunta: Què és?

Ha de ser completa i concreta.

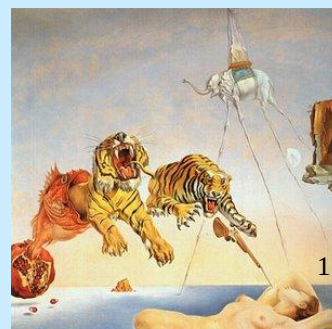
Ha de començar amb un nom, un verb o per l'expressió "procés que..." o "procés pel qual..."

Exemple 29 - Dalí

Exemple d'aplicació de la competència comunicativa a una visita al Teatre-Museu Dalí de Figueres.

a) Copia el títol complet d'aquesta obra de Dalí anomenada popularment Els Tigres i segueix l'explicació del quadre del guia:

.....

b) Busqueu al museu en grups el que s'indica a la taula següent:

Dalí es va inventar el mètode paranoico-crític per senyalar la fixació que tenia pels objectes o éssers que són durs per fora i tous per dins com la magrana del quadre anterior. Busca'n 5 exemples més a la resta d'obres del museu.	
L'exemple d'una altra obra de títol llarguíssim.	
Només hi ha un altre quadre on apareix Gala nua. Quin?	
Dalí reivindicava el menjar tradicional. Busca 5 elements comestibles representats al museu.	
Busca 5 referències sexuals o eròtiques.	

c) Algú ha gosat retallar fragments d'aquestes obres per fer-se unes estovalles... torneu-los al seu lloc. Digueu a quina obra pertany cadascuna.

d) Fem un quadre surrealista... busquem primer de tot un títol:

- nom masculí singular
- adjectiu masculí singular
- preposició
- article masculí singular
- nom masculí singular
- preposició
- article indefinit femení singular
- nom femení singular
- preposició de lloc

- determinant indefinit femení singular
- nom femení singular
- determinant numeral
- nom masculí singular
- adverbí de temps
- infinitiu

e) Feu per grups la presentació en power point d'una de les obres del museu.

Exemple 30 - Millorem les activitats

Professor/a:	Nivell:
Centre:	Matèria:
Data:	Unitat didàctica:
Situació en la que has aplicat o aplicaries l'activitat	
Títol de l'activitat	

Per què has triat aquesta activitat?
Moment de la seqüència didàctica en què faries l'activitat (exploració, introducció, síntesi, aplicació, ...)
Com presentaries l'activitat als alumnes?
Quines pautes o orientacions donaries?
Quines modificacions proposes per millorar les activitats des del punt de vista de les competències comunicatives?
Per què creus que aquestes modificacions milloren el treball de les competències comunicatives?
Valoració personal del professor /a: 1. Sobre la idoneïtat de l'activitat. 2. Sobre la metodologia emprada en relació amb l'objectiu proposat. 3. Sobre les dificultats i encerts dels alumnes 4. Altres consideracions

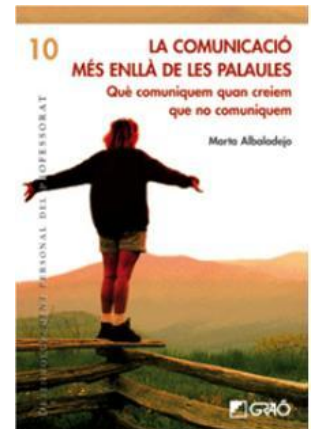
6.2.7. El Llenguatge no verbal

116 “El **llenguatge no verbal** funciona malgrat que no en siguem conscients, de manera que no podem evitar utilitzar-lo en tot moment, **és impossible no comunicar**. Contínuament el llenguatge no verbal està informant sobre la nostra relació amb qui ens comuniquem i, **si contradiu** el que el les nostres paraules signifiquen, el **llenguatge no verbal preval sobre el verbal** i anul·la el que hem dit. Per si amb tot això encara no n’hi ha prou per convèncer-nos de la importància que té, la comunicació no verbal **transmet, com a mínim dos terços del total de missatges transmesos en una interacció**. En les interaccions que es produeixen en l’entorn educatiu, la comunicació no verbal sempre hi és present. **Si els docents en coneixem el funcionament, podem utilitzar-la al nostre favor per transmetre que estem controlant el que passa a classe**, que creiem que les nostres instruccions seran tingudes en compte, que confiem en el que els nostres alumnes són capaços d’aconseguir, etc.

Al voltant de les paraules hi ha un gran nombre d'elements sonors de comunicació no verbal que influeixen en el significat del que diem i en la relació que establim amb els alumnes: la presència o absència de **rialles** i **somriures**, els **sospirs**, la tos, els sons que produïm per comprovar si algú escolta, si fem servir un triangle o una campaneta, el **tipus de veu** que tem com la fem servir, si parlem **ràpid** o **a poc a poc**, si **cridem** massa o parlem suau, si som **monòtons** o no, si esperem que hi hagi **silenci** per parlar o no, si esperem abans de dir que no a alguna cosa que ens demanen, etc. Tots aquests elements no verbals poden ser perfectament captats sense veure res, en una classe per telèfon o per ràdio, o per un alumne invident.

Habitualment no ens fixem en aquests elements quan preparem les classes. Tot i això tenen un gran pes en l'expressió de les nostres emocions i en el **clima emocional** que es crea a classe. L'ús adient de la comunicació no verbal que transmetem amb la veu ens pot facilitar una **docència més eficaç i relaxada**. I podem entrenar-nos per tal que la nostra veu transmeti els matisos de les emocions que ens ajuden a educar: l'alegria i l'afecte.

Més enllà del que comuniquem amb les paraules, amb el to de la veu o amb els silencis, el cos parla. La relació educativa inclou els cossos de les persones implicades, malgrat que mai no ens hàgim aturat a pensar-hi. El **nostre aspecte físic**, des de la **forma** del nostre **cos** fins a la manera de **vestir-nos**, la **postura** que adoptem, els nostres **gestos**, les nostres **mirades**, tot allò no verbal influeix en el missatge que transmetem. Per prendre decisions sobre com vestir-nos, com moure'ns o com contactar amb els alumnes, és molt útil la informació sobre com seran interpretades les nostres opcions per part dels qui ens veuen. A partir de la informació, som més lliures per usar el nostre propi criteri. Podem decidir mirar més els alumnes, somriure davant l'adversitat o el cansament, afavorir la proximitat amb el contacte físic i vestir-nos per transmetre un missatge més en concordança amb les nostres idees. O potser algú decidirà que no necessita canviar res en la seva comunicació corporal. En tot cas, el que importa és tenir una bona autoimatge, ser un mateix i no oferir missatges contradictoris.”

Marta Albadarejo, *La Comunicació més enllà de les paraules*. Ed. Graó.